16
(938)
Simbătă
19 aprilie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Rolul edițiilor

Ediția dă seama cititorului mai intii formal asupra dimensiunii operei. O ediție in 10 volume impune cititorului mai mult decit una in 2 volume. Reprezentarea corectă a unei literaturi, a unei activități scriitoricești este legată și de cuprinderea edițiilor. Plingerea celui mai important istoric literar român cind își scria cartea era sărăcia edițiilor critice. Un autor trebuie cercetat in publicații, in broșuri uitate, in volume invechite nereeditate niciodată. Iată dificultăți care stau în calea unei recepții curate a obiectului de studiu. Un exemplu : în istoria literară călinesciană Ion Agârbiceanu este tratat pe un spațiu care-i diminuează importanța reală și un rol important a avut aici și risipirea prozei acestuia in tot felul de culegeri perisabile pe la edituri mai mult sau mai puțin anonime. Rolul unei ediții integrale, critice, exigent executată este enorm in definirea unui scriitor. Discuțiile care se fac in jurul manuscriselor eminesciene și al căror animator este C. Noica sint justificate. O judecată de ansamblu asupra operei și personalității marelui poet are nevoie de o ediție cuprinzătoare a operei lui care incă nu există. Mircea Eliade visa o ediție Hasdeu care să infățișeze vasta activitate a marelui poligraf, istoric, lingvist, poet, prozator, etc. Greutățile alcătuirii ediției l-au rezumat la doar două volume și la alcătuirea unei bibliografii ca punct de plecare al viitoarei ediții integrale Hasdeu. Aspirația intregului este marcantă in aceste două proiecte editoriale. I. Heliade Radulescu a rămas și el in ciuda importanței incontestabile care i s-a acordat in faza unor ediții de tatonare ori in curs de lentă realizare. Și intr-un caz și in altul edițiile existente nu dau seamă de intinderea și grandoarea operei. Ideea edițiilor selective nu servește cu adevărat un scriitor. Ele il reduc ca dimensiune, il propun pe aspecte izolate, nu dau socoteală de intregul din care e scoasă partea sau părțile tipărite. Ce efect produce o ediție care tinde la intreg și ce servicii fac autorilor astfel de ediții se vede parcurgind serii de opere ca cele realizate de Emilia St. Milicescu pentru Delavrancea, Niculae Gheran pentru Rebreanu, D. Vatamaniuc și colaboratorii pentru Ion Slavici. Astfel de ediții prin defrișarea terenului incă necercetat editorial pot produce surprize, pot modifica și modifică imaginea despre un autor, ajută la situarea lui mai corectă in contextul epocii lui ca și in contextul epocii noastre. Cit de sărace pot fi reprezentările noastre despre un scriitor in cazul edițiilor selective ne-o demonstrează și recenta ediție de scrieri a lui Gherea scoasă la Editura politică ori ediția Ibrăileanu realizată de Al. Piru și Rodica Rotaru. Concepută inițial in citeva volume menite a susține imaginea indătinată despre critic, ediția Ibrăileanu a luat o desfășurare editorială mai potrivită cuprinzătoarei activități și manifestări literare a lui Ibrăileanu. Rolul edițiilor sale bine pus in lumină de aceste intreprinderi care valorifică efortul de creație al unui scriitor in toată amplitudinea lui, care dezvăluie laboratorul lui de lucru, descoperă oscilația intre proiecte diverse, sursele ideologice, reacțiile față de literatura epocii, etc. Ele sint și un auxiliar prețios pentru cei ce vor să scoată critica literară din exclusiva sferă a aproximațiilor critice, a neoimpresionismului, s-o situeze pe terenul ferm al analizei de text și de context. Putem spune fără teama de a greși că imaginea literaturii române va ieși modificată datorită noilor ediții a căror aspirație către integralitate și corectitudine științifică trebuie elogiată. Lectorul obișnuit va citi volumele care-l satisfac, specialistul pe toate. Amatorul citește opere, specialistul citește scriitori sau literaturi. In acest demers rolul edițiilor este decisiv. Pledoaria pentru ediții cit mai complete și cit mai științific alcătuite din scriitorii români are cele mai generoase justificări.

Luceafărul

BUREBISTA – sculptura de Ernest Kovacs

centenar ARGHEZI — O întimplare fericită

Evocare de Lucia Dem. Bălăcescu

N-aș fi crezut ca un simplu disc (editat de noi la Electrecord) să poată învia o [illegible] atit de pregnantă, ca [illegible] a poetului Tudor Arghezi, redindu-ne-o [illegible] !

Vocea lui [illegible] — dați-mi voie să afirm — este [illegible] ! Am regăsit-o articulind, ușor nazal, cu o falsă monotonie (așa cum ii șade [illegible] fost diacon, cu dicțiune clară) fiecare silabă din poemul citit. Iar, introducerea, [illegible] (transformată intr-o fată [illegible]) [illegible] o capodoperă in care gingășia, [illegible] și [illegible] laolaltă, după ce-ți provoacă [illegible] nu se poate să nu-ți aducă și o „lacrimă" in colțul genelor.

[illegible] dintre mine și marele poet nu mi-a [illegible]. O intimplare fericită a [illegible]. Un cetățean elegant, ultraamabil, fin [illegible] de literatură și plastică, directorul editurii „Cultura Națională", profesorul Alexandru Rosetti, a fost [illegible] intermediar. O [illegible] adresată mie la Mangalia imi propunea să ilustrez „Cartea cu jucării".

Iată cum s-a făcut apropierea ; descriindu-mi [illegible] două odrasle adorabile ale poetului, i-am [illegible] de probă două desene inchipuind copiii lui Arghezi : domnul Rosetti le-a arătat fericitului tată care, la rindul său, le-a aprobat și am stabilit să ne intilnim in Capitală. Am descris această scenă in cartea care sper ca va apărea in curind și nu aș dori să mă repet, voi incerca totuși să găsesc alte cuvinte.

Textul „Cărții cu jucării", indiscutabil, nu numai că m-a incintat, dar era perfect făcut pe potriva inspirației mele. Intilnirea a avut loc in trei. Desigur că emoția mea era cea mai mare ; poetul, stind binișor pe scaun, tăcea. Totul a mers bine. Pe măsură ce lucram și trimeteam desenele, ele erau apreciate. La telefon, „Theo" — cum ii spunea Macedonski, prinsese limbă, nu mi-a criticat absolut nici un desen ; chiar atunci cind eu n-am fost mulțumită de două dintre ele, m-a rugat să nu schimb nimic nu aveam habar de „excepționalele" sale cunoștințe plastice. Volumul „Pensula și dalta", apărut cu zeci de ani mai tirziu, in care Profet, i se vede pătrunderea, ochiului infailibil și simțul critic exact și fără greș, mi-erau pe atunci necunoscute. Ulterior am aflat cit de mult i-a plăcut pictura și cum ar fi dorit s-o practice, fără să mai vorbesc de cuvintele de laudă găsite de dinsul, neaflate in alte limbi și la alte popoare (am răsfoit și citit destul in această direcție). Asemenea superbe noțiuni la adresa unui tablou nu am găsit nicăieri. El, singurul, ne-a arătat cum se infățișează privitorului, gătit ca Pallas Atena cu toate armele deodată, ascunzind precaut chinurile creatorului său, așa cum se intimplă in poezie și in literatură... Vă mărturisesc că, pină să pătrund adinca insușire a cuvintelor Poetului, nu le-am sesizat toată importanța. Mai ales „astăzi" i-o găsesc covirșitoare.

Cind il vedeai pe Arghezi nu bănuiai nimic — ca să zic așa, de ce-i putea pielea, — un om ca toți oamenii — fără panglicarii, fără să spună un cuvint de laudă la adresa creațiilor sale, sau

Continuare in pag. a 6-a

memento 2050

„Este vorba de un popor care prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare : aceasta este mindria și aceasta este puterea noastră. Unde a fost vechiul păstor care este trac, pe locul acela s-a așezat romanul ; unde a fost cetatea romanului s-a așezat cetatea de mai tirziu a domnului nostru ; unde a fost satul trac de pe vremuri, dăinuiește satul romănesc de acum ; unde sint orașele noastre, au fost odinioară centrele civilizațiilor anterioare reprezentate de acei oameni ai căror urmași sintem noi".

NICOLAE IORGA

CREION

Un roman din povești

A treia apariție editorială a lui Dan Claudiu Tănăsescu este un roman rezultat din aglutinarea unor povestiri de sine stătătoare, prin a căror justapunere se urmărește cu artă un fir narativ neintrerupt, ceea ce dă cărții amploarea specifică unei proze de largă respirație. Astfel autorului i-a reușit performanța unei construcții romanești mai rar uzitate in care fiecare capitol sau episod poate fi considerat o povestire sau nuvelă avind integrale datele specifice genului ; insă prin indepărtarea fie și a unui singur episod intregul s-ar resimți in mod serios.

Indicibilul amestec de realitate și legendă, de violență și copilărie, de crimă și vis, de fabulos și sărăcie a vieții — apropie substanța acestei cărți (prin datele mai explicite) de viața unei comune din Bărăgan in anii dintre cele două războaie, insă aceleași intimplări (minus amintirile luptelor de la Mărășești) s-ar putea suprapune la fel de bine unui timp istoric mult mai indepărtat, deoarece psihologia (și concomitent reacțiile) omului de totdeauna evoluează atit de lent incit timpul pare să treacă in zadar.

In lumea evocată de Dan Claudiu Tănăsescu, in viața celor cu nenumărați stăpini, cei și celor care se remarcă in vreun fel oarecare, le vine mai ușor să lovească decit să amenințe cu gura, le pare mai lesne să suprime decit să ierte. Si cu toate că in această atmosferă de violență nu se petrece decit o singură crimă premeditată, spre finalul cărții, la fapta oribilă ce se va săvirși in singurătate, par a fi antrenate toate episoadele romanului.

Eroul care asigură unitatea mai vastă a tuturor povestirilor se numește Mardare, un tinăr adus de copil de către administratorul Păun in casa lui Veriadi Carpuzis, un grec boierit in apropierea Capitalei, a cărui moșie este la fel de falimentară ca a unui boier scăpătat. Păun este

Gheorghe Pituț

Continuare in pag. a 6-a

Cel mai camusian dintre scriitorii români (II)

Conștiința camusiană — fenomen rezultat din transferul cuvintului literar către cuvintul „non-fictiv" — presupune uneori o aparentă diminuare a renumelui literar al autorului. Scriitorul ce păstrează aceeași rigoare a cuvintului in spațiul non-literar riscă uneori să-și vadă, după aceea, literatura propriu-zisă taxată de o parte din public drept documentară. (Acel public pe care o tradiție postromantică tenace l-a obișnuit cu abstragerea, cel puțin aparentă, a scriitorului sau cu versatilitatea lui extremă). Se poate intreprinde oricum un exercițiu elocvent : cronicile literare consacrate romanelor apărute după dezvăluirea feței ascunse a unui scriitor camusian poartă, ca un leit-motiv peiorativ, caracterizarea de **documentar** in aprecierile privind arta literară romanescă. Simptom nu numai lingvistic !

Ineditul demersului camusian constă tocmai in punerea in discuție și in rezolvarea neașteptată a acestei antinomii post-romantice. Potrivit clasicului reproș al lui Sartre, Balzac a privit cu suficiență revoluția de la 1848, apoi cu neincredere, și nu i-a lăsat nici un loc in propria-i operă ; Flaubert a făcut la fel cu Comuna din Paris. S-a observat insă mai puțin in ce măsură această atitudine era dictată de o deontologie literară nescrisă a epocii romantice, in care prozatorul putea ataca evenimentul brut și verificabil doar cu condiția ca acesta să nu fie contemporan. Citi romancieri dinainte de Zola au scris despre evenimente istorice imediat după ce acestea s-au petrecut ? Citi au indrăznit să implice jurnalistica in romanesc ? Refuzul implicit al lui Balzac sau Flaubert de a reflecta circumstanțe imediate n-a fost nici pe departe doar unul politic, ci mai ales unul estetic. Cutuma marilor romancieri de a nu se transforma in jurnaliști-artiști nu s-a aflat codificată nicăieri ; dar aceasta nu inseamnă că forța ei de acțiune s-a găsit prin aceasta, redusă : „izolarea" vine de departe.

In secolul nostru, marii romancieri de tip camusian incep să includă imediatul in ficțiuni perene — și aceasta fără nici un fel de complex. Dacă Albert Camus a dat strălucire „decupării

Mihai Zamfir

Continuare in pag. a 7-a

O călătorie cu Eminescu

Recenta reeditare a lucrării lui Edgar Papu **Poezia lui Eminescu** (Ed. Junimea, 1979, col. „Eminesciana") este un prilej nimerit pentru rediscutarea dincolo de cercetarea valorii in sine a demersului lui Edgar Papu, a unor dimensiuni de viitor, ale eminescologiei ; caracterul deschis al analizelor cuprinse aici, premisele innoitoare și deplin operante, pe care demersul critic de față le propune explicit sau disimulat, sint de natură a suscita opinii, divergente intr-adevăr, dar care, numai animate fiind de receptivitatea și buna credință indispensabilă actului critic reevaluator, pot oferi un generos prilej de meditație asupra unor perspective ale cercetării eminesciene.

Există in exegetica actuală eminesciană două tendințe de însemnătate deosebită ; dincolo de zonele biografismului indispensabil, dar limitat fatalmente din perspectiva abordărilor propriu-zise ale operei, dincolo de zona comparatismului unde după lucrările lui Liviu Rusu, I. M. Rașcu, ale Rosei del Conte și Amita Bhose este greu a se mai schimba fundamental vreun punct de vedere, dincolo de sistemele panoramatice de abordare (G. Munteanu, Z.D. Bușulenga, Al. Piru, E. Todoran) există, pe de o parte tendința racordării metodologiei critice la unele demersuri analitice de rezonanță europeană (in speță Bachelard, cum este cazul cărții Elenei Tacciu asupra poeticii elementelor și al aplicației lui Marin Mincu la

Dan C. Mihăilescu

Continuare in pag. a 7-a

Timpul genezelor mitice

Există oare un timp al originilor, un timp care să fie diferit de acel nedefinit „illo tempore" al genezelor mitice ? Se pare că da, ar putea răspunde acela care citește „De la Zalmoxis la Gengis-han" căci in intervalul dintre primele semne ale culturii dacice și ultimele zvircoliri ale migratorilor se situează toate textele analizate de Mircea Eliade. Poate că este aici o ipoteză, poate că este o metaforă... Greu de știut... Dar, oricum va fi fost, ne aflăm in fața unui timp fertil, un timp al unor iviri pe lume care, chiar dacă nu sint intotdeauna mitice, își trag rădăcinile din această substanță originară. Este aici cazul baladelor „Meșterul Manole" ori „Miorița", a căror apariție se situează in plin ev mediu, dar care sint construite din teme narative și secvențe mitico-rituale care intorc roata timpului și o aduc mult mai aproape de epoca amintită anterior. Din această perioadă a magmelor s-au desprins reliefele și conturele clare ale creațiilor culturii populare române. O asemenea epocă există și in același timp nu există : consistența ei se revendică nu atit dintr-un timp al istoriei, cit dintr-unul al genezelor ; cronologia ei este dată nu de succesiunea anilor, ci de succesiunea evenimentelor culturale. Situindu-se in inima acestor fenomene, cartea lui Mircea Eliade incearcă să redea consistența, limitele și forma probabilă a ceea ce ne apărea intotdeauna nedefinit și incert. Evenimentele și miturile inceputurilor dobindesc astfel un profil deplin și, mai ales, deplină semnificație culturală și istorică. Iată de ce nu cred că exagerez atunci cind spun că această carte reprezintă incercarea de a recupera din și pentru istorie latențele acelui „illo tempore" al genezelor mitice.

De altfel, Mircea Eliade atacă, in această lucrare, citeva din temele cruciale ale mitologiei române. Este Zalmoxis un zeu uranian sau unul chtonian ? acel mit local al cosmogoniei duale este unul din origine bogomilică sau își trage el rădăcinile dintr-un arhaic fond autohton ? descălecarea Moldovei și vinătoarea rituală a zimbrului țin de istorie sau de legendă ? sacrificiul soției Meșterului Manole este o metaforă sau un rit ? au avut românii șamani sau nu ? Parcurgind această carte cititorul are sentimentul nu al unor dileme rezolvate (căci cine poate circumscrie limitele unei intrebări in traseul unei singure soluții), ci al situării in chiar centrul vital al universului mitologic românesc. Iar dacă erudiția și finețea analitică a savantului nu tind spre soluțiile definitive, este vizibilă insă intenția de a pune intrebarea in termenii cei mai adecvați unui dialog cu orizontul simbolic al artei populare. Pentru a ințelege cit mai bine această lume să luăm exemplul binecunoscut al **Mioriței**. Pe marginea ei s-a scris enorm, dar cite texte au rămas, cite din ele erau cu adevărat bine (și profund) scrise ? Polemicile au fost furtunoase dar de fapt ele n-au fost polemici : cum am putea numi astfel o discuție in care participanții se referă la lucruri diferite ? Explicațiile au oferit o paletă largă de soluții, pornind de la viziunea metafizică pină la cel

Mihai Coman

Continuare in pag. a 6-a

In paginile 4–5 :
CENACLUL REVISTEI „LUCEAFĂRUL"
Proză de Adrian Pintea ● **Poezie** de Mircea Stâncel ● **Cronica cenaclului.**

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

Mircea Anghelescu: „Editurile nu acordă destul credit tinerilor"

1. Edițiile incepute (Filimon, Ralet) au fost și incheiate, și nu mic este meritul editurii care le-a publicat și la sugestia căreia, la urma urmei, am devenit „editor".

2. Asta o pot spune cel mai bine autorii edițiilor intrerupte. In ce mă privește, cred că o parte din vină revine celor care, deși cer ediții, nu contribuie la instaurarea climatului necesar apariției acestora. Nu este nici un secret că a face o ediție este considerat in general o ocupație inferioară intelectual, aproape compromițătoare : pentru ediții nu se acordă premii, decit platonice, editorii (cei adevărați, desigur) nu sint primiți in Uniunea scriitorilor, ei nu apar nici in Dicționarul scriitorilor, nici in cel al filologilor, recenziile ii ocolesc, articolele lor, de specialitate, nu au loc in reviste. Pe de altă parte, editurile nu acordă destul credit tinerilor. Poate mă inșel, dar dacă un critic sau istoric literar in formare, de 25-30 de ani, poate fi atras in această activitate, pe unul de patruzeci nu-l văd cedind acestor tentații.

3. Principial, orice scriitor aparținind istoriei literare, fie el mare sau mic, trebuie editat după criterii, cum se zice, științifice. **Cum** și **cind** pot fi ei editați sint intrebări care țin de latura conjuncturală a acestei activități, nu de cea principială. Neputind tipări la un moment dat tot ceea ce avem gata de tipar, trebuie in chip fatal să intervină o selecție, care numai in chip superficial și simplist poate fi văzută ca „valorică" ; acest tip de selecție poate duce, forțind puțin lucrurile, la a prefera incă o ediție școlară, mediocră, din Coșbuc să zicem, uneia restitutivă din măruntul Sihleanu, cu mult sub cota valorică a lui Coșbuc, ce e drept, dar pe care o asemenea ediție il „creează" pentru istoria literară, pe cind cealaltă nu sporește cu nimic zestrea noas-

Continuare in pag. a 3-a

● IN ACEST NUMĂR ● **Cronica literară** de Nicolae Ciobanu și Valentin F. Mihăescu ● Viața cărților ● **Cartea de debut** ● Interviu cu Al. Piru ● **Poeme** de ● Liliana Ursu ● Vivi Anghel ● Mapamond ● Ted Hughes ● **Spectacolul lumii** ● Atelier literar ● **Prezențe scriitoricești** ● Revista străină ● **Antologia „Luceafărului"** ● Mircea Micu ● Nicolae Prelipceanu.

cronica literară

NICOLAE DAMIAN: „Macul galben"

Subtil din unghi psihologic și acum, totuși, în comparație cu situația din primele două cărți ale autorului — volumul de nuvele **Diminețile bătrîne** și romanul **Pribegi, noi visam** —, viziunea epică din romanul **Macul galben** (Editura „Cartea Românească", 1980) atrage de îndată atenția prin văditul apetit pentru povestire. Reconstituirea biografiei interioare a eroului central, copilul și adolescentul Adam, rezultă din „serviciile" memoriei involuntare în măsura în care aceasta își exercită prerogativele pe cuprinsul unor desfășurări narative ce beneficiază de o tulburătoare concretețe a detaliului descriptiv și a întîmplării de viață. Se izbil și în romanul anterior al lui Nicolae Damian (**Vara**), acest proces de substanțializare narativă a introspecției, în **Macul galben**, stă sub semnul unei revelatoare suprematii a eposului, înțeles ca „poveste" de sine stătătoare ce se desprinde cu halucinantă pregnanță realistă din pîcla aducerilor aminte. De fapt, mai exact ar fi să spunem că imaginativul Adam nici nu pare a avea conștiința situării într-un timp revolut a acestor aduceri-aminte, cită vreme „basmul" propriei existențe se derulează nu în gîndurile sale ci chiar sub „privirea" sa directă, așa-zicînd, într-un prezent continuu. „Visul treaz" iată regimul privilegiat de care beneficiază eroul romanului pe parcursul întregului său demers rememorativ. „Pentru cîteva clipe — notează prozatorul — Adam trebuie să închidă ochii și atunci, sub pleoapele străvezii și roze, vîrstate de o deasă și delicată rețea de minuscule vase sanguine își reprezintă, cu o rapiditate uluitoare și o neverosimilă exactitate, o imagine cu mult mai pregnantă, mai nobilă și mai bogată în amănunte : firele de iarbă, încremenite în stratul sidefiu al gheții, dau întinderii nuanțe verzui, uneori atît de intense în bătaia soarelui, încît se reflectă pe miinile și fețele copiilor care alunecă, cu brațele întinse pe lîngă corp sau răsfirate în văzduh, țipînd și rîzînd, petrecîndu-se prin umbra crengilor".

Așa se face că ceea ce un psiholog contemporan numește „memoire autistique" (Jean Delay în **Dictionnaire de la psychologie**, Librairie Larousse, 1965) pune stăpînire pe întreg fluxul rememorativ sublimîndu-l într-o „poveste" romanescă sieși suficientă. În asemenea circumstanțe speciale, evident, romanul nu se mai structurează conform unui plan compozițional explicit, din capul locului trasat și în chip riguros respectat pînă la sfîrșit. Ne aflăm mai degrabă în prezența unei bogate suite de momente nuvelistice relativ autonome, dar care, după natura problematicii și individualitatea protagoniștilor, se regrupează în cîteva categorii distincte dînd astfel conținut principalelor fire narative ale romanului. Dificilă uneori dar întotdeauna pasionantă, preocuparea permanentă a cititorului este de a urmări respectivul proces de regrupare sesizînd trecerile de la un „lanț nuvelistic" la altul și recompunîndu-l mental pe fiecare în parte. Spunem că operația aceasta este efectiv pasionantă gîndindu-ne la foarte acutul joc dintre aparenta dispariție narativă a romanului și organicitatea surprinzătoare a leit-motivului gnoseologic ce-i definește tema. „Anii de ucenicie" ai adolescentului Adam sînt marcați de o dureroasă absență : aceea a tatălui prins în vîltoarea evenimentelor din [illegible] celui din urmă război mondial. Multitudinea imaginilor și întîmplărilor ce invadează, anulînd-o parcă, clipa trăirii prezente gravitează în jurul acestei obsedante și mereu vii absențe a tatălui. Departe de a atenua senzația de continuă trăire a acestei fundamentale absențe, dimpotrivă, diversitatea întîmplărilor ce-o înconjoară nu face decît să-i releve dimensiunile reale în ordine morală. Așa se și explică de ce Adam retrăiește marea absență a copilăriei lui făcînd mereu apel la imaginea concretă a întîmplărilor contextuale. Epic, așadar, romanul **Macul galben** se prevalează de capacitatea acestor întîmplări de a absorbi ecourile dramaticului eveniment autobiografic al absenței tatălui. Făcînd abstracție de partitura narativă consacrată vîrstei prezente, de adolescent, a personajului central (dealtminteri, artisticește, și cea mai puțin interesantă), este de remarcat că majoritatea covîrșitoare a episoadelor nuvelistice ce alcătuiesc marele ansamblu răspund fără abatere „apelului" respectiv. Cititorului nu-i este greu, fără îndoială, să discearnă firele epice pe care se înșiră amintitele lanțuri nuvelistice și să rețină dialogul sufletesc ce se instituie între protagoniștii acestora și copilul Adam.

În economia generală a romanului, cum este și firesc, [illegible] a relațiilor dintre Adam și [illegible] [illegible] ceea ce [illegible] dintre băiat și mamă precum în **Macul galben**. Aproape de titlul romanului, să reținem că de drept ei aparține tocmai acestei nuvele de încadrare (în sensul că celelalte, într-un fel sau altul, intră în unghiuri de incidență cu ea) și că simbolistica lui nu trebuie trecută cu vederea întrucît aici își are sursa acea stare de visătoare lîngoare a eroului : „Adam dădea fuga, știa că macul galben, floarea aceea atît de rară, s-ar fi putut trece pînă ce el ar fi ajuns să-l vadă proaspăt și încă viu. Îl ținea în pumn și vedea cu ochii cum tulpina subțire se înmoaie, petalele se string, corola se închide în sine, ca și cum n-ar fi vrut să destăinuie cine știe ce secret. Nici [illegible] să-l poată ocroti cu umbra. Îl stropea cu apa din [illegible] ar fi vrut să-l facă să reziste [illegible] acasă, să-l răsădească [illegible] numai cîteva ceasuri în [illegible] negru și gros din spatele [illegible], cum reușea cîteodată cu vreun mac roșu. Intristat, Adam o lua la fugă spre [illegible] salciei, în spărtura către [illegible] un fir de apă ce se aduna de jur împrejur în [illegible] ințesate de pipirig. Speria [illegible] care, dintr-un salt, se scufunda în apa căldută (...)".

Dacă acest [illegible] al cărții, adesea, apelează [illegible] excelente rezultate, la [illegible] de imaginație cvasifantastică [illegible] marelui basm cu [illegible] pe care mama i-l [illegible] copilului), celelalte [illegible] sînt mai puțin semnificative pentru atît de decisa [illegible] prozatorului de a-și [illegible] arta narativă. Inserțiile de [illegible] dialogată în care apar [illegible] domni Eberhard, [illegible] și Capezu (acesta din urmă, [illegible], protagonist [illegible] aventuri vînătorești) poartă pecetea unui superior și foarte viu spirit livresc. De data asta Nicolae Damian își divulgă certe disponibilități pentru [illegible] de idei". La rîndul ei, [illegible] de momente [illegible] extrase de pe urma [illegible] apetitului pentru [illegible] și anecdote desprinse de [illegible] lui Adam, [illegible] de o extraordinară [illegible] se impune ca o contribuție de prim ordin în sfera prozei rurale ardelene. [illegible] de substanță, [illegible] a concentra profunde [illegible] expresive ci și [illegible] tipologiilor [illegible] sursa aparte a [illegible] de acest ax epic al romanului. De-a [illegible] este o calitatea [illegible] de „teatrală" a [illegible] comparabile cu [illegible] din proza lui Nicolae Velea : „[illegible], auz eu din [illegible] : «Feic, mă tete... Mă [illegible] pe-o parte și-l văz pe [illegible] în spatele lui [illegible]. Asta din urmă. [illegible] ce [illegible] fără io semn să [illegible] abia se [illegible] mereu ca un [illegible] cu [illegible] bolbați cu fața trasă. «Cum te-ai [illegible] mă [illegible]» îl întreb ea. «[illegible]», zice el arătîndu-l pe frate-miu, el [illegible] «Cum l-ai dat, mă, [illegible]» «L-am dat» «Da, cum?» «Asta nu importă, mai bine-ai face tu, vese, să te duci în casă și să-i aduci o părechie de nădrag, dacă poci și niște [illegible] [illegible]», etc.

În total, **Macul galben** este o apariție [illegible] cu deosebită [illegible] [illegible] unui romancier de certă originalitate.

Nicolae Ciobanu

FLORIN GABREA: „Frumos e numai adevărul"

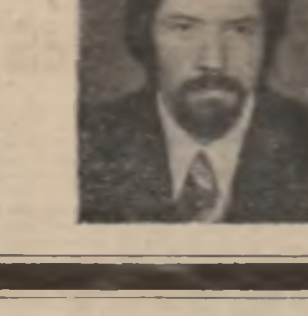

Cu un volum de proză scurtă intitulat : **Hanimore** (1969) debuta Florin Gabrea în colecția „Luceafărul" a Editurii pentru literatură. De dimensiuni modeste (multum in parva ?), cartea anunța un talent, căruia i se putea aplica atributul — uzat dar exact — promițător. **Promițător**, mai întîi [illegible] sens elogios, pentru [illegible] Florin Gabrea se prezenta la debutul editorial ca un excelent minuitor al procedeelor fantasticului, stăpînind bine tehnica ambiguității semantice și a interferenței surprinzătoare a planurilor narative. Remarcabile apoi erau plurivalența simbolică a textelor, ineditul viziunii onirice a realului și, în contrapunct, exactitatea obsesională a descripției. Alături de alți confrați de generație, debutanți cam în aceeași perioadă, Florin Gabrea se situa, în descendența prozei imaginarului, în replică la variantele unui așa-zis realism, profesat cu rigiditate dogmatică. **Doar promițător** rămîne debutul lui Florin Gabrea pentru că, în fond, impresia dominantă în **Hanimore** este de exercițiu stilistic bine executat, uneori cu virtuozitate (în acest sens, notabilă este **Să nu uiți mirosul vinului de Candado** unde un adevărat cosmos afectiv se configurează din imagini disparate ale fenomenalității surprinse într-un spațiu închis, legat de exterior printr-o unică fereastră, la nivelul trotuarului, care nu pune însă în joc mari semnificații. Din acest punct de vedere, **Hanimore** reclama parcă o nouă confruntare, lăsînd cititorul într-o așteptare încrezătoare. Așteptare mai lungă decît ne așteptam căci, iată, Florin Gabrea revine în librării și în atenția criticii, abia în 1979, cu volumul de nuvele **Frumos e numai adevărul** (Editura „Cartea Românească"). Cartea cuprinde trei nuvele, inegale valoric : **Iedule, am căzut în lapte** (titlu cu rezonanțe biblice și trimiteri la textele presocraticilor), **Frumos e numai adevărul** (axiomă morală) și **Călăuza rătăciților** (titlu plat, surprinzător la un autor care altădată incita cu **Să nu uiți mirosul vinului de Candado, b mare, B mic, Hanimore, Mai întîi, aleasa inimii, Te vei întoarce, nu vei muri**). Se regăsesc, în noua carte, calitățile deja enumerate ale debutului. Scriitorul este, așadar, și aici un stilist rafinat, cu simțul ritmului și al frazării, trecînd subtil de la planul real la cel al visului și, consecutiv, de la descripție exactă la liniile mișcate și contururile deformate. Iată un fragment de relatare în stil oral a unui vis premonitoriu, în care, după o imagine a la Dali, ultimele replici readuc lucrurile în planul real : „Eu, după ea, vioara n-o slăbisem, arcușul nu stătuse nici atîtica, și văd cum sar cuiele de la vioară și se desfac de pe șuruburi ca niște viermi și vioara se moaie și-mi curge printre mîini ca o turtă de ceară, și-mi curge pe umăr, pe bărbie, și-i picură pe [illegible] niți pe alde Brică, pe [illegible], pe Zorache, care uite-așa se zvîrcoleau... brrr, ce zicei ? Ce credeți, e bine ce facem ?"

Nouă, sau, oricum, mai pronunțată în comparație cu debutul, este importanța [illegible] mizei morale a textelor. Personajele lui Gabrea se află în căutarea unei soluții existențiale conforme propriei structuri morale, iar nuvelele sînt în ultimă instanță parabole cu semnificație etică. O replică a unui personaj din **Iedule, am căzut în lapte** explicitează [illegible] nevoie imperioasă de [illegible] morală : „...important e să ai găsit o regulă căreia să te supui, o normă de conduită. acum, cînd nimeni nu mai știe ce să facă și ce să nu facă ce să zică și ce să nu zică ce să creadă și ce să nu creadă, ce s-aștepte și ce să n-aștepte (...)".

În nuvela amintită [illegible] intersectează destinele a cinci personaje, dezertori, din motive diferite. Pentru [illegible] nent, conducătorul [illegible] schimbarea sensului războiului, adică în fond, transformarea adversarului în aliat și a aliatului în adversar, reprezintă soluția intrării în legalitate și modul de a pune capăt degringoladei morale. Raționamentul [illegible] [illegible] [illegible] Călăuza rătăciților [illegible] [illegible] Frumos e numai adevărul [illegible]

[illegible] fel, ca [illegible] procedeelor și [illegible] modurile de abordare, [illegible] **Frumos e numai adevărul** [illegible] dează în bună măsură [illegible] rul insolit-conotativ și [illegible] proze scrise de Florin Gabrea. Trădare — am zice noi — benefică, prin care [illegible] se impune — pe cît de adevărat, pe atît de frumos — dreptul a certitudine a prozei actuale.

Valentin F. Mihăescu

viața cărților

poezia

Măscăriciul și poezia

● Un loc aparte în noul val al tinerei generații, tentat în genere de limbajul modern și concret, **hiperrealist**, cum l-am putea numi, îl deține Petru Romoșan prin livrescul arlechinadei și vocația grotesc-sarcastică a măscăriciului, devenite și mai limpezi cu acest al doilea volum al său*. Livresc este Romoșan prin revolta împotriva „maeștrilor" („Nu mă mai speriați cu bătrînii maeștri. / îi cunosc prea bine, sînt prietenii mei. / oameni și ei acolo, / răsfățații copiilor, roșii, iubitori de moarte. / «Nebunie cu fragi»/, aceasta-i formula, zic ei. / Nebunie cu fragi. / Iar voi rămîneți cu gurile căscate") și a „istoriei" literaturii („Nu dorm, cum zici, nu dorm. / Reinventez literatura, vai, doar reinventez literatura. / Fiindcă altfel nu se mai poate".) resimțite ca strivitoare pentru „originalitatea" și „gloria" tînărului învățăcel („Înfrînt pe toate cîmpurile de bătaie, / m-am întors acasă și am scris / Umilit de toate cărțile bibliotecii, / m-am întors acasă și am plîns."), și prin încercarea de a le surpa dinăuntru „dînd pe față" formulele și convențiile artei, persiflînd și batjocorind răutăcios „slăbiciunile", ca și cum rîsul ar putea fi întotdeauna o dovadă de superioritate sau libertate înaintea modelelor („A fugit dintr-un sat / Mai aproape de zei și de legile simple și sărace ale lumii trăia. / Înalta artă a măscăriciului o avea în singe. // Bufonul a stat la masă cu regii și i-a batjocorit !". **Un versificator cucerește lumea**). Această artă a măscăriciului nu-i însă deloc „înaltă" (decît în sensul talentului, care nu-i lipsește poetului), ci e o coborîre, prin sarcasm și „măscări", a valorilor la nivelul plebei de bîlci : „Dar eu sînt doar acesta: / Cel cu prezentarea clară a faptelor. / Fapte ale măscăriciului, fapte grozave". Nimic aici din gravitatea tragică a nebunilor shakespearieni, sau din veselia generoasă a lumii rabelaisiene („Căpățîni vopsite în verde, roșu, alb. / Sfinți, negustori de pumnale, copii, maimuțe, / aschimodii, paiațe, papagali"). O lume care este la rîndu-i crudă cu „nebunii" pe care îi tolerează spre propria-i distracție („Povestește, cîine ! Taci? De ce taci, cîine ? / Hai spune cum te doare, cum minți, / cum te bucuri, cum ți-e frică, / cum ai ajuns la nebunie, cum ai ajuns la nebunie. / Cum nu vrei să mai vezi nimic, / cum nu vrei să mai auzi nimic. / Tu ești onoarea, faima, salvarea noastră. / Povestește! Povestește ! Povestește ! / Ne-ai promis un cuvînt al zeilor / și acum taci, taci, cîine ! / Loviți-l Loviți-l! Tăiați-i un deget // Zeama roșie se întinde pe hîrtie / le picură în urechi, le înroșește ochii..." Bufonul poate deveni atunci patetic și, cuprins de o furie neputincioasă împotriva existenței sale nenorocite, își poate plînge umilința ascuns de ochii mulțimii, urînd și disprețuind în numele inteligenței, spre a se așeza apoi la masa stăpînitorilor : „Vouă, strălucitorilor măcelari tineri, închinare! / În fața voastră, doar a voastră, trufia-mi pălește". Supraviețuirea cu orice chip, într-o lume vicleană, în care cei care încr sînt proștii, pare a fi însă scopul inteligenței nebunului : „Noi vrem să trăim, noi vrem să trăim: / Vom purta mască tot anul", **Arta**). Demitizarea maeștrilor (coborîrea lor) se poate face și prin dezvăluirea echivocă a compromisurilor la care istoria sau propria ticăloșire l-au îndemnat uneori pe scriitor, ca în acele timpuri renascentiste crepusculare cînd artiștii își disputau și speculau jalnic bunăvoința puternicilor zilei : „La încheierea lunii, Celliona Magnificul, stăpînul meu, / îmi pune în palmă parfumatele monezi : patruzeci de arginți. / Transcriu ordine, întocmesc abile epistole diplomatice. / Compun poeme de dragoste. / Închipui scene de luptă, scene de vînătoare. / Se încîntă senil Celliona!". O astfel de sinceritate s-ar numi, însă, ca la Pietro Aretino, cinism („Căință? N-am. Ci cîine sînt. /. Și putregai eu sînt, frumos, luminescent în noapte."), dacă îndrăzneala de a rosti adevăruri nu ar fi, de fapt, decît „obrăznicia" ce intră în dreptul măscăriciului, ba chiar în obligațiile rolului său. Aceasta e convenția existenței grotești a saltimbancului — punerea în fața publicului a unei caricaturi atît de îngroșate încît publicul însuși să poată rîde nestingherit de propria-i imagine. (**Burtă-verde, Bufonii, Aduceți-l pe Dante, Astfel vorbi epigonul, etc.**) Excesele limbajului, fanfaronada profetică, tonul oracular de prezicător al neghiobiei, sentimentalismul pastișat, stilul „jos, umil" al vorbirii familiare, care îi reușesc remarcabil lui Petru Romoșan, nu sînt scăderi, ci vin din necesitatea interioară convenției spectacolului de bîlci, „comediei". În lumea aceasta răsturnată („Scrib Bufniță Reptilă Bufon Cîrtiță Șoarece Măscărici. / Întotdeauna există un ins care gîndește limpede totul.") există însă o singură credință care o înnobilează — **mitul poeziei**. Măscăriciul acesta poate fi și un poet sensibil, iar versurile sale au uneori o vibrație lirică autentică, un freamăt suav aproape (**Yorik, Yorik Yorik, Raiul fragilor sălbatici**, ș.a.). Din păcate tentația măscăriragain batjocoritoare e mai mare, ca și cum privind în oglindă ai vedea caricatura unei lumi grotești, dar cercetînd atent observi că oglinda însăși e strîmbă și apele ei tulburi.

Dan Alexandru Condeescu

*) **Petru Romoșan : „Comedia literaturii", Editura „Albatros", 1980.**

proza

În spatiul virtualității

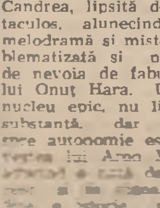

● Noul roman al lui Horia Ungureanu*) își organizează substanța prin confruntarea și interferențele succesive a trei perspective narative, în ultimă instanță convergente, într-un demers care își propune să restituie evenimente și trăiri consumate, fără a le descifra semnificațiile. Fluxul epic se constituie prin alternanța registrului rememorativ cu acela al notației de detaliu proprii momentului narațiunii, accentul marcînd nu atît întîmplările vag insolite, cît reverberațiile lor subiective, care conferă scrisului prozatorului arădean o notă enigmatică și o dimensiune temporală ambiguă și subtilă.

Cele trei [illegible] [illegible] [illegible] sionează faptele. Sensibilitatea exagerată a acestui tînăr crescut între femei și între umbrele unor amintiri îi transferă existența în planul unei reverii aproape maladive.

Dominat de sentimente adesea confuze, Onuț Hara nu trăiește prin el însuși, ci prin rezonanța subiectivă [illegible] [illegible] [illegible] vibrația sa interioară, rezonanța fiecărei întîmplări relatate, romanul fiind, altfel, o succesiune de nuclee narative autonome. Independentă este istoria Mariei Candrea, lipsită de spectaculos, alunecînd prin melodramă și mister, problematizată și poetizată de nevoia de fabulație a lui Onuț Hara. Un alt nucleu epic, nu lipsit de substanță, dar tinzînd spre autonomie este povestea lui Aron Mileagă, [illegible] [illegible] Ofeliei, enigmatica [illegible] iubită confuz de [illegible].

O senzație de timp învechit domină romanul, căutarea minelor de cupru din codrii Brocei dobîndind dimensiuni mitice prin aluzia învăluită : construirea unei șosele care cere sacrificii ; răsturnat (deshumarea fiului Mariei Candrea) este la rîndul său un eveniment relatat într-o formulă ambiguă. Moartea doamnei Candrea păstrează valențe misterioase — accident sau sinucidere ? — Ridișul devine un teritoriu „de basm" cu personaje reale înconjurate de sugestia misterului. Dialogurile se sfîrșesc în suspensie, faptele rămîn neelucidate. Onuț rămîne același solitar vulnerabil învăluit în propriile sale reverii paseiste, „încruntat și tăcut, singur cu gîndurile sale ascunse pe care le apăra cu atîta înverșunare", motivul chemării lui Ilarie la Ridiș rămîne nedezvăluit, doamna Hara refuzînd o explicație.

Romanul evoluează în ritmuri lente, autorul cultivînd reveria și atmosfera difuză, proiecția subiectivă ambiguă care rarefiază substanța narativă.

Scrisă corect în ambele registre, fără stîngăcii și fără scîntei, cartea creează o atmosferă particulară în detrimentul forței epice. O anume tentație a eleminării limitează materia romanului la captivitatea propriilor latențe și virtualități, împiedicînd-o să se afirme într-un mod care să rețină întru-totul atenția.

Sultana Craia

*) **Horia Ungureanu : „Vara bunei speranțe", Editura „Eminescu", 1979.**

CARTEA DE DEBUT

Proza senzațiilor rafinate

● În chip vădit proustiană, rafinată, scrisă este proza emanată de Bianca Balotă, autoare practic necunoscută pînă mai de curînd, în realitate [illegible]. Ea ne-a dat un volum*) cuprinzînd a două romane distincte, de cîte 100 de pagini, restrînse cantitativ, [illegible] [illegible]

[illegible] perceptiv pe bărbat de [illegible]. Impresia aceasta [illegible] și la examinarea [illegible] „Bal la regina Portugaliei". Ar fi de văzut aci o lungă expertiză de modificări sociologice, [illegible] de familii [illegible] d'oiseau, scene de [illegible] felurite in [illegible] de împrejurări istorice. Apoi, o ipoteză de [illegible], cu [illegible] determinist. „Ca[illegible]" — este o [illegible] — psihologiei și [illegible] sociologice, [illegible] ei comunicînd di[illegible], decădere, prăpăd [illegible]. Dimpotrivă, într-un [illegible] arivist, casa [illegible] e un [illegible] de, cum se zice, formă fără fond. O [illegible] e, sub aspect finalist, utopia psihologiilor latente.

În schimb sociologie fină este în stil. Aci autoarea este pe drept cuvînt excepțională. Rareori am văzut în proza românească actuală o mai mare cantitate de intuițiuni erudite, de aluzii rafinate, o judecată directă și totuși plină de inconvoieri estetice. Fraza iese din substanța plasmatică originară precum un animal oceanic misterios, plin de flora unor adîncimi insondabile. Proza însăși este întocmită din efluvii, sugestii și senzațiuni prețioase și autoarea plimbă o palmă sufletească peste stofe și dantele, își umple degetul de scrobeală, se zgîrie în poplina tare, apretată, orbită de sclipirea culorilor paradiziace, imaculate. Ea a descris suculent, rochiile belle-epoque, de „taffetas", cămășile bărbătești, plisate, cu flori mărunte și cu petale mătăsoase, înflorite cu jabouri, învățăturile estetice de „ecole bourgeoise" despre ambianță, flori, galle-uri, pahare, covoare și argintărie cu un mic instinct de colecționar de senzații rafinate, care vine din Odobescu. Efectul vine pe un canal inefabil și, ca să zic așa, cinematografic. Un colț de peliculă repetat pînă la obsesiune, înfățișînd o singură imagine, ca un medalion in filigran văzut din ce în ce mai aproape, apasă conștiința trezind o indescriptibilă teroare. Furculița căzînd pe porțelanuri, pălăriile invadate de păsări și de fructe decorative, o stofă foșnitoare — acestea sînt mistere în regulă, inexplicabile, un fel de evenimente capitale care nu înlocuiesc psihologiile ci le explică. Această umanitate sufletește vidă este încifrată în obiecte. În acest catalog de mărunțișuri fascinante, omul este o vietate înțepenită ca într-un insectar, captat în pelicula unui fin tablou paralizant. Anton, ca într-o pictură de Gainsbourgh, de copil senect, femeile felurite zugrăvite în pastă multicoloră, cu un aer de uimire glacială, de instantaneu, o vagă pictură de Renoir, un aer de concupiscență suavă, mult deasupra Hortensiei Papadat-Bengescu, petrecerile de familie vetuste, unde ordinea estetică e subminată treptat de privirea hulpavă și de bulimie — pe acestea Bianca Balotă le-a rezumat nepereche. Obiectul este mereu sublimat estetic și netezit pînă la o perfecțiune în sine, căci stilul în sens pur descriptiv și sintactic este înveșmîntat în lungi perioduri accentuate, muzicale, multiplicabile la nesfîrșit, într-o lirică globală, cu delicii la lectura „sotto voce".

Prin aceasta, unicitatea prozei, văzută de sus, e în afara discuției. Rar s-a putut vedea atîta materie literară genuină și atîta simț estetic în spații atît de reduse, un stil mai senzitiv și mai inconfundabil. Bianca Balotă, cu proza ei de Visconti feminin, este pandantul contemporan al lui Mateiu I. Caragiale.

Artur Silvestri

*) **Bianca Balotă : „Bal la regina Portugaliei", Editura „Cartea Românească", 1979.**

aqua forte

Ecourile unei dezbateri

Un articol despre **Comunicare și comparare** publicat de Alexandru Duțu în volumul **Modele, imagini, priveliști** (Ed. Dacia 1979) ne dă prilejul unor precizări de istorie literară utile. Cităm : „Mesele rotunde organizate de Muzeul de istorie a literaturii române și de revista **Luceafărul**, la sfîrșitul anului 1977, pe tema **sincronismului** (s.n.) au abordat o serie de aspecte interesante ale istoriei comparate a culturilor. După ce o primă discuție a adus în prim plan aspecte importante ale comunicării culturale și ale comparării, au fost introduse în dezbatere mărturii din domeniul artelor plastice, de către Paul Constantin, și al muzicii, de către Doru Popovici ; Adrian Marino a adăugat o serie de comunicări și precizări de care trebuie să țină seamă orice studiu comparat". (p. 244)

Tema discuțiilor este indicată aici incomplet, după cum neclară este și poziția cronologică a meselor rotunde pomenite fără trimiterile bibliografice de rigoare. Nici discuția din **Luceafărul**, nici cea de la Muzeul literaturii n-au avut ca temă sincronismul ci relația dintre protocronism, principala noțiune în dispută, și sincronism. Prima masă rotundă organizată, intitulată clar **Protocronism și sincronism**, a apărut în revista **Luceafărul** (1, 15 sept. 1977) cu participarea lui Edgar Papu, Ov. S. Crohmălniceanu, Pompiliu Marcea, Paul Anghel, Mihai Ungheanu. A doua masă rotundă cu aceeași titulatură **Protocronism și sincronism**, a fost reluată cu aceiași participanți la care s-au adăugat Nicolae Dragoș și Solomon Marcus (**Luceafărul**, 15, 1 sept. 1978). Mărturiile enumerate de Al. Duțu, semnate de Adrian Marino, Doru Popovici, Paul Constantin, au apărut tot în revista **Luceafărul**.

Masa rotundă de la Muzeul literaturii române, ecou al mesei rotunde **Protocronism și sincronism**, a cărei temă și titulatură o preia, a avut o participare mai largă : Edgar Papu, Nicolae Manolescu, Dan Zamfirescu, Paul Cornea, Alexandru George, Al. Dima, Al. Duțu, Pompiliu Marcea, I. C. Chițimia, Paul Anghel, acad. Iorgu Iordan, Alexandru Oprea, directorul Muzeului. O relatare amănunțită a acestei discuții a făcut Dan Zamfirescu în **Săptămîna**, 3, 10, 17, 24, 31 martie 1978, text introdus ulterior în **Via Magna**, Ed. Eminescu, 1979. Un alt ecou al dezbaterii din revista **Luceafărul** despre **Protocronism și sincronism** este grupajul de articole publicat de revista **Amfiteatru** (noiembrie, 1977) sub semnăturile lui Solomon Marcus, Gheorghe Achiței, Mihai Milca și alții.

Informații corecte asupra primei etape a acestor ecouri în cartea lui Dan Zamfirescu, **Via Magna**, Editura Eminescu, p. 257—294.

Propuneri de istorie literară

Continuă în revista „**Amfiteatru**" **Propunerile pentru o posibilă istorie a literaturii române contemporane** [illegible] de Ion Cristoiu. Capitolul de care se ocupă astăzi cercetătorul este A. Toma. Declarat mare valoare națională în dauna altor valori majore ale literaturii române A. Toma este punctul de negativă referință al criticii literare pentru perioada anilor '50. Ion Cristoiu își propune să verifice aceste afirmații intrate de acum în legendă. A cerceta evidența este desigur o operație inutilă. Dar cercetarea lui Ion Cristoiu dovedește precizie și de aici rezultă numeroase puneri la punct. Este A. Toma o valoare națională ? se întreabă autorul [illegible]. Cercetarea dă următorul răspuns : de vreme ce între cei patru scriitori comemorați oficial pe plan național se afla și A. Toma impostura lui se verifică. Lista celor patru este : Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, A. Toma. Semnatarul acestor cercetări se convinge în liniștea bibliotecii de lucruri pe care generația precedentă le-a trăit. Se face totodată și o operație de verificare a legendelor, a informațiilor false. Ea este binevenită cu tot aparentul ei caracter fastidios. Suprematia lui A. Toma n-a fost o legendă și de vreme ce s-a ajuns la o comemorare națională a lui proclamarea lui de mare poet nu e opera unor persoane particulare, a unui critic sau a altuia, cum s-a încercat a se afirma. Acțiunea instituțiilor, ne spune Ion Cristoiu, a fost precumpănitoare. A. Toma a fost așezat alături de Eminescu, Caragiale, Sadoveanu printr-o hotărîre care a fixat această aliniere. Dacă autorul ar putea combina o experiență pe care n-o are, dată fiind vîrsta, cu această capacitate de a analiza trecutul literar, viața literară de fapt, desigur că acest serial ar avea de cîștigat în pătrundere. Așa cum este el dă de gîndit celor ce au uitat prea repede această epocă, celor care încearcă s-o facă uitată, celor care atribuie vini inițiative neprobate de nimic unor oameni care nu le-au avut, și totodată este încercarea unei generații noi de a-și asuma istoria vieții literare prin contact cu documentele. Cînd vor apare memoriile celor ce au trăit ultimii treizeci de ani de literatură, cînd chiar etapa actuală a vieții literare va fi trasă în pagini de memorialistică, se va putea prețui la adevărata valoare această serie de **Propuneri**.

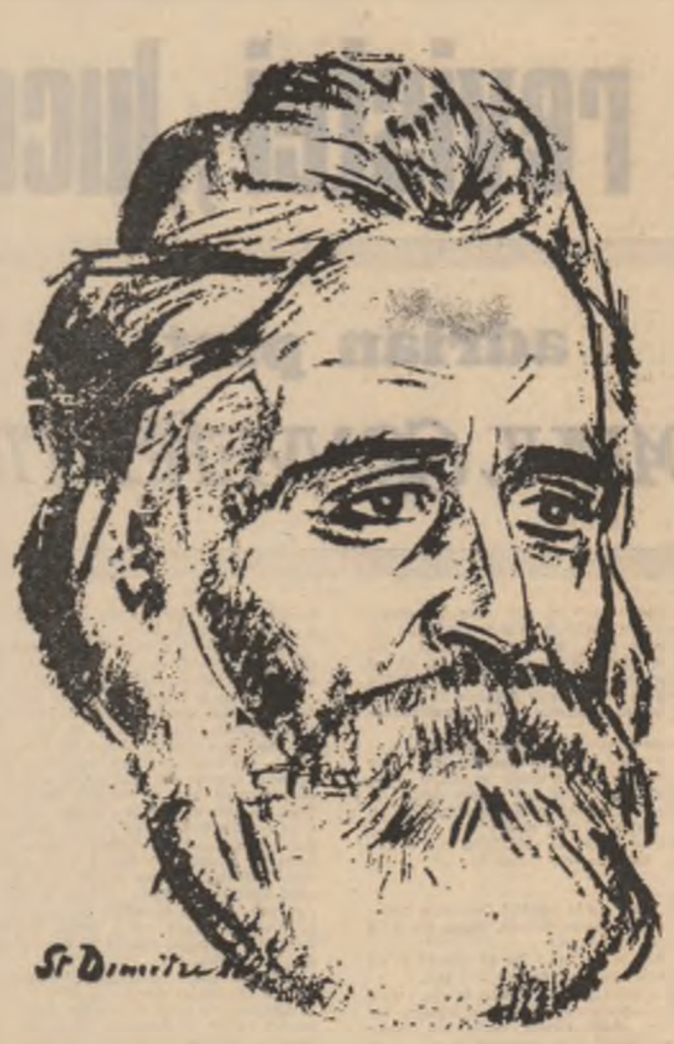

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

„Studiile lui Ibrăileanu de critică a textelor au o valoare, în sine, indiscutabilă"

INTERVIU CU AL. PIRU

— Obiectul dialogului nostru de astăzi este o ediție: ediția pe care Rodica Rotaru, editor experimentat, și dv. tovarășe profesor ați adus-o pînă aproape de capăt: G. IBRĂILEANU. OPERE. Credem că și biografia unei ediții atît de spectaculoase interesează pe cititor cu atît mai mult cu cît ediția Ibrăileanu nu promitea inițial această întindere. În ce măsură credeți că o ediție poate constitui un eveniment literar?

— La invitația directorului Editurii **Minerva**, Aurel Martin, transmisă mie prin redactorul aceleiași edituri, Rodica Rotaru, am conceput o ediție critică în colaborare a operei lui G. Ibrăileanu tipărită după război numai în culegeri selective, nereprezentative. În acord cu **editura** am propus o ediție care să cuprindă în circa cinci volume de cîte aproximativ 400 de pagini cărțile publicate de G. Ibrăileanu însuși în timpul vieții și la fiecare volum un adaos de articole din periodice contemporane cu materia din volume și în legătură cu ele sau în prelungirea lor. Astfel am pus în primul volum apărut în 1974 volumele **Spiritul critic în cultura românească** și **Scriitori și curente** precum și patru articole din revista **Viața românească** publicate de Ibrăileanu ca o continuare la **Spiritul critic** (ultimul se și cheamă **Completări**). Am anunțat în nota ediției planul volumelor următoare. Volumul are o prefață în care se analizează conținutul scrierilor induse precum și, la sfîrșit, note și variante. Am hotărît ca fiecare volum să aibă o prefață și, evident, note și variante. Acestea din urmă nu repetă chestiunile discutate în prefață, aduc doar, unde este nevoie, preciziuni.

— Cînd scriați primul dumneavoastră articol despre Ibrăileanu, anticipați actualul gest editorial și proporțiile lui?

— Primul meu articol despre Ibrăileanu se ocupă de G. Ibrăileanu și problema specificului național. A apărut la 24 mai 1941 în **Curentul literar**. Nu m-am gîndit atunci să editez opera lui Ibrăileanu, o investigam doar.

— Funcționează o prejudecată în legătură cu edițiile din critici? Dacă privim înapoi vom observa că nici un critic român, deși rolul lor cultural și literar a fost imens, nu are o serie de Opere, satisfăcătoare sau Opere complete. Nici Titu Maiorescu, pentru care s-a început recent o ediție de opere, nici Gherea nu beneficiază de ediții temeinic alcătuite. Pentru Gherea a întreprins o ediție de anvergură (texte politice mai ales) Editura politică tot în ultimul timp. Nu mai vorbesc despre întîrzierea reeditării istoriei literare scrisă de G. Călinescu pentru a ne opri la cazul cel mai evident. Ce explică actuala stare de lucruri?

— A funcționat, cred, multă vreme, o prejudecată în legătură cu edițiile din critici sau mai bine zis din anumiți critici. Maiorescu, chiar Gherea, Lovinescu, spre a pomeni doar pe aceștia, au fost reeditați numai parțial sau chiar deloc. Prima ediție mai cuprinzătoare din Gherea (două volume) s-a tipărit în 1957, din Maiorescu (două volume) abia în 1967, din Lovinescu (doar un volum atunci) în 1969 (azi ajunsă la al optulea volum). Din Gherea și Maiorescu s-au inițiat nu de mult ediții complete, binevenite. Faptul că în curînd vom avea și **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, ediția a doua revăzută, de G. Călinescu, programată să apară în acest an la Editura **Minerva**, marchează desigur trecerea la o altă fază în concepția cu privire la valorificarea moștenirii culturale.

— Ce a determinat întreprinderea actualei ediții Ibrăileanu? La un moment dat era paralelă cu o altă ediție Ibrăileanu, scoasă de Editura Junimea și era prevăzută într-un număr mai mic de volume. Care e, pe scurt, istoria, „biografia" ediției Ibrăileanu-Opere?

— Editura **Junimea** a publicat la Iași întîia oară după război, în 1970, o nouă ediție din **Spiritul critic în cultura românească** cu textul desfigurat, primit ca atare cu totul defavorabil de cititori. După doi ani, sub titlul G. Ibrăileanu, **Opere II**, au apărut la aceeași editură, la un loc, **Opera literară a d-lui Vlahuță** și **Scriitori și curente** cu o prefață de o pagină de C. Ciopraga și cîteva note la sfîrșit. Ediția nu era critică și putea să continue. Pînă la întîiul volum din ediția noastră (1974) n-a mai apărut însă nimic. Ritmul nostru a fost mai alert. În 1975 a apărut **Opere II (Opera literară a d-lui Vlahuță, Note și impresii. După război — cultură și literatură)**, în 1976, **Opere III (Scriitori români și străini. Studii literare)**. Planul nostru din 1974 anunța un al patrulea volum, **Opere** cu articole din periodice intitulat de G. Ibrăileanu **Opinii literare**, Campanii și studii privind Edițiile poeziilor lui M. Eminescu. Deoarece materia adunată trecea de o mie de pagini, am fost nevoiți s-o repartizăm în două volume (IV și V) care au apărut amîndouă în 1977. Următorul volum, conținînd cugetările din **Privind viața**, romanul **Adela**, **Amintiri din copilărie și adolescență** și **Corespondența** (scrisori trimise de G. Ibrăileanu) VI, a apărut în 1978. Cu aceasta, ediția noastră proiectată inițial putea fi considerată încheiată. Mai existau însă cursurile de estetică și istoria literaturii române moderne multiplicate de studenții de la Universitatea din Iași. Cum o altă inițiativă ieșeană de editare a acestora trena, am preluat noi sarcina de editori în continuare și în 1979 am publicat încă două volume de **Opere** de G. Ibrăileanu, **VII (Curs de estetică literară. Curs de istoria literaturii române moderne, Epoca Conachi)** și **VIII (Curs de istoria literaturii române moderne, Epoca Alecsandri)**. Sperăm ca în acest an să apară volumul IX **(Curs de istoria literaturii române moderne. Epoca Eminescu)** iar în anul următor volumul X (alte articole din periodice și inedite, bibliografie generală).

— Cu alte cuvinte, editorii au avut revelația unui Ibrăileanu din ce în ce mai interesant în chiar cursul alcătuirii ediției?

— Nu poate fi vorba de revelații într-o materie atît de familiară mie încă din anii de studii (unul din profesorii mei preda după cursurile lui Ibrăileanu) văzînd însă că și alte cursuri ale unor mari profesori se tipăresc postum (de exemplu ale lui Ovid Densușianu), am crezut că și acelea ale lui Ibrăileanu ar putea interesa.

— Seria de 8 volume pînă acum din scrierile lui Ibrăileanu, care va ajunge în curînd pînă la 10, este surprinzătoare. Despre G. Ibrăileanu se știa că a scris puțin și textele de referință sau în circulație erau puține. Ele conturează mai exact decît pînă acum profilul și statura morală și intelectuală a criticului, poziția lui în controversatele probleme ale publicisticii literare a vremii. O imagine nouă a lui Ibrăileanu fără lacunele vechi de aici se poate ridica. Care sînt, după dvs., ca editor, noutățile acestei ediții?

— Asupra tuturor noutăților pe care le aduce ediția noastră am atras atenția în prefața fiecărui volum (volumele IV și V fiind două tomuri ale unui volum unic cu o singură prefață). Am subliniat, nu pentru prima oară, poziția lui Ibrăileanu în polemicile cu Iorga, cu Gherea, cu Paul Zarifopol, cu E. Lovinescu, luminile pe care le-a adus în problema editării poeziei lui Eminescu. Din păcate, în afară de un articol în care Nicolae Manolescu, vorbind de campaniile lui Ibrăileanu, îi neagă talentul de polemist, nu s-a scris despre volumele de Opere IV—V nimic. Numărul specialiștilor în problemele editării critice a poeziei lui Eminescu s-a împuținat simțitor de la Perpessicius și Murărașu încoace, a dispărut aproape complet.

— Cursurile universitare fiind vorbite, ca și cel al lui Nicolae Iorga, Introducerea sintetică în istoria literaturii române, și stenografiate de studenți prezintă desigur o imagine aproximativă a criticului. Ați decis totuși ca editori să le aduceți la cunoștința publicului. Ce rise există aici pentru Ibrăileanu, dar pentru cititori? Și care a fost argumentul principal al acestei decizii?

— Cursurile universitare ale lui Ibrăileanu au fost stenografiate de studenți. **Epoca Conachi** și **Epoca Alecsandri** de Iorgu Iordan, dar au fost revăzute de profesor înainte de multiplicare. Ele circulă încă într-un număr mare de exemplare în cîte două pînă la trei ediții, se vînd cu prețuri ridicate. Am socotit că venim în ajutorul celor interesați să le cunoască într-o formă avizată, prevăzute cu un studiu introductiv și note la subsol. Cititorul află opiniile lui Ibrăileanu, e trimis la articolele sale în aceleași probleme, prevenit asupra stadiului actual al cercetărilor. Cursul despre **Epoca Eminescu**, cel mai important, nu a fost multiplicat decît pe jumătate. Am găsit și restul, rămas pînă acum inedit, revăzut de Ibrăileanu, în manuscris. Îl vom publica integral în volumul al IX-lea de **Opere** și vom avea astfel imaginea completă a profesorului de istoria literaturii moderne de la Universitatea din Iași din perioada 1909—1914, G. Ibrăileanu.

— Ați enumerat între noutățile de prim ordin cele trei scrisori din 1910 către Gherea pe care fostul socialist Ibrăileanu, unul din „generoși" atacat de socialiști, îl solicită ca arbitru al situației. Disocierea de Gherea în plan politic este aici evidentă. Într-un Răspuns d-lui Zarifopol, Ibrăileanu reproșează acestuia: sîntem în 1922, afilierea lui la critica lui Gherea: „cel puțin în acest punct (— e vorba de indiferența lui Caragiale în materie de politică, n.n.) nu pot fi „discipolul" acestuia cum mă califică d. Zarifopol". Este vorba de o disociere literară?

— Noutatea e relativă, pentru că am comentat scrisorile lui Ibrăileanu către Gherea în **Gazeta literară** din 1957, nr. 36, nu fără admonestări din partea cuiva, reluînd totuși problema în **Opera lui G. Ibrăileanu**, 1959, p. 33—36. Ibrăileanu se disociază aici de Gherca numai din punct de vedere politic, se apără de învinuirea de a fi trădat idealurile socialiste trecînd în 1909 la liberali. Disocierea literară de Gherea apare în articolul lui Ibrăileanu **Literatura și societatea** publicat în revista **Viața românească**, 1912, nr. 7—8, unde cităm: ..... În vremea idealismului umanitar, pe la sfîrșitul veacului trecut, d. Gherea a fost poate cea mai populară figură a literaturii, mult mai populară decît i-ar fi dat dreptul articolele sale, mai ales că cele mai bune, acele care se pot citi și azi cu folos, sînt ultimele — și nu cele începătoare, care i-au făurit gloria. Dar prin articolele sale, d. Gherea a exprimat sufletul unei generații care și-a găsit idealurile în opera criticului. Pe vremea aceea, d. Maiorescu era socotit ca un „învins". Iată, însă, că de vreo zece ani încoace, d. Gherea începe să fie uitat, iar steaua d-lui Maiorescu se ridică poate mai sus decît oricînd, fără ca d. Maiorescu să mai fi scris ceva care să-l ridice, ori d-l Gherea să mai fi publicat ceva care să-l coboare. Ba am putea spune că, de cînd a tipărit articolul său despre Coșbuc, d. Gherea este mai mare decît acel Gherea de mai înainte, care ajunsese idolul tinerimii. Pentru ce d. Gherea a rămas în umbră și pentru ce d. Maiorescu a fost din nou selectat? Pentru faptul foarte simplu că locul umanitarismului de la 1890 l-a luat naționalismul tradiționalist de la 1900 încoace. Generația trecută găsea că d. Gherea e critic adevărat. Generația actuală găsește că d. Maiorescu e critic adevărat" (**Opere**, I, p. 14).

— Prefețele dvs. nu insistă, dacă nu mă înșel, asupra rolului lui Ibrăileanu în cultivarea valorilor literare junimiste. Pompiliu Constantinescu atrăgea după 1940 atenția asupra rolului posmaiorescian al lui Ibrăileanu și al modelului pe care el l-a oferit prin această acțiune criticilor din perioada interbelică. „Ibrăileanu rămîne cel mai important precursor al criticii postlovinesciene, care, prin critica de texte, prin istoria literară, prin biografism și studiul valorilor de artă, duce și mai departe spiritul inițiator al maiorescianismului. Un G. Călinescu, un Perpessicius, un Șerban Cioculescu și un Vladimir Streinu, cu mijloace diferite și în sectoare speciale, perpetuează în ce privește adîncirea lui Eminescu, Creangă, Caragiale și Maiorescu (pentru acesta din urmă putem adăuga și pe E. Lovinescu), atît pe schematicul Maiorescu, cît și pe analistul, istoricul literar și criticul de texte Ibrăileanu ale cărui inițiative au ținut treaz interesul pentru primele valori clasice ale scrisului românesc". Ce rol au jucat de pildă articolele și polemicile despre edițiile Eminescu în alcătuirea ediției științifice de mai tîrziu?

— Dacă prin valori „junimiste" înțelegi marii noștri clasici, Maiorescu, Eminescu, Creangă și Caragiale, atunci în prefețele la volumele unde sînt incluse studii despre aceste valori de Ibrăileanu am făcut observațiile și comentariile critice necesare. În prefața la **Opere 4** am arătat că, obiectiv vorbind totuși, ediția Ibrăileanu din poeziile lui Eminescu, cea mai îngrijită de la prima ediție Maiorescu, a fost punctul de plecare al edițiilor critice următoare, a lui C. Botez, Perpessicius, Murărașu, și ironizate fără rost de Lovinescu și Perpessicius, studiile lui Ibrăileanu de critică a textelor care au precedat ediția sa din 1930 au o valoare istorică și o valoare în sine indiscutabilă.

— Ce-ar mai fi de adăugat despre noutatea acestei ediții, care pune într-o lumină complet nouă pe Ibrăileanu? Ce ecou a avut ea? Sînteți în general mulțumit de ecoul pe care-l au edițiile noastre din clasici, din marii scriitori români?

— Probabil că ar mai fi de adăugat ceva, măcar pentru faptul că oferă o ediție pe cît posibil completă a operei lui G. Ibrăileanu. Dar cine s-o facă? Despre cele trei volume nu s-a scris aproape nimic. De asemenea nu s-a scris nimic despre volumul VI în care pentru prima dată s-au dat variante la **Adela**. Despre volumul VII a scris un articol interesant Nicolae Manolescu, definind pentru prima dată în istoria noastră literară pe Conachi drept un poet manierist în sensul lui Gustav Rene Hocke. Mă rog, e ceva. În general, edițiile de clasici nu sînt recenzate de specialiști, apar note jurnalistice cu totul neînsemnate. Am arătat în prefața la volumul șapte că există trei cursuri de literatură română modernă de Ibrăileanu și le-am numit, enumerînd edițiile litografiate. Cineva a înțeles că nu există cursul despre Eminescu și că deci ediția noastră nu-l va cuprinde. Altcineva infirmă ediția sub motiv că n-am spus de la început cîte volume va avea, că nu ne-am respectat cuvîntul și venim acum cu mai multe volume. Evident, nu s-a scris nimic de seamă despre alte ediții din marii critici români. Ediția Eugen Simion din E. Lovinescu nu stîrnește nici o curiozitate.

— Cîteva cuvinte despre notele de la sfîrșitul fiecărui volum. Polemismul lui Ibrăileanu este foarte cunoscut. Ca orice critic a fost angajat în numeroase polemici. Aceste articole ridică probleme speciale într-o ediție mai ales la capitolul Note. Ele sînt în ediția dv. suficient de informate, dar ar fi necesitat poate un spațiu mai mare și trimiteri mai complete în unele cazuri. Este o obiecție principială care privește alcătuirea oricărei ediții din scrierile unui critic. Editarea scrierilor politice ale lui Gherea este deficitară la acest capitol, la fel cea de scrieri din E. Lovinescu.

— De obicei, edițiile critice au un studiu introductiv la început, în primul volum, și la fiecare volum, la sfîrșit, note și variante. Ediția noastră diferă prin faptul că fiecare volum are o prefață, ceea ce face ca volumul notelor de la sfîrșit să fie redus, să conțină indicații bibliografice, variante și preciziuni suplimentare, precum, de exemplu, ecouri contemporane, la polemici, indicarea răspunsurilor, eventual evocarea substanței replicilor. Unele note figurează la subsolul paginilor pentru a nu mai trimite pe cititor în altă parte. Cantitatea acestora crește începînd cu volumele IV—V, înlocuiesc pe cele de la sfîrșit cu începere de la volumul VII. Cine citește prefața, notele de la subsol și notele și variantele de la sfîrșitul fiecărui volum obține lămuririle de care are nevoie.

— Seria de opere Ibrăileanu mărturisește și o inconsecvență care dovedește un criteriu ezitant la un moment dat. Se tipăresc în ordine volumele lui Ibrăileanu, dar li se adaugă și articolele din presă fără precizarea criteriului selectiv. Nu era mai firesc ca toate aceste articole din presă să intre în volumele 4—5 în ordinea lor cronologică? Admițînd că articolele de tinerețe ale lui Ibrăileanu înfățișează un Ibrăileanu necristalizat din punct de vedere al concepției și expresiei motiv pentru care se formează o Addenda cu această perioadă, pe ce motiv sînt reținute aici unele articole iar altele nu?

— Din moment ce am socotit că trebuie să dăm în volumul I din periodice continuarea eseului **Spiritul critic în cultura românească**, n-am ezitat și nici n-am fost inconsecvenți dînd în volumele II—III articole din periodice în legătură cu materia celorlalte cărți ale lui Ibrăileanu, urmărind și o dimensiune aproximativ egală la fiecare volum (în jur de 400 de pagini). Volumele IV—V cuprind articole din periodice pe care Ibrăileanu însuși proiectase să le publice în volume **(Opinii literare, Campanii. Edițiile poeziilor lui Eminescu)**. Culegerea noastră, aproape completă, nu a început într-un singur volum. **Addenda** cuprinde articole din afara volumelor proiectate de Ibrăileanu, o selecție de articole de critică și ideologie din tinerețe, ultimul din 1906. Alte articole din tinerețe pe care nu știm dacă Ibrăileanu însuși le-ar fi retipărit (avem motive să credem că republicarea lor l-ar fi stînjenit) am convenit la cererea curioșilor să le dăm într-o addendă finală a ediției, în volumul al X-lea.

— Plecăm de la constatarea că Operele lui Ibrăileanu editate de Rodica Rotaru și dv. sînt o reușită editorială și prefațează o nouă înțelegere a scriitorului. Ceea ce facem e o discuție de principiu în vederea altor ediții asemănătoare, din Ibrăileanu sau din alți critici. Ce ne puteți spune despre colaborarea cu experimentatul editor Rodica Rotaru?

— Fără colaborarea atentă și devotată a Rodicăi Rotaru nu aș fi putut realiza ediția Ibrăileanu. Îndeosebi controlul riguros al textelor, despuierea periodicelor, stabilirea variantelor, a unor note de la sfîrșitul fiecărui volum sînt opera sa. Mi-am rezervat prefețele, notele de subsol și unele note finale. La volumele VII, VIII și IX (sub tipar), controlul textului a fost făcut întîi de mine și refăcut scrupulos de colaboratorul meu. Rodica Rotaru este un editor eminent, printre cei mai buni pe care îi avem azi.

— Tirajul a fost adecvat la scopul ediției? Sociologul Petre Pînzaru ne atrăgea atenția într-un articol apărut în Luceafărul asupra insuficienței cifrei de 2 000—3 000 de exemplare la un volum de Scrieri al lui Arghezi față de minimumul cererilor reale. Pot fi tipăriți scriitorii clasici ai literaturii române, studiați în școală în tiraje atît de mici?

— Îmi pare rău că nu pot să decid în materie de tiraj care, la ediția Ibrăileanu, este nu numai mic, dar și inegal (vol. I — 3 215, II — 2 710, III — 2 615, IV—V — 2 890, VI — 5 120, VII — 3 970, VIII — 3 850). Ediția abia va ajunge pentru cîțiva profesori de literatură română, necum pentru studenți sau elevi care, probabil, vor continua să citească selecțiuni, fragmente în unul, maximum două volume și romanul **Adela**.

— Editorul de texte, fie al literaturii române moderne, fie al literaturii române vechi, care cere un plus de competență și de acribie, sînt edificatorii anonimi ai climatului cultural și literar. Ce ar trebui făcut pentru ca munca lor să fie prețuită la adevărata valoare și edițiile din marii scriitori români să intre într-un ritm normal?

— Editorii trebuie întîi pregătiți la Universitate, unde există un curs special de critica textuală (îl face, cred, la Facultatea de limba și literatura română profesorul Liviu Onu), apoi îndemnați și remunerați în chip onorabil să lucreze.

— Ca alcătuitor al ediției a II-a din Istoria literaturii **lui G. Călinescu, pentru care au pledat mai mulți critici (Ov. S. Crohmălniceanu, Eugen Simion, Pompiliu Marcea, Al. Piru, M. Ungheanu) într-o masă rotundă a Luceafărului intitulată** Valorificarea marilor lucrări de sinteză **(nr. 10, 6 martie 1976), ce ne puteți spune despre această ediție față de prima, 1941, și de etapa actuală a reeditării istoriei literare călinesciene?**

— Ediția a doua din **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** este prevăzută să apară în acest an la Editura **Minerva** în formatul din 1941 cu textul pe două coloane și cu clișee. Textul conține toate adaosurile și modificările introduse de G. Călinescu din 1946 și pînă în 1964, publicate de el însuși în cea mai mare parte în periodice, capitole în întregime refăcute sau chiar capitole noi, publicate, de asemenea, cîteva adaosuri inedite. Aproximativ 300 de pagini dactilo noi se adaugă la cele peste 3 500 de pagini dactilo ale primei ediții. Expunerea faptelor se oprește și în ediția a doua a lucrării în 1940. Viziunea fundamentală a rămas aceeași în general, s-au înlăturat însă erorile și s-au completat datele, analizele, sintezele. Textul, îngrijit de mine, colaționat după manuscrise în editură, însoțit de o prefață și de o notă explicativă editorială, pleacă zilele acestea la tipar. Sperăm ca cititorii să-l aibă în mînă cît mai curînd. Față de ediția I, a doua ediție reprezintă desigur o formă superioară, mai ales sub raport documentar, dar nu odată și critic. G. Călinescu nu și-a rescris cartea dintr-o altă perspectivă, dar a venit cu numeroase completări, cu restructurări, cu îndreptări, rod al unor cercetări de amploare, îndelungate. Aproape nu există pagină din textul primei ediții în care autorul să nu fi intervenit, o muncă peste care nimeni n-ar fi putut trece, nimeni n-ar fi putut-o nesocoti. Stabilirea exactă a ultimului text voit de autor a reclamat din partea noastră o muncă de aproape doi ani.

M. Ungheanu

Mircea Anghelescu: „Editurile nu acordă destul credit tinerilor"

Urmare din pag. I

tră de cunoaștere. Rolul unui editor în cazul unui scriitor mărunt e mult mai important, căci decupajul său poate pune într-o lumină mai favorabilă scriitorul în cauză; citit, de pildă, în ediția lui Alex. George, V.A. Ureche pare (și este) mai interesant decît îl știam. Sînt încă foarte mulți scriitori de-al doilea și al treilea plan care încă nu au o ediție, nu pot fi deci consultați nu numai de curioși, dar nici de specialiști. Ei trebuie să apară odată și odată, căci altfel cum va revizui criticul sau istoricul literar tabla de valori pe care fiecare generație și-o alcătuiește potrivit vederilor, preferințelor, propriei sale identități? Dar acest lucru n-are nimic a face cu întîrzierea apariției edițiilor din marii clasici. N-am auzit că **Istoria literaturii** a lui Călinescu ar fi fost aminată din cauza lui Mumuleanu, nici volumul V din Caragiale din cauza lui Ralet.

4. Nu știu să existe vreun for de coordonare al edițiilor, și nici nu cred că ar fi bine să existe. Ar trebui însă să existe o coordonare serioasă a activității editoriale, care să împiedice apariția în același moment a două ediții Bucuța, cum s-a întîmplat acum vreo doi ani, sau a două ediții Botta, ca acum cîteva zile. Să lăsăm măcar un an între ele, ca să poată profita una de pe urma experienței celeilalte. Această coordonare n-ar trebui înțeleasă ca un patronaj, ca o instanță de decizie, care n-ar putea avea autoritatea profesională necesară, ci emanînd de la un for consultativ, contribuind la instaurarea unui climat de colaborare și informare sistematică între edituri. Această coordonare mai implică, cred, și o proporție însemnată de stimulare, care nu poate veni decît din partea beneficiarului. Și cine este cel mai mare beneficiar al edițiilor de clasici, dacă nu învățămîntul? Nu mă gîndesc la o cenzură deghizată, de felul celei încercate de C. Kiriițescu între războaie, ci la funcția stimulativă pe care Ministerul, printr-un organism de specialiști (din învățămînt, din edituri, din cercetare, nu din birouri), ar putea și ar trebui s-o aibă, discret și eficient, propunînd liste de ediții necesare, cercetînd metodologia edițiilor utilizate în învățămîntul de toate gradele, premiind cele mai bune ediții ale anului căci, altfel, nu vom avea niciodată (și deci nici învățămîntul) edițiile complete ale acelor clasici a căror operă cere eforturi deosebite pentru a fi pătrunsă, cunoscută, stabilită și adnotată (toți scriitorii Scolii Ardelene, în cap cu Budai-Deleanu, Cantemir, o parte a cronicarilor, etc.).

5. Rolul important îl au aici editurile și trebuie să spun că multe din ele, de multe ori, își înțeleg cum se cuvine rolul lor. Am putut astfel publica, în vol. II al **Operelor** lui Filimon, prima versiune integrală a **Ciocoilor** apărută de trei decenii încoace (meritul, repet, e al editurii, nu al meu). Alteori, editurile sînt mai reticente, în paguba cititorului. Am scris recent o prefață la o ediție din scrierile lui Radu Rosetti (făcută de altcineva), cuprinzînd în special **Amintirile** sale savuroase, considerate de Lovinescu drept cea mai importantă operă memorialistică a literaturii noastre. Editura a apreciat că n-ar fi cazul să fie incluse și capitolele despre Al. I. Cuza, nu pentru că autorul, descendent din marea boierime, l-ar discredita pe domnul Unirii, cu care era de altfel înrudit (dimpotrivă, Rosetti îi descrie marile calități sufletești, îi recunoaște curajul și patriotismul, arată marea și justificata sa popularitate etc.), ci pentru că arată, așa cum știm toți, că marele domn avea și mici slăbiciuni, să le zicem sentimentale. Nu e nici un secret aici. Și atunci, nu e păcat de atîtea pagini remarcabile și de mare valoare documentară?

6. Deosebirea dintre ediția unui text „vechi" (pînă spre sfîrșitul sec. al XIX-lea să zicem) și a unuia nou, cel puțin dintr-un punct de vedere, este fundamentală: nu pentru că textele vechi se scriau în alfabet chirilic sau de tranziție, sau pentru marile oscilații ale ortografiei, chestiuni, la urma urmei, de tehnică editorială, ci pentru că de la sfîrșitul sec. al XIX-lea scriitorul devine conștient, vorba lui Caragiale, că posteritatea îl urmărește de după umăr. El își „compune" nu numai opera în sine, dar și atmosfera care o înconjoară, biografia, corespondența, declarațiile sale cele mai anodine devin mesaje secrete către posteritate, tinzînd să acrediteze o anumită idee despre el, să contureze o anumită imagine a sa. Sigur, nici istoricul literar, nici editorul nu trebuie să devină un detectiv literar, dar a stabili un text înseamnă uneori o alegere între mai multe versiuni care au fost adaptate fiecare momentului și intențiilor autorului în cauză. Avem încă sub ochi cazul atîtor scriitori care își rescriu, își completează sau amendează opera. A edita un scriitor modern mi se pare ceva principial diferit de a edita un scriitor „vechi".

7. Cînd noi înșine vom acorda toată atenția meritată acestei probleme, o vom discuta și vom arăta că de calitatea edițiilor depinde o părticică din formația umanistă, deci și ideologică, patriotică, a elevilor de azi, a generației active de mîine, sînt convins că nu vor mai exista nici „dificultăți administrativ-contabile".

9. Colecțiile de documente, corespondență și reeditările din fondul de aur al publicisticii românești (**Alăuta românească, Dacia literară, Propășirea**) au un rol extrem de important în cunoașterea trecutului nostru literar și, direct, în constituirea noii viziuni a istoriei noastre literare. Numai din acea remarcabilă serie de corespondență G. Barițiu, editată la Minerva de un grup de specialiști clujeni, imaginea culturală și literară a Transilvaniei profund românești din secolul trecut apare cu mult mai nuanțată și mai bogată decît o știam. Dar aceste volume nu sînt numai un instrument de cunoaștere a trecutului, ele sînt și o mărturie de civilizație a prezentului, care își revendică și își valorifică propriul trecut. Iată de ce cred că aceste ediții trebuie continuate.

10. Nu cred că se poate vorbi de existența unui „climat" în ceea ce privește edițiile de orice fel, ci de inexistența lui. E drept că unele reviste au cronici ale edițiilor dar ele sînt puține; mulți comentatori remarcabili ai edițiilor nu mai scriu (M. Zaciu, Alexandru George, Geo Șerban, Al. Săndulescu) iar pe de altă parte o „cronică a edițiilor" nu rezolvă totul. Un editor nu are practic unde expune chestiunile controversate ale ediției sale aflate în lucru, nici unde lămuri, comenta, combate, să zicem, unele lucruri de detaliu din ediția unui coleg, deși cred că interesul cititorului pentru asemenea discuții este considerabil. Oricît de mărunte ar fi aceste controverse, ele au întotdeauna și un aspect general, o implicație teoretică. Lungile polemici, atît de instructive și de captivante, la urma urmei, pe tema unor ediții dintre cele două războaie (să ne gîndim numai la cea dintre Ibrăileanu și Lovinescu, din **Viața românească**), astăzi ar fi cu desăvîrșire imposibile: nici o revistă nu și-ar mai sacrifica spațiul pentru asemenea futilități. În chip paradoxal, deși cererea de ediții este mai mare ca oricînd, interesul critic și reflectarea problemelor specifice în presa literară (ca să nu mai vorbim de cea culturală și chiar zilnică), sînt, practic, nule.

cenaclul revistei „luceafărul"

liliana ursu

Salonul de iarnă

Din salonul de iarnă ai venit.
Numai un zîmbet al femeii cu chitară te face să tresari.
Și zambilele mirosind a pămînt reavăn.
Aici, printre puținele obiecte luminate
gîndul iubitei se roteste, ah, vultur
lăsîndu-se tot mai aproape de sîngele tău !

Pe arătura de răsadniță un ban de aramă.
Și tu.
Și muzica de peste rîu, nuntașii.
S-au dezghețat și geamurile aurarilor. Apa picură
adîncindu-le singurătatea.

Piața aurarilor

Cum stăruie zorile curioase la geamurile lor,
breaslă magică, poeții și aurarii !
În atelierele scunde din turn distilează fulgii de nea,
cîmpul cu fragede viorele și aroma cîtorva șoapte.
Ale cui ?
Ale cui ?
Ale zeiței cu pasul ușor,
ale fotografului sau vînătorului
pe cînd se pregătesc pentru iubire.
Urmează apoi șlefuirea metalului pînă la orbire
pînă la pierderea minților.

La ușa lor crește un ied și viața
care-i împinge în rîul cel repede
cu păstrăvi fulgerînd ca o amintire visătoarea carne
și cireșii încărcați de promisiuni pe maluri,
cireșele la care nu ajung niciodată.

Cum stăruie întunericul la geamurile lor
pe cînd breslașii cu un sîmbure luminos
momesc realul.
Și iedul adoarme pe un nor...

Portret

Să nu vă înșele buzele roșii
sau frăgezimea zîmbetului,
negrul, neantul pîndesc în spatele lor.
Plecată slugă, îngerul dumneavoastră,
doamnelor, domnilor !
Poemul meu nu vă sugrumă,
nu vă suge sîngele.
Primiți-l în casele voastre, pentru dumnezeu !
Dezmierdați-vă inimile cu gîndul
împăcării dintre minte și trup
(două păsări căsăpite sub geam
și pașii umbrei tot mai aproape)
Visam palmieri și delfini.
De ce m-ați trezit ?

Urme

Metalica lumină a începutului de an ! mi-ai spus
pe cînd îmi priveai chipul de aproape.
În oglinzi scînteiau ramuri de brad, pădurea în care
am călcat prima zăpadă și toporișca cum sclipea
în mîna neînmănușată !
M-am întins pe trunchiul rece.
Amîndoi, obosiți, ne ascultăm tăcerea.
Și-am început să-i număr anii ;
pînă aici sînt 30, o fîșie de lemn dezvelită,
cu cercuri mărunte, șterse de timp și acum de ninsori.
Mi-am lipit obrazul de anii mei răcoroși.

Tu culegeai căline.
Pe peticul de zăpadă din jur, în tiparul bocancilor tăi
sîngerau cîteva bobițe, o fărîmă de viață, tandră lumină !

O zi de iarnă

M-am aplecat să beau. În fîntînă firul de apă abia respira
și lîngă țeava ruginită cuibul de iarbă atît de tînăr
și fraged sub cupola groasă de gheață.
Șuierul trenului departe, în vale, s-a suprapus
pe senzația de frig și fierbinte din gură.
Moartea, poate la fel, pe orice clipă a vieții.

O zi de iarnă, o zi de vară : același suflet,
aceleași cuvinte, aceleași obiecte de numit ;
numai fîlfîitul rațelor sălbatice deasupra rîului verde
le separă.

adrian pintea

DARUL CONVERSAȚIEI

— Irinei —

Daphne, doamna din jaluzea, mă strigă cu grosul ei glas cristalin :

— O nouă zi, Roberto !

V-am mai spus că mă poreclește în fel și chip. La optsprezece ale lui decembrie eram sau oricum mă numeam Antonio și mă călcase pe bătături prințul Serbiei, în timpul unui bal zăpăcit.

— Ce fac, cine sînt, de unde și pînă unde ? întreb, ca să știm cum stăm, în vreme ce îmi trag pantalonii și îmi aprind țigarea.

— Te numești Roberto și ești cavalerist. Mă iubești, deși uneori mă strigi Alsa, care este numele calului tău. Eu îți iert micile gafe de husar și te aștept mereu, iubitoare.

— Mor în vreun război ?

E bine să știu tot.

— Poate, mai spre seară... Am să-ți caut ceva frumos.

Îmi plac caii.

— Bine, ai să mori într-un galop nebunesc, în cîmp, la lumina nehotărîtă a apusului de soare.

— Rival ?

— Doamne ferește ! Mă faci să roșesc și nu mai am vîrsta colorărilor...

— Duel ?

Mai degrabă.

— Aș prefera.

— Bine, mori puțin după apusul soarelui, într-un duel cu sabia, în cringul de lîngă castel.

— Perfect, e o zi întreagă pînă atunci, aș bea o cafea...

Daphne se uită pe fereastră, cuprinsă de una din subitele, incomparabilele ei melancolii. Are un chip frumos, care se găsește și într-o fotografie cam uzată din hol.

Afară e o zi obișnuită, de o frumusețe cumsecade, puțin soare pe trotuar, o zi lucrătoare.

— Aș bea o cafea, Daphne...

— Du-te, spune ea cu ceva sfîșietor în glas.

Trebăluiesc prin bucătărie, simțindu-mi sufletul plin și jucîndu-mă cu chibriturile. Afară sunt întinse rufe cafeaua dă în foc, totul e minunat. Mă întorc să beau cafeaua în prezența ei. Sorb de două ori în liniștea camerei mele, care tace cînd trebuie.

— Ești tristă ? întreb, fumînd și bînd cafea.

— E timpul să lămurim cîteva lucruri, spune Daphne, oftînd.

— Ce ai ?

— Îmbătrînesc, spune sec doamna din jaluzea.

Pun cafeaua deoparte. Nu e simplu.

— Am spus „îmbătrînesc" !

— Am auzit, Daphne...

— Te-am rugat să nu-mi spui pe nume cînd sunt tristă !

— Iartă-mă, Daphne...

— Ei ?

— Ei, ce ?

— Ți-am spus ceva aproape sfîșietor, ce dracu'...

Eu am o anomalie în loc de suflet.

De opt săptămîni stau [illegible] gura care se [illegible] e ea. Îmi propune, în fiecare zi un destin formidabil și mai ales nou, astfel că nici o zi nu seamănă cu cealaltă.

Ceea ce mă leagă însă cel mai mult de ea este faptul minunat că este dăruită cu darul conversației.

Puțini oameni se pot lăuda cu asta. Dar ea ? Care nu e decît închipuirea mea [illegible] să scoată la liman restul de suflet pe care mi l-au lăsat părinții mei moștenire, în loc de pămînt în deal sau loc de casă...

— Daphne ce-o să se aleagă de noi doi ?

— Praful.

Ha ! De cînd a aflat că îmbătrînește, Daphne a devenit promptă.

— De două săptămîni n-ai șters praful... Te-am învățat că jaluzeaua e o [illegible]

— De două săptămîni mă gîndesc, nu puteam face asta cu cîrpa în mînă !

— Asta nu e o cîrpă ! E cămașa lui Alaric, smulsă de vîntul turbat din noaptea în care m-ai furat de la părinții mei armatori... Alaric ne-a ieșit înainte într-un crîng, a oprit calul nostru din galop cu o singură mînă și ne-a întrebat unde mergem. Noi, cu cămașa lui în mînă l-am mințit că ne ducem să-i îngropăm cămașa pe un drum ca să nu-i piară mirosul de războinic, deși noi nu vroiam decît să fim singuri undeva, ca să ne putem iubi.

— Cînd te-am furat eu pe tine, Daphne ?

Dar sunt atent. Mai știi ? O fi făcut și asta. De unde și cum aș putea ști mereu tot ce am făcut și n-am făcut în viața mea ? Bine sau rău ? N-aș putea jura că n-am furat-o într-adevăr pe Daphne, chiar fără să știu. Că părinții ei erau doi armatori de vază dar cam plîngăreți din Rotterdam sau Callcuta. Că n-am cinat cu despotul Veneției și a doua zi, mahmur, nu m-am certat în piață cu Lucreția Borgia, că nu mi-am pierdut portofelul cu onorariul pentru mers pe sîrmă la Viena, sub copitele cailor lui Ginghis-han, într-o periferie din Constantinopol....

— Cînd te-am furat eu pe tine, Daphne ?

Chipul ei e grav. Pustiul dezamăgirii. Cele două cute subțiri din jurul gurii se string încet. Gustul adevărat al vieții i-a închis ochii. Amărăciunea binecunoscută a acelui gust.

— Daphne, Daphne, ce-i asta ?

Ochii închiși se string și mai tare.

— Daphne, termină cu prostiile.

Nimic.

— Te rog.

Ptiu ! Iar o luăm de la capăt ! Certurile noastre străvechi, reproșurile, mînia, lipsa de milă și de judecată, oboseala...

Nu există decît o soluție : Ea să plîngă și eu să povestesc mai departe despre noi doi.

Cum v-am spus, ceea ce iubesc la ea, este incredibilul dar al conversației. Capricioasa, intransigenta, lasa, iremediabila, definitiva Daphne !... (Nu mai boci ! Mă enervezi !).

Eu am o anomalie în loc de suflet, de aceea e periculos să leg conversații. Ar fi un curaj stupid. Intri în vorbă, te apuci să crezi că cuvintele înseamnă ceva și pînă la urmă te pomenești vorbind despre ceea ce nu interesează pe nimeni : despre tine. Greșala sare în ochi, ce de lucruri mai sunt de tăcut pe lume !

Conviețuirea mea cu Daphne ! Stranie și confortabilă, la urma urmei. Foarte potrivită pentru meseria mea. Vin noaptea tîrziu fumegînd de trenuri, gări, praf și o găsesc întotdeauna trează. Ea, de altfel nu doarme niciodată. Cum ar putea ?

Îmi reproșează mereu lungile mele absențe. O înțeleg, dar nu pot face nimic pentru că atunci cînd trebuie să plec plec și mă întorc cînd trebuie să mă întorc. Am o meserie și o viață ca o haină. Doi deodată nu pot intra în ea. Cine a încercat, a asurzit.

(Daphne, pentru numele lui dumnezeu, nu mai sughița în halul ăsta !... Am ceva de formulat, exprimat, demonstrat ! Taci, da ?... Mersi.).

Deci, cine a încercat a surzit. Am și acum cîteva iubite de pe vremuri, astăzi sunt toate puțin surde. Au încercat să intre în haina cu pricina după prostul obicei de a iubi prin efracțiune. Mă rog, un timp era bine, era cald, nădușeam frumos, ne mai ajuta și peisajul, ne închipuiam că nici de văzduh nu mai aveam nevoie, necum de hrană... Dar, pocinogul naibii, cînd ne era lumea mai dragă, se apucau să pocnească cusăturile. Pîrîitul colosal cu care se termina dragostea noastră le-a asurzit pe rînd. Azi, întîlnindu-le pe stradă sau la vreo petrecere tîmpită, le spun „salut" la urechea stîngă. Am observat că surzenia cu pricina le dă o seninătate pe care nu o aveau înainte. Se uită la mine cu ochii măriți și cu surîsul păpușilor din magazine...

Ciocnim poate un pahar și clinchetul scurt ne picură în ureche mieros și străin, ne urăm noroc și fericire, eu urez și cîte un aragaz nou sau un divorț reușit și drăgălaș, pe urmă plec trîntind ușa, cu mîinile la spate, ca Napoleon, elucidat asupra faptului că iar am vrut marea cu sarea ceea ce e cam mult. Ori marea, ori sarea. Atunci sarea.

Acum opt săptămîni a fost ultima dată cînd tunci sarea.

Daphne spune că am făcut o alegere bună.

Daphne este norocul meu, pe care mi l-am făcut cu mîna mea. (O fi adormit ?

Îmi aprind o altă țigară și trag cu coada ochiului spre jaluzea. Nu doarme. Privește distinsă, resemnată, în susul străzii. Știe că atunci cînd mă apucă dorul de vorbit de unul singur nu există nici măcar șansa unei ciondăneli zdravene. Ce profil superb, ce gît subțire, ce cîte și mai cîte are ea ! Hm...).

Nu mă întrebați ce meserie am. Tot ce vă pot spune este că seamănă cu un fel de ambasadă în căruță. Cam bat drumurile. Mă întorc ostenit, uneori dezamăgit de tot, uneori convertit cu furie la lene, visînd la lene ca la o frișcă, alteori doar mai necăjit decît toate astea la un loc, intru în casă, îmi azvîrlu pe pat geanta mea de piele cu o sută nouăsprezece buzunare și zîmbetul suspect cu care îmi cîștig pîinea.

Doamne, ce m-aș face fără Daphne ?

Strigă emoționată de dincolo, inima ei formidabilă bate prin zidul de la baie, repede și fierbinte, de atîta drag e în stare să cadă din jaluzele și să-și rupă naibii ceva !...

— Ai venit ?! Animalule, criminalule, imbecilule...

Nu vă puteți imagina ce poate fi la gura ei. Gura ei mi-e dragă, am desenat-o odată cu săpunul pe oglinda de la baie.

Mă uit în jur și imediat mă prefac că mă uit în jur. Casa asta e ca o poșetă de pe vremuri, să ții în ea doar o pereche de mănuși uzate... Sau o mănușă. Poți să-ngheți de-atîtea gînduri agățate de pereți...

Între timp Daphne mă împroașcă cu înjurături, plînge și e fericită.

O las să țipe pînă obosește. Îmi aprind țigara, trag două fumuri, îmi urez singur bun-venit în gînd și, pînă la urmă, șoptesc cît pot de încet :

— Daphne, fără tine n-aș putea trăi...

În liniștea care urmează îmi scot cizmele, îmi dezmorțesc degetele, îmi scot rufele murdare și le arunc la rufe murdare într-un coș de nuiele, peste care a plouat odată o noapte întreagă, pentru că miroase a stînă părăsită. Apoi îmi torn ceva tare într-un pahar cu gradul de sergent. I-am acordat acest grad pentru că, de cînd il am a căzut de șapte ori și nu s-a spart.

Sergentul se golește repede și rămîne gol, în poziție de drepți.

Eu mormăi, cu gura arzînd :

— Repaos.

Sergentul se execută, apoi își toarnă singur o porție în cap.

Hm... Pe sergent îl bănuiesc de flirt cu Daphne, deși cred că ideea asta e o aiureală. Oricum, n-ar trebui să mă supăr ! Daphne rămîne atîta timp singură și sergentul e atît de bătrîn... El vine dintr-un serviciu de vin de pe vremuri, cînd obiectele de veselă aveau o foarte mare importanță și plăteau asta printr-o rezistență uimitoare, greu de înțeles astăzi. Evantaiele acelea cu boa negru și minerul bătut în perle, fumul țigărilor de foi uitate prea aproape de el, voalul care l-a atins pe obraz într-o seară de martie, clinchetul maiestuos pe care îl avea atunci și pe care azi nu mai reușește să-l reproducă, acestea sunt amintirile sergentului meu.

Cîteodată îl găsesc prăfuit și singur. Abătut. O dungă de praf doarme pe buza lui, ca un avertisment, ca o învățătură simplă și grea.

Sergentul se poartă frumos și corect. Nu-i pot reproșa nimic, înafară de melancolia lui incorigibilă.

— Atențiune ! strig.

Bocancii lui pocnesc conștiincios. Doi bocanci sclipitori, lucind ca briciul fostului prinț care locuiește în curte și se bărbierește afară în ziua în care ia pensia.

Cronica cenaclului

Luni 14 aprilie, orele 17 [illegible], într-una din sălile Asociației Tineretului, [illegible] ședința de lectură [illegible] a cenaclului literar al revistei **Luceafărul**. [illegible] Nicolae Dan Fruntelată, redactorul șef al revistei, mulțumește celor prezenți pentru a fi ales între vremea frumoasă de afară și ședința cenaclului, pe aceasta din urmă și vede aici un semn de prețuire. Apoi anunță prezența invitaților de onoare, poeții Gheorghe Pituț și Romulus Vulpescu, pe care îi roagă să citească din creațiile lor recente. Emoționat ca un debutant, Gheorghe Pituț recită o scurtă poemă, subliniată cu [illegible] aplauze din asistență. Mereu în vervă și bună dispoziție [illegible] **în stil colocvial** Romulus Vulpescu vorbește de tradiția cenaclului **Luceafărul** și recită apoi o parodie dedicată lui Marin Sorescu și un fragment inedit de autentică vibrație patriotică, din poemul său **România**. Sala aplaudă entuziasmată. Nicolae Dan Fruntelată îi invită „să intre în foc" pe tinerii Mircea Stâncel din Alba Iulia și Adrian Pintea din București. Primul citește două cicluri de poezii, al doilea, proză scurtă. Pe parcursul lecturii sala își manifestă deseori satisfacția. Urmează discuțiile, deschise de poetul Gheorghe Pituț. Acesta apreciază că debutul pe 1980 al cenaclului s-a produs sub cei mai favorabili auguri. Cei doi tineri care au citit i se par a fi talente incontestabile. Poeziile din primul ciclu al lui Mircea Stâncel sînt considerate mai valoroase. Reia, de aici, cîteva versuri care l-au impresionat în mod deosebit. În legătură cu al doilea ciclu, Gheorghe Pituț crede că se pretează mai puțin unei ascultări în cenaclu și mai degrabă lecturii în intimitate. Prozatorul Pintea este o surpriză. Descoperă în cele citite influența asimilată a lui Borges. În încheierea intervenției sale, îi felicită pe cei doi „combatanți" și-și exprimă speranța unui apropiat debut editorial.

Următorul vorbitor, Florin Grigoriu, într-un limbaj metaforizant remarcă în poezia lui Stâncel „lucruri adînci, de mare frumusețe" (Acuză emoția) „o poezie legată în toate încrengăturile sale". Prozatorul i s-a impus prin darul său actoricesc, ironie, umor și, totodată, gravitate. „A fost ca o călătorie cu trenul" (mă rog) [illegible]. Lui Gabriel Tudoran i-a plăcut în special prozatorul. Îi consideră pe amîndoi „tineri de mare talent și mare viitor". Criticul Dan Alexandru Condeescu subscrie la laude și adaugă cîteva observații. La poet, un anumit tradiționalism în lexic îi amenință imaginile poetice. Totodată, obstinația muzicalității i se pare a fi o primejdie stilistică. Proza lui Adrian Pintea este „un poem în lectură modernă, oscilînd între ironie și sentimentalism". În această direcție, a lirismului autocenzurat, vede calea pe care prozatorul trebuie să o urmeze.

Pentru Ion Popescu (impetuos dar confuz în intervenția sa) poezia lui Mircea Stâncel nu este tradițională, ci aparține doar spațiului tradițional transilvan (sic !) Îl sfătuiește pe poet să continue în stilul celui de-al doilea ciclu citit, pentru că aici reușește „compactizarea limbajului". Pe prozator îl privește cu neîncredere (dar prozatorul pe el ?) preferindu-l în ipostaza mai veche de poet. Apoi „legea personantei" a lui Blaga, „spațiul motrice" al lui Blanchot, Lampedusa, etc.

În încheierea discuțiilor Nicolae Dan Fruntelată apreciază pozitiv valoarea celor doi protagoniști, mulțumește invitaților de onoare și tuturor celor prezenți, asigurîndu-i de dragostea și generozitatea conducerii cenaclului.

În ultima parte a serii profesorul Paul Agarici a oferit un spectacol **diason** (muzică, versuri, imagine color pe diapozitive). Un limbaj nou, care se bucură de o audiență din ce în ce mai largă.

V.F.M.

---

teatru

t

Festivalul de teatru contemporan

Ambiția principală a Festivalului de teatru contemporan de la Brașov este de a aduce pe scenă, într-o derulare reprezentativă, partea cea mai importantă a dramaturgiei de astăzi — românești și străine — prelucrată în cele mai interesante spectacole jucate pe scenele noastre. Să reamintim, într-o paranteză, că este vorba prin regulamentul manifestării, de producțiile dramatice ale ultimilor zece ani.

Sigur, întreprinderea este incitantă, dar și oricînd susceptibilă de amendamente. Ceea ce, după epuizarea, acum, a acelei de a treia ediții s-a putut observa foarte bine. Dar, făcînd gestul liniei care să adune pe cele bune și pe cele mai puțin bune, prin cea mai simplă aritmetică ajungem la o diferență clar în favoarea lucrurilor pozitive.

Lăsînd însă bilanțul și statistica de o parte, să ne oprim la recent încheiata ediție. Spune mult faptul, și cu asta trebuie să începem, că pe scena manifestării de la Brașov s-au urcat lucrări ale unor condeie de autoritate ale literaturii dramatice românești: D.R. Popescu („Muntele"), Horia Lovinescu („Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă" — într-un serios spectacol al Teatrului german de Stat din Timișoara), Suto Andràs („Florile unui geambaș"), Romulus Guga („Evul mediu întîmplător" — într-o incitantă montare a Teatrului Mic din București), Paul Everac („Un pahar cu sifon"), Tudor Popescu („Cuibul" — în inedita regie și interpretare a Teatrului Tineretului din Piatra Neamț) și, în premieră absolută, Marin Sorescu („Pluta Meduzei", [illegible] interpretată de Teatrul „Valea Jiului" Petroșani) și Fănuș Neagu („Scoica de lemn").

În ciuda acestei [illegible] de talente dramaturgice autohtone, Premiul pentru cel mai bun spectacol prezentat în festival a [illegible] bulgarului Stratiev, „Haina cu [illegible]" de Alexandru Tocilescu la Teatrul „Giulești" și ex-equo piesei „[illegible] necunoscut și soția lui" de Peter Ustinov pusă în scenă de Eugen Mercus la Teatrul dramatic Brașov.

Se poate înțelege de aici că spectacolele cu piese românești n-au dat satisfacție deplină. Personal cred că printre unii oameni de teatru stăruie încă un fel de inapetență (nu zic refuz) în fața noului, ineditului, în fața unor încercări și reușite mai puțin întîlnite în dramaturgia românească de astăzi.

Oricum este meritul festivalului de a face propuneri și selecții cît mai interesante (am dori și mai diverse), este meritul său de a confrunta experiențele actuale cu publicul, cu excelentul public de la Brașov în primul rînd, care a salutat manifestarea într-un emoționant ropot de aplauze și într-un număr impresionant. Și va fi meritul său și în viitor de a convinge că s-a situat cu adevărat în avangarda teatrului contemporan românesc, adică avînd acea necesară putere de a deschide perspective.

Ermil Rădulescu

---

film

f

Absența afinităților elective

[illegible] „definitive" [illegible] clasici sau contemporani, [illegible] mai bune pe marele ecran. Numai în acest an, aproape jumătate din premierele românești au avut drept sursă de inspirație proza semnată de **Eugen Uricaru, Camil Petrescu, D.R. Popescu, Liviu Rebreanu.**

[illegible] operații de echivalare filmică în urmă cu un an (**Ogleinzi paralele**, regia : **Mircea Veroiu**) [illegible] **Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război** însoțiră o [illegible] departe de [illegible] de la o transpunere fidelă fie literei, fie spiritului [illegible] ecranizat.

Sergiu Nicolaescu își marchează distanța [illegible] intenții polemice! față de opera lui **Camil Petrescu** prin intervenții în structura epică a romanului, în [illegible] personajelor schițînd cu [illegible] eroi, comportamentari handicapați de lipsa justificărilor dramatice. Mai mult, păstrînd pasaje întregi din roman, cineastul le înșăilează cu intermedii în care psihologiile apar modificate, în care accentele analitice sînt total ignorate, iar amara luciditate a lui **Ștefan Gheorghidiu** (rebotezat **Tudor Gheorghiu**) se transformă într-o dezolantă și mediocră suferință.

Inefabilul mixaj de ficțiune și autobiografie conținut în proza semnată în urmă cu 50 de ani de **Camil Petrescu** este înlocuit cu un scenariu, din care lipsesc trimiteri la **Pădurea spînzuraților**, flagrante erori de documentare istorică, mutații străine personajelor clocotitoare de idei și pasiuni.

Tenacitatea intelectuală, pătrunderea analitică, ascensiunea spre esențe, refuzul [illegible], dezgustul și revolta în fața ororilor războiului, coroborate superioare ale prozei **Ultimei nopți** [illegible] echivalentul cinematografic în realizarea semnată orgolios de **Sergiu Nicolaescu** în triplă calitate de regizor, scenarist și interpret.

Aparența unei viziuni personale asupra operei lui **Camil Petrescu** trădează în fapt o totală inaderență, o lipsă de înțelegere a cineastului față de romanul remarcabil prin deschiderea de fond și formă impusă unei fertile perioade a culturii românești.

Refuzînd esențele literaturii lui **Camil Petrescu**, cineaștii care au încercat să ofere spectatorilor echivalențe filmice au rămas cantonați mai ales în sfera epicului de suprafață ajungînd rar sau deloc, la autentice afinități elective, necesare în cazul ecranizărilor.

Filmul, rămîne o posibilitate ratată a dificilei opere de echivalare cinematografică a literaturii naționale, o lecție cu suficiente semnale de alarmă pentru amatorii adaptărilor cu orice preț. Prețul poate fi riscant, mai ales în planul educației culturale, care trebuie să ofere, mai ales tinerilor, valori de referință și nu parafraze mediocre, încărcate de artificii străine artei adevărate.

Călin Stănculescu

---

televiziune

tv

Aprilie

Se pare că totuși a venit și primăvara. Nu de altceva, și în nici un caz datorită „buletinului meteorologic", dar simțim cum ni se încălzesc deocamdată privirile. Unii dintre noi se uită chiar și la cer, ceea ce este de-a dreptul extraordinar. Înmuguresc copacii, dar înmuguresc în palmele unora lăstarii bîtelor din toamnă. Pînă și statuile par să se desmorțească, iar cele vii se scutură blînd de elogiile de circumstanță ale idolatrilor. Bate și vîntul — un vînt înnoitor, s-ar spune, de primăvară, care pe cei mai imprudenți dintre noi îi face să răcească. Soarele, pînă și soarele apare la prînz, luminîndu-i pe cei ce-l observă, între atîtea alte preocupări importante. Sînt semne certe de reînnoire a naturii, de reorganizare a parcurilor și de reciclare a pensionarilor. Sînt semne care apar cînd nu te aștepți, peste tot, în cele mai înguste unghere ale tabieturilor noastre. Iată numai unul : astăzi, cînd deschidem televizorul, tragem perdeaua ca să nu albească lumina zilei micul ecran. Sau transmisiile sportive: le putem vedea în liniște miercurea, la o oră după terminarea serviciului și nu înainte ca pînă acum. Sau serialele... Primarul a murit singur și mai repede decît ne așteptam, făcîndu-i loc unei adaptări care se anunță din primul episod ca fiind excelentă : „La răscruce de vînturi". Onedin se apropie de clipa cînd va reintra în docuri, deși de la un moment dat încurcăturile familiei par să fie cel puțin interesante. S-a terminat și „Lydia", un film ca o carte poștală de sărbători, a cărui muzică ne-a făcut să ne amintim cu nostalgie de fanfara din chioșc. Au mai fost și filme la care am preferat să citim dialogurile și au fost filme la care am preferat să ne plimbăm. „Popeye marinarul" ce ne mai readuce cu picioarele pe pămînt duminică de duminică, descrețindu-ne frunțile, mai ales că este vremea spanacului. Pe programul 2 (de ce aici ?), tot pentru copii, apare o excelentă adaptare — parodico-instructivă după „Ocolul pămîntului în 80 de zile". Și tot pe același program (și tot de ce ?) apar și niște documentare de explorări și ascensiuni excepționale, în marea lor majoritate producții ale studiourilor engleze. Se observă de altfel în ultimul timp o mai mare diversificare a acestui program care îi creează în sfîrșit un profil, scoțîndu-l din anonimatul reluărilor. De aceea poate ar fi bine să ne gîndim că totuși audiența pe acest canal este restrînsă, și că, în funcție de valoarea lor, emisiunile programate aici ar putea fi, dacă nu date în premieră pe 1, măcar reluate pe acest post. Gîndurile noastre se îndreaptă, în același sens, spre unele emisiuni culturale care își pierd orice șansă de influentare și de educație publică, mai ales cînd „concurența" programează la aceeași oră film sau meciuri de fotbal. Totul depinde însă nu numai de cei care programează, ci în primul rînd de autorii acestor emisiuni, de ambiția și de pasiunea lor pentru profesie. O ambiție fără de care unii îmbătrînesc mai repede, iar alții mai încet, suind sau coborînd cele două trepte ale programului, o pasiune fără de care nu înflorește nimic în jurul nostru.

Iulian Neacșu

cenaclul revistei „luceafărul"

Îmi torn din nou îl dau peste cap și îl pun la loc pe măsuță.

— Cum s-a comportat în lipsa mea ?

Zvicnește din piciorul sting și așteaptă.

— Doamna a simțit acut lipsa dumneavoastră. A dat deseori semne de tristețe, de altfel semne inconfundabile, iar în ziua de nouă octombrie a vărsat lacrimi vizibile. A vorbit de una singură, declarînd în repetate rînduri că s-a săturat pînă-n gît de așteptările astea, iar într-o seară doamna a cîntat romanța cu în-tavernadin-port-învechită-și-murdară-sorb-o-țigară-etc... În general, v-a așteptat.

Corectitudine de delator sau de meteorolog.

Îmi umplu din nou sergentul și mă gîndesc la viața mea. În același timp viața mea se gîndește la mine.

Daphne a descoperit că afară a început să plouă. Asta da tentație serioasă ! Stropii sunt mari. Totul pare neașteptat și bun, iar strada se înclină sub acest eveniment, ca o frunză. Ce vreme de cerut iertare !... Vîntul bate ușor și binecrescut. Deci, plouă...

Daphne își lasă obrazul pe umărul meu drept, în locul cel mai frumos din corpul meu, clinul dulce dintre umăr și gît. Acolo au loc întotdeauna împăcările.

— Iartă-mă, Daphne... Pur și simplu am uitat. Că te-am furat, și toate celelalte. Pur și simplu, am uitat...

— Memoria unor astfel de întîmplări nu e datorie, ci un dar... șoptește Daphne, răvășită încă.

Daphne respiră cald. Dacă odată cu fiecare respirație ar pleca ceva din ea cu timpul ar ajunge atît de mică încît aș putea să o iau cu mine peste tot, cuibărită între umăr și gît, așa cum își purtau străbunii mei șoimul de vînătoare pe pumnul înmănușat... Daphne este și șoimul meu de plimbare, prin toate cîte se întîmplă pe pămînt.

În ziua în care am înțeles că dacă nu am pentru ce trăi trebuie să am bunul simț de-a-mi confecționa ceva care să ție loc de asta, Daphne, care simte totul și îmi poartă cu încăpățînare noroc, m-a certat îngrozitor.

— Nu țipa la mine !

A fost cam tot ce am putut spune în apărarea mea. Nu suport să se țipe la mine. Eu țip deseori, dar atît ! Mai era și trei dimineața, mă apucase și mindria, n-aveam nimic de băut în casă, de două ore dăduse și gerul, noaptea se apucase să scrîșnească afară și nu puteam dormi.

— Taci ! striga ea. Tu ești Roberto, și Antonio, și Por-Împărat, și contele Alcazar, și Niels Bohr... Asta obligă ! N-ai banii potriviți să te cumperi singur din raftul ăsta în care te împing mereu lenea și lașitățile tale dragi îți lipsește niște mărunțiș esențial, ei bine, te cumpăr eu ! Eu !

— Zbieri degeaba ! Ce ai tu de vîndut ? Amîndoi suntem lipiți, Daphne, nu mai face pe nebuna !

Căutătura ei, pentru că numai privire nu se poate numi cînd se înfurie, mă îngroapă de nouă ori, ca pe zmeul din poveste.

— Vînd ce n-am avut niciodată !

Apoi, în șoaptă :

— Aș lua un preț bunicel...

— Și eu, am mormăit.

Noaptea scrîșnea din ce în ce mai tare. Amîndoi eram palizi și ni se uscaseră buzele. Ne-am aprins țigări, am tăcut. Ea a plîns, ca de obicei. Stins, fără să vrea să fie auzită, ca un cîine bătrîn într-o plajă de păsări...

În cele din urmă, chinuiți, ne-am culcat. Amețit, înrăit, cu gustul marginii în suflet, am îndrăznit :

— Daphne... ?

Mi-a răspuns fără ură, pe gînduri, maternă :

— Ce-i ?

— Aș visa ceva bun...

A tăcut. Brusc, scrîșnetul nopții dispăru. Din bucătărie veni un aer cald, ca și cum fereastra s-ar fi deschis singură spre un alt anotimp.

— Bine, a șoptit.

M-am cuibărit în pernă, așteptînd.

— Te numești Siato și ești duce de Bacara. Calul tău se numește Ulm. În pas ușor, uitați de griji, vă îndreptați spre casa unui jude hitru și prieten, pentru a primi din mîrele lui sertar secret o scrisoare. Sertarul e scorojit de căldura focului din cămin. Trei meșteri nepricepuți sau prea tineri din Galia au așezat scrinul prea aproape și au plecat veselt mai departe. Scrisoarea este de la frumoasa Altunia, prințesa ținutului de nord...

— Nu ! am gemut.

— Bine, atunci o scrisoare de la Nimeni...

— Nu !

Lacrimile îmi intrau în gură, sărate.

— Bine. Atunci mergeți doar să primiți un pahar de vin negru și cald, în loc de orice sfat folositor în viață.

— Cum e pădurea ?

Liniștea pornea spre mine, știam că va poposi în primul rînd sub frunte. Somnul.

— Pădurea e frumoasă... Se uită la voi. Frunzele cad, calde, ca într-o conversație cu cineva pe care nu l-ai mai văzut de mult timp... Vreascurile troznesc lung, pe urmă tac... Au crescut ciuperci, o fi plouat de curînd...

— Cît mai e pînă la casa judelui ? Mi s-a făcut sete.

— Cît vrei tu...

— Bine, atunci mîine...

— Mîine Noapte bună, iubitul meu...

Buna mea Daphne, adorm mereu înainte să-ți spun și eu noapte bună.

În rouă septembrie-i întrezărit

În rouă septembrie-i întrezărit,
Umbrele alunecă în tău.
Porumbul — soare înmugurit
Se înalță sub călciiul tău.

Porumbul în văzduh îl scaldă,
Inaltul trunchi latent, peren.
În spicul lui ca de umeri calzi
Tresar viitori sfioase de polen.

Știu, din stele cumperi apa,
Porumbul intră în cuvinte.
C-un gest sfielnic cureți sapa
Nu de pămînt ci de mormînte.

Mergea la oraș, era rouă

Fetei plecată de la sat

Mergea la oraș, era rouă,
Peste punte am văzut-o cum se-nălța,
Cum sinii ei se-mbărbătau de lună
Crinul din mînă a echilibra.

Pășea încet umil crescînd,
Nu peste rîu ci înspre timple,
Genunchii grijind și-i retunjea
Ca nimic să nu se mai întîmple.

Ieșeam de undeva din adînc,
Sîngele meu a striga în tăcere.
Fără să mă vadă s-a oprit
Atinsă de crin cu putere.

Adevărul se pierdu în adîncuri
Și totul era cuprins de tîrziu.
Dar trupul ei trecuse mult,
În cealaltă parte de rîu.

Prințul

griul alunecă secerea lunii s-a fure,
dar secerea nu e sus, e în tău.
prințul vine rănit din pădure
sprijinit în razele calului său.

de ceară tîrzie e dimineața,
cu flacăra ei născută de vînt.
lui de-acum i se-ncrețise fața
privea mereu spre pădurea de-argint.

ziua pășea umbrind și el drept,
vine sprijinit în lumină s-apună.
rana lui se-ntinde prin piept
versul a duce pînă aproape de lună.

trupul e palid și talpa ușure,
atîng trandafirii ce azi nu mai sînt
prințul coboară din deasa pădure
și parcă urcă în albastru mormînt.

el tace versul lui a să vină,
arătă pe ascuns un straniu inel.
eu îl văd de pe-o altă colină
sau mai aproape ori poate din el.

Reîntoarcere

Ni se face de vreun august dor,
De vreo Cimpie veche, de vreo stea.
Și umbra-i scumpă vara pe ogor
Ai da un minz de-o lună pentru ea.

Un braț de Mumă rar să te cuprindă,
Sau rece șal ce vine dinspre ani.
Umbra aceea-i ca o doină blîndă
Învățată numai cu țărani.

Acele oase venite să indure,
Rugul visat de alți Martiri.
Umbra-n taină să vină să te fure
Din foșnetul metalelor subțiri.

Să ne întoarcem deci în clipe rare,
Ca-n templul unui mit păgîn.
Să mergem deci înspre un cîmp pe care
Se scurge umbra dintr-un stog de fin.

Ca o brazdă...

Ca o brazdă vine dimineața,
Cînd sub gresii coasele se zbat.
Atinge îngerul finul cu fața
Finul iarna rămîne neschimbat.

Pe roți de cauciuc tîrziu se mută,
Sub șoproane finul călător.
În haina asta atît de cunoscută
De veșnicie i se face dor.

O, nimeni nu va fi acei
Ce știe unde umbra alunecă, dispare...
Desfoceți finul și priviți în el
Ce spaimă veți vedea și cît de mare !

Flăcări de seară

în calea țăranului
a existat întotdeauna
un deal pe care niciodată
n-a putut să urce pînă
în vîrf, cei care au

mircea stâncel

îndrăznit, din umerii
lor s-au desprins aripi
ce nu încăpeau în văzduh

semănători de pîine și
de pace, plugari și estași
deopotrivă au fost, plugul
cel pașnic și cel neînvins,
în tîmpla pădurii vechi
a, coarne de cerb rătăcite
pe cîmp lîngă forma se-
minței, o, coarne de cerb
trase de bouri și iată
tema lanului, esența :
acum boabe de fier, mai
tîrziu alte noi teme
apoi pietre albe, întîile
dintotdeauna limite ale
hotarului-deal, ale inimii
văi, „pînă aici" se spunea
mereu, „pînă aici", mașiile
curțile, tăioasele movile
iată neînțelegerea, cearta
ascunsă și crima pe urmă
sînt toate faptele pietrei
de hotar, ale movilitei,
dar gura seminței a născut
blestemul, cartea dinții și
nouă piatră de hotar, movilă
plutind în văzduh, prinsă

nici o armă nu se poate
măsura cu plugul, plugul
cel tainic din care sar
brazdele ca un măr, ca o
aripă

în calea țăranului
a existat întotdeauna
un deal pe care niciodată n-a
putut să urce pînă în
vîrf dar toți încer-
cau să-l cucerească nu
cu armele ci cu semințele . . . .

bobul de grîu care
ară cu plugul lui veșnic
ară lumina, timpul ne
ară trupul pînă la urmă,
jivinele așteaptă rodul
și pietrele așteaptă
rodul cel nou, apele-s
mai curgătoare la aprin-
derea rodului nou
plugul bobului de grîu
tema cea veșnică a
satului dintre dealuri

toți încercau să cuce-
rească dealul unii se
aprindeau pînă sus și
flacăra rămînea nestinsă

se pot vedea și astăzi
flăcări de seară,
pe dealurile Transilvaniei.

Prea multe gresii ?

Ierburile mai, Fecioare adulte,
Glezne de bărbat pustiu visează.
Sînt astăzi gresii tot mai multe
Și coasele se ard se-mpuținează.

Peste finețe oțeluri se vestesc,
Ce nu mai știu de nimeni să asculte.
Mașinile de gresii stinci topesc
Mașinile de gresii tot mai multe.

Pietre lucii, forme noi de cult,
Spre care botul cucubeului privește.
Nu peste mult, nu peste mult...
În loc de iarbă, gresii se vor naște.

Lucruri frumoase

Bună vremea lucruri frumoase
Rotunde sînteți mai mult și
Fecioare, spre sinele vostru, ro-
tunde chiar dacă forma patra-
Tului vă atinge mereu, vă-mple-
Teste cu alte forme. Știu că
Patra de sine își spune cuvîntul
Acea ascunsă trudă în mările
Peșteri de aur ale văzduhului

Spre cine stați și spre cine
Cînstiți ? Cu cine trăiți și un-
De vă aflați ? Iertați-mi aceste
Întrebări pentru
Istețimea voastră zeiească dar
Închisă cu multe lăcate fără
Bunele chei, fără lucitoarele

— Din mila curgerii și-a cîntecului
Ne aflăm aici Prinț e întrebat fie
Piatra și rîul fie întrebat și
Glia, între ele e un vlăstar viguros-
Țăranul dîntîi, mugur latent pe
Trupul universului, lege și temă,
Și Tu ce cauți pe-aici, Tu cel
Subțire și nevăzut de Alunecare,
De ce privești așa atent în jur
Știi, poate, că unde cîntă mai
Multe lucruri deodată apare
Cîntecul

— Îmi place drumul „Frumoasa
Lucruri". Știu, Frica stă unde-
va mai departe de aici ca o
Ciută sălbatică de inima drumului
Umblat sau femeie pe care nu
O vom mai iubi niciodată, Ea ce
nu mai păzește nimic, ce nu mai
Înspăimîntă — Fecioara aceea din

Nicolae G. Iorga : „Deal"

Sîn dată mereu țăranului
Ca ultimă icoană, ca cea de pe
urmă,
Bici ne trebuie în toate
Mîinile noastre să alungăm Fecioarele
Acestea virgine. Să batem un ic
Între aceste trupuri, să le
împingem spre margini

Să cunosc mereu aceea să aflu
Lucruri frumoase rotunde pottîn-
du-și mereu sinea lor. Lucruri ze-
iești dar mai ales pămîntene-împă-
Rătești ce nu le oprește nimeni
Din patra de sine nicicînd

— O, dar Regele nostru — Lucrul
Cel Mare ne cheamă seara cînd
Voi gîndiți la ceea ce niciodată
Nu veți atinge, ne cheamă în adîncurile
Peșterii să strîngem săgeți
Pentru vînătoarea de mîine și
Ele Săgețile sînt formele, hainele noastre
În care vă învelim și vouă vi se
Pare că ați găsit drumul cel
De mult căutat, de mult bănuit.
Sînteți doar victima arcului nostru
Ascuns. Venim la vînătoare seară
De seară și zi de zi, trecem prin
Fața voastră goale și blînde
Dar voi arbiți sînteți de forma
Săgeților noastre. Și veți spune
Totuși : „Am zărit, Lucruri frumoase"
O diră ușoară și sprintenă după
Care ne luăm seară de seară spre
Ne sfîrșite scări de aur.

vivi anghel

Motiv

Te-am văzut aseară doamnă
în caleașca ta cea neagră
spită sînt a roții tale
însă neîntreagă.

Ți s-a pus o punte-n față
fără capăt fără maluri
dar tu treci în spaima nopții
fără capăt fără maluri.

Porțile se-nchid în urmă
de la dinții mei în jos
eu sînt roata coapsei tale
de la dinții mei în jos.

Păsări oarbe străbat caii
mestecînd veșmîntul lunii
hai trezește-ți umbra albă
mestecînd veșmîntul lunii.

E rostogolită moartea
ca o cicatrice-n trup
mînă caii peste punte
ca o cicatrice-n trup.

Sînt caleașca ta cea neagră
cu doi cai săltînd în spate
ce departe este seara
cu doi cai săltînd în spate.

De-atîta timp

De-atîta pace nu mai știm
Cînd este somn ori cînd murim

Sub coaja albă de metal
în verde calul vegetal

De-atîta drum de-atîta nor
în sînge lupii grei mă dor

Nevătămati de arma dulce
Din care mîna mea se smulge

Și se pătrunde de cuvînt
Ori de un dumnezeu plăpînd.

Culegem coaja sfîntei brume
în poala unui timp anume

Închis în lăzi de cei gălbui
Băut la masa nimănui.

De-atîta timp înfășurat
în glezna oarbă de bărbat

Vai șchiopăta trei ani la rînd
De la oglindă la cuvînt

Vai șchiopăta de dumnezeu
Ascuns întors în ochiul meu

De-atîta timp tăcut ocol
De-atîtea morți în trupul gol.

Măsură

Țara este acolo
unde mormîntul
mamei
nu se face
stea căzătoare cînd
tatul devine migrator
retrăgîndu-se
în fulgii mai ai
timpului.

Brâncoveanu — inima în ziduri de cetate

Iară pe Brâncoveanul l-au dus
și l-au închis cu mare grijă.
NECULCE

Mi-am vindecat de soare privirea în amurg
Și în armura nopții sfîntită-n sînge curg

Încercuind cu spada rotundele înfrîngeri
Sînt astăzi, doamne, liber să fiu bolnav de ingeri,

Să pot veni în Arges, Tîrgoviști, pretutindeni
Acolo unde trupul mi-i floare de armîndeni

Ca o cetate tristă cu porțile de azur
Și crenelată trainic cu țara împrejur.

M-am vindecat de frunza cu-nseninări albastre
Și de venirea toamnei în morțile ei vaste ;

Neliniștea seminței în talpa mea e plină
Cînd ard nemilostive pustiuri de lumină,

Zălog ascuns plecării eu vai lăsa o țară
Căci ochiul niciodată nu fi-va în afară

Și inima-mi ascunsă în ziduri de cetate
Far izbăvirii noastre în trupul țării bate...

radio

Umorul (I)

Seriozitatea cu care am început să privim umorul dă semn că-l dorim și ca aserțiunea „romanii au umor" trebuie regindită (dacă nu pe ici pe colo, „măcar în punctele esențiale" !). Ne gîndim, de exemplu, la un splendid spațiu metafizic al unui tren de navetiști și o facem la modul serios. Vrem cărți spumoase cu expresii „mai tari", mai aproape de real și, în general, ne plictisesc lucrurile serioase.

Pentru a merge și eu în ton cu cerințele vremii m-am decis să scriu despre umorul la radio. Vreau să atrag atenția însă că nici radioul nu face excepție de la regulă și cultivă două feluri de umor : involuntar și voluntar. De obicei, umorul involuntar îl cultivă : crainicii sportivi, textele de muzică ușoară și textele de publicitate. Umorul voluntar se întîlnește mai rar decît primul chiar dacă are emisiuni specializate. În fine, mai există un soi de umor — la care vom face referință pe larg într-o cronică viitoare — umorul de relație. Azi mă voi referi numai la umorul textelor de publicitate. Iată-l în forma lui integrală într-un dialog vînzător-clientă (comentariile îmi aparțin) : „Bună ziua ! — Bună ziua ! Cu ce vă servim ? — Aș vrea... (superbe aceste puncte de suspensie). Vă deranjează dacă mă uit la flacoanele cu parfumuri ? — Nuuu. Cînd vă decideți, îmi spuneți și (din nou salvatoarele punctele de suspensie). — Tocmai asta e. Sînt decisă demult și... știu cum se și numește dar nu în întregime (Ah, cîte situații comice nu s-au ivit grație uitării !) — Am să încerc să vă ajut. — Am primit cadou un flacon cu apă de toaletă „Miraj" dar n-am păstrat ambalajul. — Vag, foarte vag. Apele de toaletă „Miraj" sînt de mai multe feluri. — Numiți-mi dv. cîteva poate-mi amintiți. — Cu plăcere. „Miraj" 25 cu miros de... — Nu. — „Miraj" 75 cu miros... — Nici acesta. — „Miraj lux" cu buchet floral. (Enumerarea ca procedeu comic a fost folosită de Caragiale în „La Moși" și a fost reactualizată prin numărarea paginilor ocupate de un oarecare expres în mersul trenurilor de către un contemporan). (Acum intervine un al treilea personaj cu funcția clară de a clarifica situația). Buna ziua. V-ați intors ? — Da. Acum știu precis ce să-i cumpăr soției. Am întreoat-o și... gata ! Am ratat surpriza, e adevărat, dar cadoul o să-i placă. Apă de toaletă „Miraj" 50 cu miros de violetă, — „Miraj" 50 ? ! Mi-am adus aminte... parfum de toaletă cu miros de violetă. (Rima poate fi reținută de către poeți.) — Mă iertați, ați spus ceva ?! (Suficient de insinuantă replica spre a ne duce cu gîndul la o turnură sentimentală.) — Nu (retează din start vînzătorul pornirea nobilă) clienta vorbește cu mine. Căuta același parfum de toaletă cu parfum de violetă (Rima este atît de inspirată încît autorul o reia) dar nu-și mai aducea aminte numărul. — Are un miros foarte persistent spune soția mea (replica am mai auzit-o la un personaj celebru, zis Colombo). — Eh, sigur că depinde și de preferințe. Un lucru vă rog să mai rețineți : flacoanele cu parfum de toaletă Miraj au un sistem de pulverizare numit stil." (Ce, credeți că stilul e numai omul ? !) Pe bandă muzică („Muzica, muzica ! Muzica" !).

Reținem : 1) punctele de suspensie ca un nou procedeu comic. Nu reținem : 1) numele autorului acestei noi capodopere umoristice. Umor involuntar, umor involuntar, dar „să știm și noi" ? Nu ?

Constantin Stan

plastică

Liebermann, Slevogt, Corinth

Este greu desigur de găsit un numitor comun pentru lucrările de grafică ale celor trei artiști germani prezentați în expoziția de la Muzeul Colecțiilor de Artă. Între MAX LIEBERMANN (1847—1935), LOVIS CORINTH (1858—1925), MAX SLEVOGT (1868—1932), diferențele de vîrstă și de experiență artistică nu sînt de natură să susțină încercarea de a-i plasa cronologic în cadrul unei generații artistice preocupată de probleme asemănătoare. De regulă factorul unificator al creației lor a fost văzut în inscrierea comună pe drumul deschis de ideile impresioniștilor francezi și recepționate în Germania într-o fază cînd nu mai erau în expansiune ci sufereau serioase reformulări. A accepta însă fără nuanțe teza inscrierii celor trei pe coordonatele postimpresionismului — lucru valabil în linii mari centru pictura lor, dar și aici cu specificările necesare, care să aducă în discuție modul cum ea s-a legat profund cu rădăcinile spiritului și artei germane — ar însemna să reducem istoria culturii figurative din Germania la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea la o istorie a transferurilor de forme și tehnici, lucru eronat.

Max Liebermann, cel mai vîrstnic din cei trei, se remarcă în gravurile sale printr-o exactitate a expresiei izvorîtă parcă din dorința de a realiza în alb și negru imagini picturale, unde valoarea tonală să contribuie din plin la sublinierea atmosferei. Sînt vii în aceste gravuri amintirea picturii lui Jean-François Millet. Pe aceeași placă ei folosește verniul moale, acvaforte și gravura cu acul, efectul fiind o accentuare a diferențierilor între umbră și lumină.

Slevogt și Corinth spre deosebire de Liebermann se lasă mai ușor purtați pe aripile fanteziei literare și ca atare imaginația lor este mai puțin constrînsă de raportarea strictă la o anume realitate.

Ilustrator din 1898 pentru „Jugend" și „Simplizissimus", **Slevogt** se relevă ca un artist temperamental, știind să imprime acțiunii umane o energie lăuntrică, un impuls temperamental, nediminuat, ci subliniat de vioiciunea liniei. Nici participarea sa la seccesiunea berlineză nu are rol de factor ponderator al vehemenței imaginii. Ilustrațiile sale la **Iliada, Don Juan** sau la poveștile lui S.F. Cooper sînt parca rezultatul unei munci în care primează viteza de execuție și dorința înlăturării oricărei convenții prin lăsarea necenzurată a izbucnirii liniei.

Lovis Corinth, în fine a străbătut inițial în ilustrație o fază cu caracteristici apropiate de pictura sa. Gravurile de pînă la 1911, anul unei boli grave în urma căreia creația sa va suferi modificări, sînt plastice, cu conturele și anvelopa atmosferei marcate. După 1911 mîna lui Corinth va putea executa mai bine hașurile paralele ceea ce dă imaginii un aspect nou, specific, deși tematica rămîne aceeași. Membru al „secesiunii" ca și Liebermann și Slevogt, Corinth nu apare indebitat în gravura în mare măsură ideilor promovate de micșorarea artistică respectivă. Compozițiile sale au o forță de comunicare remarcabilă, chiar dacă tema este de inspirație livrescă. Forță cu atît mai evidentă cînd gravorul se autoinvestighează precum în remarcabilele autoportrete din 1916 și 1920.

Grigore Arbore

muzică

Muzică românească în context universal

Avem destul de rar ocazia de a asculta muzică românească în interpretarea instrumeniștilor străini. Întotdeauna însă cînd se întîmplă — este acum vorba despre apariția pe afișul bucureștean a formației camerale engleze „Lontano" (aluzie la celebra piesă omonimă a lui Gyorggy Ligeti ?) — se creează prilejul de a argumenta concret ținuta valorică a muzicii noastre, felul în care componistica românească răsunde, original, ideaticii muzicale circulante în epocă. Fără nici o ideea preconcepută, din programul formației „Lontano" s-a detașat **Sonata pentru clarinet** de Myriam Marbe, alături, desigur, de cele **11 ecouri de toamnă** ale cunoscutului compozitor american George Crumb. Există în această sonată de Myriam Marbe un autentic spirit incantatoriu, o încredințare melodiei, prin care compozitoarea făcea pionierat, în urmă cu mai mulți ani, cînd a fost scrisă lucrarea. În vremea succesiunilor (și jocurilor) seriale, Myriam Marbe înlănțuie sunete simple și frumoase, cîntă în cel mai adevărat sens al cuvîntului. Astfel, descoperim acum rădăcinile subiective și diacronice ale stilului actual al compozitoarei.

Nu departe de acest stil incantatoriu se află și esența lucrării lui George Crumb. Muzicianul american este — s-a mai spus — un impresionist, un imagist, care a respins, printre primii, abstractiunea aridă a anilor '60 și s-a exersat într-o muzică de factură lirică, confesivă directă. Cred că **11 ecouri de toamnă** se numără printre realizările sale excepționale, în savoarea sonorităților, în expresivitatea plinurilor și golurilor, a ritmicității succesiunilor, în aplicația perfectă, foarte bine direcționată către imagine și sens, a efectelor timbrale inedite.

Există, la George Crumb, o priză directă asupra expresivității sonore, ceea ce face ca interpretarea să aibă un spațiu larg de mișcare. Formația engleză răspunde dezinvolt cerințelor din partitură, atacă muzica direct și simplu, cu mare eficiență, evident rodată în interpretări repetate, în turnee de proporții. Înviorează imediat sincritatea privirii către partitură, circulația promptă a ideilor între text și interpret, între compozitor și muzicianul de pe scenă, de altfel, uniți, uneori, în aceeași persoană, cum este cazul conducătoarei formației — Odaline de la Martinez — compozitoare și pianista.

Un astfel de mod de a cînta, lipsit de artificiu, vizînd a reliefa lucrarea și nu a se internune ostentativ în calea ei, interesează chiar și atunci cînd partitura, luată aparte, nu are multa greutate. Așa s-a întîmplat și în programul cu pricina, în afară de piesele citate pînă acum. Lucrările semnate de Malcolm Stewart, Odaline de la Martinez, Lyell Cresswell, Sebastian Forbes, Richard Rodney Bennett (nici o informație nu cuprindea programul de sală despre acești compozitori, pe care îi bănuim englezi, iar A.R.I.A. căreia îi datorăm buna inițiativă a invitării acestei formații, ar fi putut să ne ajute în acest sens, prin succinte consemnări), lucrările, deci, ce au mai figurat pe genericul concertului, erau scrise cu exactitate și iscusință, dar plutind în umbra cenușie a marilor personalități și a stilurilor de circulație (uneori apusă).

Și aici însă, contribuția instrumentală a substanțializat o muzică adesea formală.

Costin Cazaban

m a p a m o n d

Vulpea din gînd

Îmi inchipui pădurea acestui miez de noapte :
Mai este ceva viu pe lingă
Singurătatea ceasului şi mina-mi
Mişcindu-şi degetele peste coala albă.

Nu văd prin geamuri nici o stea :
Ceva mult mai apropiat
Deşi mai adincit in intuneric
Îmi intră in singurătate :

Gingaş şi rece ca zăpada-ntunecată
Un bot de vulpe-atinge creanga, frunza ;
Doi ochi ajută gestul, acel acum
Şi iar acum, acum şi iar acum

Urme precise lasă in omătul
Dintre copaci şi-o umbră invalidă
Ezită printre cioturi iar in golul
De trup de-ajuns de indrăzneţ să vină

De-a dreptul prin poeni — un ochi,
Un verde exploziv, profund,
Strălucitor, intens şi viu,
În linişte urmindu-şi drumul pină cind

Cu o duhoare iute, caldă, bruscă, de vulpoi
Intră-n găoacea-ntunecată-a scăfirliei mele.
Fereastra-i incă fără stele ; ti-tac, tic-tac,
Pagina-i gata.

Această poezie nu are ceea ce s-ar putea lesne numi vreun inţeles. Se referă, evident, la o vulpe, dar la o vulpe care este şi nu este vulpe. Ce fel de vulpe poate fi aceea care imi pătrunde in creier, unde se mai află probabil şi acum... zimbind de una singură la lătratul ciinilor... O văd mişcindu-se, lăsindu-şi urmele, ii văd umbra aruncată pe suprafaţa neregulată a zăpezii... Cuvintele i-au construit o prezenţă şi un spaţiu de mişcare.

Ştefan Câlţia : „Flori"

ted hughes

Personalitate proeminentă a poeziei engleze contemporane, Ted Hughes este considerat, alături de Philip Larkin, cel mai ilustru poet apărut după cel de al doilea război mondial. Născut in 1930, in Yorkshire, după studii relativ sumare, trece prin diferite profesii, destul de variate, cum ar fi grădinar, fermier, paznic de noapte, speaker, etc. care au oferit poetului o aspră, dar largă experienţă de viaţă, cu evidente ecouri in poezia sa. A fost căsătorit cu Sylvia Plath, poetă de origine americană, pină la moartea acesteia in 1963, şi există multe dovezi ale influenţei reciproce a producţiilor poetice ale celor doi. Poet de factură modernă, Ted Hughes şi-a creat un stil singular care a avut numeroase repercusiuni asupra poeziei engleze contemporane. Frusteţea limbajului său poetic ce denunţă o violenţă latentă l-a determinat pe poetul american Robert Lowell să afirme că poemele sale cu animale sint „asemenea unui trăsnet" ce par că ţişnesc din pagină cu energia unei adevărate forţe a naturii. Incercări tirzii de a crea piese pentru radio au făcut pe unii critici să considere că acestea il vor conduce spre poeme ample dramatice, fapt infirmat anul trecut, la apariţia volumului Moortown, *realizat în cea mai bună tradiţie hughesistă. A publicat :* Uliul in ploaie *(1957),* Lupercal *(1960),* Woodwo *(1967),* Cioara şi altele *(1970),* Season Songs *(1974).*

Ştefan Câlţia : „Portret"

Şoimul

Stau in virful unui prepeleac, ochii inchişi.
Inerţie, nici un vis părelnic
Între capul şi ghearele mele incirligate :
Îmi repet in gind asasinate perfecte şi mănînc.

Convenienţa arborilor falnici !
Veselia aerului şi raza de soare
Există pentru ca mie să-mi fie bine :
Pămintul işi roteşte faţa pentru ca eu să o văd.

Ghearele-mi sint infipte in scoarţa aspră.
A fost nevoie de intreaga Creaţiune
Pentru a-mi produce gheara şi fiecare pană :
Acum ţine Creaţiunea la picioarele mele.

Sau zbor şi invirt totul, incet —
Ucid unde-mi place, fiindcă totul e-al meu.
Nu am nimic sofisticat in trup.
Felul meu e de a fringe gituri —

Cota parte de moarte.
Fiindcă singura cale a zborului meu e direct
Prin oasele celor vii.
Nici un argument nu-mi declară drepturile :

Soarele este in spatele meu.
Nimic nu s-a schimbat de cind am inceput.
Ochiul meu n-a permis nici o schimbare.
Am de gind să păstrez totul aşa cum există.

Lună plină şi micuţa Frieda

O seară mică, rece, — lătrat de ciine,
zgomot de găleată
Şi tu, care asculţi.
O pinză de păianjen incordată sub mingiieri
de rouă.
O ciutură-nălţată, plină ochi-oglindă
Gata să ispitească-al primei stele tremur.

Vitele merg spre casă din păşuni, invăluind
tufişuri cu respiraţii calde — —
Un riu intunecat de singe, bolovani
Ce cintăresc un lapte nevărsat.

„Luna !" strigi deodată, „Luna ! Luna !"

Luna făcu un pas'napoi, asemeni unui pictor
privind uimit tabloul
Ce işi indreaptă cu uimire degetul spre el.

În româneşte de
Al. Pascu şi Şt. Avădanei

CENTENAR ARGHEZI

O întîmplare fericită

Urmare din pag. 1

să-ţi arunce praf in ochi. Bineinţeles, cind voia era scăpărător şi ascuţit.

Am pătruns şi la minunatul Mărţişor, unde am intrat in micile odăi, exemplar de curate ; spre uimirea mea intreagă, n-am zărit pe pereţi nici o „porcărie artistică" aşa cum eram oarecum obişnuită să găsesc in alte incăperi vizitate. Proprietarii lor, mulţi, bogătaşi cu vază, cu pretenţii de colecţionari, acumulau, innecind pereţii cu tot felul de, „crute" aşa-zise, de pildă de „Corot" sau alte nume străine, răsunătoare, dar bineinţeles false (cum mi-a spus odată un medic că ar poseda un Goya, ca şi cum asemenea lucrări autentice s-ar putea dobindi cu una, cu două)...

Aici, in casa lui Arghezi, nimic din toate acestea. Fără să dorească să te epateze, pe pereţi un gust inteligent şi personal, o alegere făcută nici să te obosească, nici să-ţi supere citusi de puţin inspiraţia — poetului sau ochiul privitorului. O armonie, o reţinere... un om dăruit care alege... nu ia să facă un plasament sau să te dea gata pe dumneata, care i-ai intrat in casă.

Mărţişorul, primăvara cu livada inflorită era un loc nemaipomenit de pictat, cu atit mai mult să te inspire in poezie...

Bref, abia acum inţeleg de ce nu mi-a dat nici o directivă personală la primirea desenelor, nici atunci cind eu eram nemulţumită de ele. Revăzind după mulţi ani pe cele cu pricina, am găsit că „dinsul" avusese dreptate. Între noi, totul mergea strună, pină-ntr-o zi cind profesorul Rosetti mă pune la curent cu titlul dorit de T. Arghezi, cu privire la mine. Pe copertă, in afară de numele lui, să figureze pentru mine cuvintul „zmingăliturile de LDB" ! !

Cu semeţia şi lipsa de prevedere a tinereţii care nu judecă destul de limpede ; pe **atunci** m-am burzuluit fără să cercetez mai de aproape şi să prevăd că Azi zmingăliturile — cu inţeles direct, nu arghezian, sint moderne şi nu un „compliment" deghizat ca odinioară. Astăzi, intr-un anume cerc foarte „à la page" nu numai că nu sint, ca odinioară, cum ai crede „curat zmingălituri" pejorative, dar sint un superb compliment ! !

Deci, fiind olteni, şi marele Arghezi şi eu, fiecare cu vrerea lui, am refuzat titlul propus de Domnia-sa şi el s-a supărat foc pe mine.

Soarta a avut insă grijă să ne-mpace cind a apărut minunatul „poem" Ochii Maicii Domnului — roman sau poem, ce are a face — m-a fermecat pe loc şi i-am trimis să aleagă intre două guaşe pe aceea care-i va place mai mult. Inspirate, cum se şi cădea, din poeziile domniei sale.

La a doua ediţie a „Cărţii cu jucării", apărută la Cartea Românească, editorii au incercat, aşa cum se procedează de multe ori şi astăzi, să-i plaseze un alt desenator, dar Poetul n-a vrut să cedeze nici in ruptul capului. Mi-a rămas credincios, adăugind la prima ediţie 10 bucăţi noi, pe care le-am ilustrat tot cu cu zece desene inedite. Pe atunci imi era teamă că vor fi inferioare celorlalte, dar, revăzindu-le, trebuie să recunosc că se „ţin" bine, fără să-şi piardă din farmec.

În plicul particular in care erau adunate, se afla şi o scrisoare de la „Cultura Naţională". Recitind-o, m-a amuzat grozav. Editura imi confirma o dorinţă a mea, care azi mi se pare niţel ridicolă şi copilăroasă (fără să-i zicem vanitoasă !). Editura accepta să-mi aşeze „numele" meu intr-o viitoare carte argheziană pe copertă cu aceeaşi mărime de literă ca şi numele lui Arghezi.

Era un fel de răspuns la prima ediţie cind dispărusem complet de pe copertă. Prilejul s-a ivit indată şi mi s-au comandat de către domnul Rosetti nişte vignete de sfirşit de capitol şi litera de inceput pentru „Ce-ai cu mine vintule ?"

Anumite condiţii puse de d. Rosetti au fost indeplinite. M-am lovit insă de litera de inceput de capitol. Ce puteam exprima intr-o singură „literă" din conţinutul dens şi miraculos al poemului arghezian in proză ?!... greutate insurmontabilă. În disperare de cauză, am luat telefonul şi l-am chemat pe Poet. **El**, ca-ntotdeauna, mi-a dat cea mai promptă dezlegare : „Fă doamnă, absolut ceea ce crezi, ce-ţi vine sub peniţă, nu te frăminta deloc". Zis şi făcut.

De fapt, aceste litere denumite în limba franceză „lettrine" sint un simplu ornament ca şi „schiţele" improvizate pentru „sfirşitul capitolului", pe care francezii, foarte bine inzestraţi pentru vocabularul tipografic cit şi pentru cel plastic, le numesc „cul-de-lampe" (in româneşte „dos de lampă"), de ce, nu mă-ntrebaţi !

Iată-mă executindu-le, variat, la fiecare capitol, fără a ţine seama deloc de text, adăugind la acest lucru şi totala ignoranţă a tipografului care le-a aşezat pe unele din ele cu josul in sus... Ceea ce l-a determinat şi pe „marele" Călinescu (plăcindu-i să se amestece in toate domeniile) să-mi dea o lecţie — crezută de el, bine meritată, — pentru mine, însă, extrem de usturătoare, contestindu-mi ce credeţi domniile-voastre ?!... o insuşire, pe care subsemnata o socotea invulnerabilă. Imi nega „inteligenţa".

Balsamul pe rană mi-a venit tot de la Arghezi. Iată cum sună dedicaţia făcută pe volumul trimis mie, in particular : „Doamnei LDB care a făcut dintr-un manuscris urit, o carte admirabilă, incintarea autorului" T. Arghezi, 1937.

Contactul spiritual cu Poetul a fost intotdeauna scurt, dar cu o inriurire şi o repercusiune fără margini asupra mea. Într-o zi, cind innotam in idei negre şi-mi părea totul fără speranţă, primesc o telegramă cu acest text : „Gingaşele ramuri înflorite ale gîndului de anul nou !" Iscălit : T. Arghezi.

Pe loc norii s-au risipit, şi eu parcurgeam cu nesaţ rindurile, fără să mă satur, citind şi recitind. Acum le ştiu pe de rost, telegrama insă, nu s-a pierdut.

O intilnire despre care n-am vorbit sau scris nicăieri este a de la sosea.

Privind spre fintina Mioriţa, o bancă de piatră dublă se afla pe atunci acolo. Puteai sta pe ea fără să ştii cine-i in spate. M-am auzit deodată strigată de o voce cunoscută, venisem să pictez in grădina minunată a vilei cu clopoţei şi mai ales a celei aparţinind inginerului D. Minovici, incomparabila clădire roşie executată după planurile proprietarului.

Mascat de spetează, şedea Poetul, iar alături, in picioare, cu dinţii şi strălucitorii săi ochi verzi, coana Paraschiva. Era, cred, prin 1962-63. Ea mă chemase. Scrutind trăsăturile inveselite ale poetului la vederea mea şi cum şedea cuminte şi liniştit pe bancă, articulai cu un gest mingiios către umărul poetului : „Ce aer blinduţ aveţi, domnule Arghezi" (cuvintul „Maestre" il detestam amindoi). Răspunse rizind : „Numai cu duşmanii sint rău !" A fost ultima intrevedere.

In anul morţii sale, 1967, am primit un telefon de la duduia Mitzura spunindu-mi că tata doreşte să ştie ce mai fac. Pe moment, faptul m-a mişcat cu deosebire. Cumpărasem o traducere in limba franceză a versurilor argheziene, o tălmăcire „literală"... care mă indignase cumplit, i-am mărturisit-o Mitzurii. Nu-şi inchipuie cineva la ce echivalenţe franceze se pretează versul arghezian. Se simte in tot ce a scris **„cu rimă"** că o minuieşte cu o siguranţă ca **nimeni** altul, şi că-ţi stirneşte îndată pensula, sau linia, compoziţia plastică...

Să-l traduci in versuri lipsite de „rimă" e să-i omori farmecul... Rima este specialitatea, apanajul, superioritatea Lui, chiar dacă milioane de versuri libere — proze poetice — roiesc şi vor roi de-acum incolo.

SPECTACOLUL LUMII

Abraham Lincoln, poet (III)

văzut de Ioan Grigorescu

Cine a ridicat sabia ?

Plecind spre Washington, la 11 februarie — drum lung, de douăsprezece zile cu trenul, intrerupt de mitinguri la care a trebuit să ia cuvintul de nu mai puţin de şaptezeci şi cinci de ori — Lincoln a făcut o scurtă escală intr-o mică localitate din statul New York de unde, cu citeva luni in urmă, in toiul campaniei electorale o fetiţă ii scrisese : „Ţi-ar sta mai bine cu barbă, căci ai faţa prea slabă. Tuturor doamnelor le place barba. Ele ar cere soţilor lor să te voteze şi astfel ai fi ales preşedinte". Acolo, a citit rindurile din scrisoarea fetiţei şi, mărturisind că i-a cerut soţiei sale permisiunea să nu se mai radă, şi-a arătat barba care ii inconjura ca un colier negru faţa. Aclamat de mulţime, a imbrăţişat-o pe micuţa lui admiratoare, şi trenul a pornit mai departe.

La Philadelphia, deşi fusese sfătuit să nu se oprească, şi să nu participe la ceremonia de la Independence Hall, deoarece se primiseră informaţii cu privire la organizarea unui atentat impotriva lui, Lincoln a declarat că este gata să sfideze pericolul, şi că va lua cuvintul in faţa philadelphienilor chiar dacă va trebui s-o facă cu preţul vieţii. S-a oprit a vorbit oamenilor că va trebui să se facă totul pentru a nu se ajunge nici la vărsare de singe, nici la război, şi a plecat mai departe. La Baltimore, ultima escală inainte de Washington, in urma dezvăluirii unui complot al sudiştilor care puseseră la cale asasinarea lui, mitingul plănuit n-a mai avut loc. Sfătuit de consilierii lui, Lincoln a schimbat trenul şi a ajuns in Capitală in zorii zilei de 23 februarie.

Presa ostilă, cea care il numea „Omul preriilor" sau „Gorila din Illinois", a exploatat copios episodul de la Baltimore, publicind caricaturi ireverenţioase, in care noul preşedinte, travestit in scoţian, se fofila printre complotiştii care ar fi trebuit să-l expedieze la Washington intr-un... sicriu.

N-a mai scris poezii. In schimb, după cinci ani, intr-unul din sertarele lui, s-a găsit un cesar pe coperta căruia, aceeaşi mină care aşternuse cindva versurile copilăreşti „Abraham Lincoln Cu mintea şi cu pana, Va reuşi intr-o zi Cind cel de sus işi va face pomana", scrisese : „Scrisori de la asasini".

La 4 martie, in faţa Capitoliului din a cărei construcţie incepută cu mai bine de o jumătate de veac in urmă, nu mai rămăsese de ridicat decit cupola, Lincoln şi-a rostit discursul de inaugurare. Ieşind din Casa Albă, [illegible] venise să-l ia cu caleaşca de la hotelul unde trăsese noul preşedinte. Cortegiul era deschis de veteranii războiului de la 1812 care purtau drapelul lui Washington. În urma lor veneau membrii Curţii Supreme, congresmenii, corpul diplomatic, reprezentanţii autorităţilor civile şi militare. Pe un car alegoric tras de patru cai albi, două fete, reprezentind Nordul şi Sudul, se ţineau de mină, in timp ce alte 34 purtau fiecare drapelul unuia din statele care formau pe atunci dezbinata Uniune. La tribuna unde Lincoln s-a urcat pentru rostirea discursului inaugural „micul-uriaş" — Stephen Douglas, văzindu-l pe noul preşedinte incurcat de cilindrul şi bastonul său, s-a grăbit să i le ia din mină surizindu-i cu lotalitate. Şi Lincoln a inceput să vorbească. Cincizeci de mii de oameni il ascultau. Adresindu-se Sudului, a spus: „In miinile voastre, nemulţumiţii mei concetăţeni, şi nu in miinile mele, se află rezolvarea teribilei probleme a războiului civil. Guvernul nu vă va ataca. Un conflict nu este posibil decit dacă voi inşivă veţi fi agresorii... Eu, Abraham Lincoln, jur solemn să păstrez, să protejez şi să apăr Constituţia Statelor Unite."

O lună mai tirziu, războiul civil aprins de Sud la Fort Sumter, se dezlănţuia. La 15 aprilie 1861, Lincoln a lansat o proclamaţie prin care denunţa rebeliunea drept prea gravă pentru a mai putea fi stăvilită prin măsuri judiciare, cerind miliţiilor statelor să pună la dispoziţia armatei federale 75 000 de oameni, şi toate mijloacele necesare apărării Uniunii. Sudul işi lărgea sfera de cuprindere: Carolina de Nord, Arkansasul ca şi Virginia nu au intirziat să i se alăture. Tennessee a fost invadat de sudişti, iar in Kentucki, patria soţiei preşedintelui, coloanele [illegible] spre ţinutul din Concordia. Chiar şi in capitala federală Lincoln era declarat intre cele două tabere, [illegible] armatelor sudiste era [illegible] in Virginia, pe Potomac, la porţile Washingtonului, [illegible] vedea in depărtare, prin ferestrele Casei Albe.

Lincoln işi incepea preşedinţia sub incrucişarea spadelor şi a [illegible]. Avea să-i fie curmată tot printr-un gloanţe, patru ani mai tirziu, la 14 aprilie 1865. Acum insă, după cum spunea el, se punea o problemă mult mai gravă decit soarta „casei". „Intreaga familie umană" se punea întrebarea [illegible] dacă o republică constituţională (...) poate sau nu să-şi menţină integritatea teritorială impotriva [illegible] din interior."

Nicolae G. Iorga : „Toamna"

Patru ani a durat războiul civil. Nu vom insista aici asupra episoadelor lui, deşi multe pagini scrise atunci cu singele fiilor patriei învrăjbite şi dezbinate, sint demne de a fi celebrate. S-a scris o vastă bibliotecă despre aceşti ani dintr-un moment de răscruce in existenţa Statelor Unite, şi despre rolul jucat de Lincoln in reunificarea ţării sale. Nu putem totuşi să nu ne amintim de faptul că, [illegible] războiului, s-au inrolat în armata Nordului o serie de voluntari români, un Eugen Ghica din Comăneşti, un Nicolae Dunca, un Eugen Alcaz, un George Pomuţ, participant la revoluţia din 1848 în Transilvania, [illegible] faptele sale de vitejie in rindurile armatei federale la rangul de comandant al regimentului 15 Iowa, şi avansat la gradul de general de brigadă după terminarea războiului.

Pe cimpurile de luptă unde s-au ciocnit armatele Sudului conduse de generalul Robert Lee, cu armatele Nordului de sub comanda generalului Ulysses Grant, au căzut 360 000 de ostaşi federali şi 260 000 de confederali. În rindurile celor dintii s-au jertfit peste 68 000 de soldaţi şi ofiţeri de culoare, din cei 186 000 de negri care au luptat sub steagul Uniunii, majoritatea acestora provenind din statele sclavagiste, şi care s-au inrolat in rindurile armatei federale după proclamaţia de eliberare a sclavilor dată de Lincoln, in 1863.

Dar ultimul [illegible] in acest război fratricid care a costat [illegible] 620 000 de vieţi şi peste 6 miliarde de dolari, [illegible] Abraham Lincoln, [illegible] singur şi neclintit [illegible] rămas cel de-al [illegible]. Trecuseră patru ani [illegible] exterminarea, răvăşind [illegible]. Dar acest război [illegible] fratricid era justificat? Oare n-ar fi putut fi evitat [illegible] ce se [illegible]? Ce s-a datorat [illegible] negri, şi cit [illegible] industrializat [illegible]? Oare generaţiile viitoare [illegible] că acest război dus cu incrincenare, cu o colosală irosire de forţe umane şi materiale, purtat pina la [illegible] şi îngenunchierea adversarului, a fost absolut necesar pentru a transforma o federaţie de state autonome intr-un stat cu adevărat centralizat? Cum il va judeca istoria pe cel ce nu şovăise să ridice sabia in faţa sabiei ridicate impotriva lui? Şi cine va putea demonstra că [illegible], din acest singeros [illegible] a ieşit mai puternică, mai consolidată in ţeluri şi ţeluri finale, mai omogenă in spirit, şi mai capabilă să-şi infrunte viitorul?

Lincoln era cruinuit de ginduri, istovit de nenumărate nopţi de veghe, ros de răvăşitoare întrebări. Adversarii il atacau pentru faptul că ar fi fost clementii cu o „sudistă", majoritatea bărbaţilor din familia soţiei preşedintelui luptind contra armatelor federale. Că şi-ar fi menajat fiul cel mare, Robert, netrimiţindu-l pe front, ci lăsindu-l să servească la partea sedentară, cu gradul de căpitan, ataşat statului major al generalului Grant. Că politica lui de război a favorizat speculanţii, fabricanţii de furnituri militare, îmbogăţiţi peste noapte. Că declaraţiile lui privind superioritatea muncii asupra capitalului, şi necesitatea ca fiecare muncitor să se poată bucura de totalitatea produsului muncii sale, n-ar fi fost decit pură demagogie... Că nu era decit un „uncompromising dictator" — un dictator inflexibil — gata in numele nonviolenţei să sacrifice naţiunea...

Omul trecea printr-un adevărat purgatoriu moral, şi fiecare lovitură primită ii lăsa urme adinci in suflet, pe chip. Două fotografii, făcute la un interval de cinci ani, prima in 1860, cealaltă in aprilie 1865 il arată ca şi cind zeci de ani ar fi trecut peste chipul său. Intr-o zi, către sfirşitul războiului, Lincoln ii mărturisise Harriet Beecher-Stowe: „Oricare va fi desnodămintul, am impresia că atunci cind totul se va termina, n-o să mai am mult de trăit". După bătălia de la Friederiksburg [illegible] abătut: „Dacă ar exista un om care să fi ieşit din infern [illegible] mai mult decit mine, il plîng..." Robert rămăsese singurul lui fiu. Din cei patru copii pe care i-a avut cu Mary Todd, trei muriseră. In vara lui 1863, in timpul răsturnării trăsurii cu care venea spre [illegible] Mary s-a lovit la cap, sănătatea ei mentală — de altfel destul de precară după pierderea celor trei fii, şi după ce războiul ii secerase trei fraţi — degradindu-se tot mai mult.

Toate acestea l-au rănit [illegible] dar nu l-au putut infringe pe omul care [illegible] o intreagă naţiune la lupta pentru victoria unui principiu moral, acela al libertăţii şi egalităţii dintre oameni, indiferent de culoarea pielei, de convingerile lor filosofice ori religioase, al superiorităţii eticului asupra politicului, al supunerii forţei in faţa dreptului. Pentru [illegible] să rămînă sute de mii de familii [illegible] de morţi... Cifră imensă pentru [illegible] acea epocă, in care nu se confruntau armate străine, ci fiii aceleiaşi naţiuni [illegible] patima opţiunii in alternativa „sclavaj sau libertate" pină la autodevorare.

Emancipatorul, măruntul dar [illegible] avocat din Springfield, fiul fostului tăietor de lemne de la Pigeon Creek, „Onest Abe" din New Salem, n-avea să se bucure de triumful ideilor sale. Ultima zi din viaţa lui s-a vrut a fi a bucuriei stimulată de apropiata victorie. Fusese de mii de ori ameninţat cu moartea...

Timpul genezelor mitice

Urmare din pag. 1

mai strict (şi ingust) etnografism : dar se pot numi explicaţii acele idei care se situează intotdeauna dincolo sau dincoace de **Mioriţa**, nefiind niciodată ancorate in interiorul universului ei de semnificaţii ?

Ca orice fapt de cultură balada populară are nenumărate rădăcini (deci multe şi diferite filoane originare pot fi invocate pentru explicarea genezei ei) şi, in acelaşi timp, ea işi proiectează constelaţia de simboluri intr-un vast cimp de inţelesuri (deci ea poate fi interpretată din nenumărate perspective euristice). Se deduce de aici, in mod evident, că nici o perspectivă analitică nu poate fi exhaustivă şi totalizatoare. Şi cum ar putea fi oare atunci cind ele se situează in afara **Mioriţei** : pe de o parte sint căutate originile ei etnografice, rituale ori mitice (I. Muşlea, C. Brăiloiu, O. Densuşianu, Th. Speranţia etc.), iar, pe de altă parte, sint invocate implicaţiile ei filozofice (Dan Botta, L. Blaga, L. Rusu etc). Perspectiva propusă de Mircea Eliade incearcă să evite aporiile in care se zbat interpretările excesiv de specializate ori excesiv de speculative : ele folosesc balada ca material şi nu ca obiect al discursului teoretic. **Mioriţa** nu este nici transcrierea unui ritual şi nici sinteza vreunei filozofii populare : ea este un sistem simbolic care, inainte de a exprima altceva, işi exprimă propriile semnificaţii. Simbolurile ei trebuie deci înţelese prin relaţiile lor intrinseci şi nu prin extrapolarea lor in cine ştie ce alte exterioare sisteme de sensuri. Iată de ce esenţa baladei este (spune Mircea Eliade) dată de saltul in metaforă : prin imaginea nunţii cosmice, păstorul işi transfigurează propria-i soartă. Această transmutaţie, care face ca nenorocirea individuală să fie exprimată in termenii unui mister sacru feeric, apare nu ca o soluţie a cercetătorului, ci ca o soluţie a însăşi baladei. Ea nu este o explicaţie abstractă, ea nu este impusă de mişcarea unor concepte exterioare ei ; ea se iveşte insă de la sine, ca un rezultat firesc al curgerii textului popular. Mircea Eliade nu interpretează aici balada, ci o lasă să fie ea insăşi, să-şi desfăşoare propriul mecanism de semnificare. **Mioriţa** postulează o situaţie, şi, in acelaşi timp, oferă prin imaginea nunţii cosmice răspunsul şi soluţia eliberatoare. Orice alt răspuns conţine mai mult sau mai puţin decit ceea ce spune balada. Orice alt răspuns ii deformează conturele iniţiale, i le ingroaşă ori i le anulează cu totul. Consecvent unei opţiuni metodologice de mult exprimate, Mircea Eliade discută — acum ca şi oricind — formele culturale arhaice in şi prin propriii lor termeni.

„Dar aceasta este pură tautologie" ar putea exclama cineva acum. Desigur, unul din răspunsuri, şi cel mai simplu, il oferă insăşi cartea lui Mircea Eliade. Atita timp cit ea este citită cu interes, valoarea ei euristică este mai presus de orice indoială. Un alt răspuns ţine de insăşi natura poeziei populare. Întoarcerea la text propusă de Mircea Eliade se caracterizează nu prin primatul nivelului stilistic, ci prin acela al nivelului simbolic. Căci literatura folclorică este mai puţin exerciţiu lingvistic şi mult mai mult arhitectură mitologică. Iar simbolului ii este specifică unitatea dialectică dintre contrarii : el cunoaşte o dinamică şi o perpetuă schimbare a conturuturilor pe fondul unei imuabilităţi aproape atemporale — formei. Aceeaşi imagine ori acelaşi cuvint se păstrează prin veacuri neschimbate, deşi inţelesurile pe care ele le cuprind variază de la o epocă la alta. Să luăm un exemplu caracteristic, tot din **Mioriţa** : păstorul cere să fie ingropat alături de uneltele sale. Acest mormint, situat in mijlocul naturii, avind lancea la căpătii şi cele două fluiere la extremităţi, este simbolul pe care-l discutăm aici. El nu reprezintă nici dragostea ciobănaşului faţă de uneltele sale, nici dorinţa de pierdere panteică in natură şi poate nici sentimentul desolidarizării sale de viaţa rituală a obştei. Acestea sint sensurile pe care le poate căpăta simbolul de îndată ce e rupt din baladă şi integrat intr-un registru filozofic ori etnografic. Dar, in spaţiul mitologic in care el fiinţează, sensul său este altul : el reprezintă dorinţa ciobănaşului de a se perpetua, printr-o „post — existenţă rituală". Astfel, demersul lui Mircea Eliade constă in a cobori prin straturile succesive de semnificaţii, pină la nucleele originare, specifice modului cultural de a fi al literaturii populare. Studiile sale re-instaurează coordonatele prime ale simbolurilor mitologice. Lectura sa este una in care textul devine străveziu, lăsind să se intrevadă infrastructurile sale iniţiale. Fie că este vorba de un fragment din Herodot, de o legendă ori de un descintec popular, savantul urmăreşte şi se situează intotdeauna in acelaşi punct vital : este locul genezelor, locul in care simbolurile mitologice s-au intilnit şi s-au contopit in acele unităţi (de data aceasta lingvistice şi poetice) pe care le numim balade, legende, descintece, tradiţii etc.

Reintoarcerea la text, aşa cum o postulează şi exemplifică studiile lui Mircea Eliade, este, de fapt, o reintoarcere la „textele" prime, adică, din punctul nostru de vedere contemporan, o reintoarcere la subtext. Sau, cu alte cuvinte, o redescoperire a originilor. Iar a le descoperi inseamnă a le da contur, a scoate din acel „illo tempore" incetoşat al mitului fragmentele temporalităţii noastre culturale. Întreaga carte a lui Mircea Eliade, rivnind parcă să descopere in intregime timpurile prime, poate sta ea insăşi sub semnul unui mit al intemeierii.

Un roman din poveşti

Urmare din pag. 1

administratorul prinţului Bardescu, moşier decrepit, a cărui activitate se epuizează in vinători şi straşnice beţii.

Kir Carpuzis l-a bătut de mic pe Mardare, astfel că ajuns aproape de majorat acesta replică violent la incercarea stăpinului de a-l impuşca (arma insă nu l-a nimerit) şi nenorocul său il depune in braţele bandei de hoţi conduse de Brică. Din ghearele tilhăriei nu va scăpa decit peste luni de zile ; printr-un act extraordinar de curajos ; el se predă jandarmilor spre a fi judecat şi spre a se intoarce in rindul oamenilor după ispăşire. Dar şeful de post Chiţu anchetindu-l ii pretinde să recunoască sau să mărturisească despre crime de care tinărul e cu totul străin. Ancheta e condusă cu atita măiestrie incit Mardare ajunge la spital şi i se amputează degetele picioarelor, amănunt de mare importanţă, deoarece va constitui mobilul urii tinărului nevinovat. Prin consiliile lui Păun care are faţă de tinăr sentimente paterne, bătrinul Veriadi, imboldit de o creştină căinţă, ii va construi lui Mardare o casă frumoasă şi-l va primi (la ieşirea din detenţie) ca pe fiul său. Jandarmul Chiţu nu-i va ierta niciodată lui Mardare succesul de a se fi căsătorit cu Ioana, fata administratorului Păun ; in final acesta il impuşcă pe Mardare şi raportează superiorilor că a fost in legitimă apărare. Pe scurt acesta ar fi itinerariul epic.

Nu politismul episoadelor, ci farmecul cu care autorul ştie să povestească dă cititorului un nesăţios sentiment al lecturii, incit romanul odată inceput nu mai poate fi lăsat din mină.

Personajele in majoritatea lor sint marcate de sentimentul mai mult sau mai puţin vizibil al omeniei. Singurul om rău iremediabil este Chiţu, cel care va sfirşi la beţie să se inece, nu intr-o apă mare, ci intr-o adăpătoare de la liziera pădurii comunale.

Romanul intăreşte impresia că gradele de dominare ale unor personaje de către altele rezidă in gradul de cunoaştere a unora asupra celorlalţi, o viaţă comună, deschisă, de reciprocă incredere nefiind posibilă decit in funcţie de sinceritatea cu care oamenii permit să fie sau se lasă cunoscuţi de către semenii lor. Or, Chiţu se ascunde mereu sub armura autorităţii şi legii, aşa cum prinţul Bardescu este aureolat de mitul stăpinului : dar cunoscind slăbiciunile prinţului, Păun (fără să pară) işi domină in bună măsură stăpinul.

De mare subtilitate mi s-a părut momentul cind Veriadi işi deapănă biografia in faţa lui Păun iar acesta observind că grecul a fabulat incredibil, după plecarea lui Carpuzis intră in bibliotecă şi cercetează enciclopedia cuprinzind amănunte despre Insula Iawa unde prietenul său se lăuda că ar fi trăit o mare iubire ; datele din povestirea grecului erau identice cu cele din carte. Cu alte cuvinte orice gindeşte un om are un suport real, mai adinc.

Romanul **Iarnă căzută-n genunchi** este cartea unui prozator format şi aşteptăm ca Dan Claudiu Tănăsescu să evolueze pe măsura certei sale vocaţii.

atelier literar

poșta redacției

I.M. ȘOIMARU : Încă nu ne putem face o părere despre posibilitățile dv. Paginile sînt scrise relativ curat, dar, cum înșivă intuiți, rămîn în zona primelor încercări, naive, schematice, nesigure. Să vedem, în continuare.

SANDU PALISANDRU : Versificații relativ îngrijite, pe un drum cam bătătorit și comod. Ceva mai bine, în „Tata a plecat", „Cîntec de primăvară".

R. PASCALE : În versuri, nimic nou. Fragmentele de proză, nu îndeajuns de concludente, rămîn încă în faza lucrului de început (nesigure, încîlcite, cu lungimi monotone, etc.).

D. DIAMANT: Unele note noi, de satiră, se ivesc în ultimele plicuri (uneori, drastice, dure) îmbogățind convingător registrul mijloacelor și preocupărilor („În timp ce poezia", „Invazia șobolanilor", poate și „Mult-așteptata".

ELENA ȘTEFAN : Sînt manifestări lirice, fără doar și poate. Dar expresia e de multe ori dificilă, căznită, greoaie, ceea ce stinghereşte și împuținează „emisiunea", obscurizînd-o. Cîteva pagini, ceva mai cursive, reprezintă o promisiune : „Callatis", „Sfîntul Gheorghe", „Amiază", „Kypros".

V. TULNICU : Paginile lasă tot timpul impresia de făcătură, de improvizație facilă și artificială, inautentică, neconvingătoare. Oricum presupunînd că ați avea aptitudini pentru proză (ceea ce nu e încă lămurit) n-aveți încă destulă experiență și pregătire pentru roman.

EM. GAVRILIU : Ne bucură revenirea și sperăm să fie sfîrșitul tuturor necazurilor. Printre versuri, lucruri bune, pe linia cunoscută, parcă mai apăsate (firesc) de tristețe și negură : „Zi de iarnă", „De cad", „Ce pot să fac" (primele strofe, mai ales), „Se face liniște", „A sosit vremea".

GH. IONIȚĂ : Versurile sînt slabe, fără speranță. Prozele sînt în parte („Regulamentul", „La pescuit") amenințate grav de vulgaritate. Mai bună, „Mala", prin care se cam străvede Panait Istrati. Scrisul e în general nesigur și adesea stîngaci.

DAUREL : Scrisoare plină de probleme (firește nu se pot dezbate aici în acest spațiu restrîns). Reținem starea de fervoare intelectuală și frumoasele planuri (din care sperăm să nu lipsească și de loc inexpungabilul „mare hop!"). Felicitări pentru succese și promisiuni. E, într-adevăr, o veche și mare tristețe să nu-i putem ajuta mai mult (în sensul în care ne sugerați) pe tinerii cu adevărat talentați care frecventează acest „atelier" (am încercat, fără prea mari rezultate și, firește, nu vom renunța). Desigur, frecventează „atelierul" numai cine (și atîta vreme cît) simte nevoia, simte că-i este sau îi poate fi de folos. Rostul acestei rubrici și ambiția ei n-au fost niciodată de a-și păstra cu orice preț corespondenții și, cu atît mai puțin, de a-i „dăscăli" pînă ce ies la pensie !... Mîhnirea despărțirii (de unii) e compensată cu surplus de bucuria de a-i vedea zburînd de-a binelea pe cont propriu... Vom mai discuta, eventual, despre celelalte (proiectul reuniunii din vară ?...) cînd veți avea drum prin București.

B. MARIAN : Scădere, oboseală, lucru „la botul calului", mai mult ca niciodată (ceva, în „Aur").

V. Spătaru-Boghicea, Vasile Marghita, Ion Biriș, St. C. Adr. Con. Petre, Ioan Zeicu, Marilena L.I., Const. Hera Șerban, N. Zăvoianu, M.E. — Galați, Dorel Popa, Tudor Eugenia, Corneliu Ciobanu, Const. Ene, Nicolae Proca, Doru Delagorj, Florin Seliman, Paul Sîrbu, Aurelian Negulescu, Gema M., Octavian Suciu — Lugoj, Ion Guli, Mihu Valy, Marian Călinescu, B. Răileanu, Ion Eremia, David I. Gheorghe, Titi I. Berindeiu, Petre Eugen Reșița, I.D. Sicore, Lecram — Craiova, Alina Năstac, Gh. D. Iacob, Costina T., Ilie Miraș, C. Predescu-Neacșu, I. D. Refic, I. Borcea-Gusan, Mărgărit Stoleru, Dan Duță, Cristian Georgescu, Ecaterina Mateescu, Lucian Scurtu, Iulian Ghindaru, Nichita Lazăr, Florian Bogoslov, Adrian, Pamfil — Iași, Ion Tărtăreanu, Al. Donose, Simion Marta, Radu Livescu, Victoria Condeescu, Ilie Popescu, Ana Albu, Corneliu Manu, Gh. Bozu, Negură Somnea, Mirela Matei, Alexa Const., Dorina Buleandră, Apostol Gh., Paul Mona, L.C., Vasile D. Știubeianu, Traian Chivu, Bolan Rus, D. Sauciuc, Marc Lucian, Mircea Hozai, Traian Dănacu, Const. Craiu, Petrescu O., Tiberiana Preda, Mihai Ilinca, Virgil Pătrașcu, Alex. Munteanu, Bogdan Vasile Dan, Frainol, V. Pustiu, N. Balaban, Costel Grecu, Mihai Lăzăroiu, Mihai Leonescu, Aurelia Ștefl, V. Dragu, G. Sivan, Elias M. Popi, Rodica Ciobanu (ceva în „Vegetin..."), **Giovanny Viorel Ioana Simion, Tudor I. Ion Pavel, Dan Tătaru, Andrei George (Craiova), I.F. Oiște, G. Cutieru, Iancu Narcis, T. Leviathan, Elena Zidaru, Ana C. Tîrziaru, Vasile Dragoș, I. Celariu, Nicolae Ionescu, Iancu Andrei, Daniel Gherghina, Uțu, Sergiu A. Iancu, Radu Ștef, Roman Piteșteanu, Laurian Cimpeanu, Maricel D. Popa, N. Zărnescu, Lorelai, Varona, I.M. Teleajen, Ion Cornel, Dan Ionescu, Nando M. Varga, M. Bârcă, Petre Vărsătureanu** (îi puteți scrie la redacția „Luceafărul"): Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Virtual

Poți să spargi oglinda
Poți să scuipi oglinda
La propriu și la figurat
Poți, deci, să renunți
La acest dascăl prost
Care te poate duce la pierzanie
Cu învățătura lui
Despre punțile perfecte.

DAN CERNESCU

Cînd nu eram la mare înălțime

Cînd nu eram la mare înălțime,
pe-acele culmi de unde se mai poate
îmbrățișa în libertate lumea,
cînd nu eram acolo unde gîndul
și simțurile-n voie înfloresc,
în altă parte nu eram niciunde.

Doar umbra-mi șerpuind neputincioasă
prin ripe și hîrtoape, dispărea.

PETRE VLAD

Sst !

Să fim rezonabili
să pășim liniștit,
ușor —
pe podeaua ce scîrțîie jalnic
să nu ne speriem vorbele
cu vorbele înseși — care rămîn
să nu ne asmuțim clinii
pe ciini
ascultîndu-le dinții
scrișnind
ca roțile pe caldarîm.
Sst ! — faceți liniște !
Atîtea clopote ni se sparg în timpane,
atîtea motoare ne zgîlțîie strada
și casa,
atîtea războaie
ce-și aruncă ecoul departe,
atîtea...
Lăsați vorbele late, și calde, și sfinte,
nu le mai ascuțiți
scoase din gîtlejuri răgușite
lăsați-le să cînte !
Să cînte cîntînd
nu scrișnind aiurite.
Puneți latul pe muchii
nu colțuri pe colțuri tăioase
atît ! — caci
vacarmul crescendo îmi intră în oase
sst !...

A. PODARU

Tablou naiv cu munte

Caii cu căruțele-n spinare,
caii cu căruțele pline de nuntași în spinare
muntele urcau mestecîndu-l cu nepăsare,
dinții lor tîrnăcoape de zmălțuit os
rupeau stîncile, deschideau drum,
rămînea în urmă un ținut linos
colindat de turme de zăpezi și fum,
rămînea în urmă o cascadă albă de lapte
aburind,
zările cu degete omenești răsuceau din creste
nevăzute fire de dor și alint,
capacii deveneau case cu prunci în ferestre
iar vîrful muntelui, moale și rotund,
în care soarele se scufunda
ca-ntr-o pîine aburindă, ca-ntr-o fîntînă
fără fund,
mire și mireasă se făcea
și mirele și mireasa, în fiecare clipă alții,
de mînă,
cu bice de foc caii îndemnau să urce,
să ajungă odată și odată...
o caii se împotmoleau în ținutul de lînă,
mese se-ntindeau din senin, se bea, se cînta,
un prunc se legăna într-o aurită covată
deasupra, înconjurat de herghelii păscînd
într-o limpede stea.

TEODOR PURICE

Nicolae G. Iorga : „Ipotești"

Cositul

Omul cosea sub soarele azvîrlit în văzduh
cu o teacă de pumnal de piatră la brîu.
Spatele și pieptul luceau
de parcă el făcuse baie
într-un rîu de transpirație.
Cînd m-a văzut pe drumul albit al căldurii,
el s-a oprit din mișcarea-i de mașină
și m-a salutat
cu mîna indicată neagră în cer.

CONSTANTIN BUICIUC

Cei nenăscuți încă

Înfioară-te lume de țipătu-i pur
ca o dulce atingere
între cristale înfioară-te
chiar dacă o inimă măruntă
el pune acum pe taraba
vieții, înfioară-te
chiar dacă nădușește
ca un pui de pasăre în așteptarea
primului său zbor, înfioară-te !...

Născut dintr-o ninsoare instantanee
el un zvon aduce :
cei nenăscuți încă
sînt briza caldă ce adie în Univers

înfioară-te lume : orice copil
născîndu-se este un
posibil început al veșniciei tale,
înfioară-te !...

MIHAI CRĂIESCU

Negustorul

Crede-mă, de vor veni hoții
nu vor găsi nici o stea în zăpadă
nici un glas
nici o poartă deschisă
nu are rost nici un „rămas-bun"
nu mai au rost aceste cuvinte
pe care nu vei avea curaj să le trezești,
să le iubești,
crede-mă, dincolo de noaptea aceasta
este tot o noapte
crede-mă
nu mai aduc dimineți reci în corăbii
nu mai sînt negustorul
cu genunchii înzăpeziți.

LORENA PĂVĂLAN

Dimineața

Camera și toate lucrurile
înăbușite în parfumul de carte
fără să uit
că munții n-au arome tari
că aerul n-are semnele
tipăriturilor
în nici o parte
dimineața
cînd desculț
ies să mă-ntîlnesc cu soarele
în livadă...

G. M. BUCOVICIOR

O călătorie cu Eminescu

Urmare din pag. 1

„Luceafărul") și, pe de altă parte, tendința, la fel de profitabilă, de revenire la text de redimensionare a unor locuri comune (bazate pe simală intuiție sau pe datele istoriei literare și ale circulației motivelor) instaurate de exegeza tradițională, vizînd alcătuirea unor noi coduri semnificative pentru descifrarea ființei limbajului eminescian. Cărțile lui Ion Negoițescu, Constantin Noica și Edgar Papu sînt demonstrații de virtuozitate în acest sens, ele deschizînd „neostilisticii" revelatoare cîmpuri generoase de aplicație. Ce se prefigurează de acum din perspectiva acestor două tendințe înnoitoare este trecerea exegezei eminesciene în faza racordării **prin analiză** la un sistem universal modern de abordare — unde psihocritica, tematismul, sociologia, semiotica sau chiar lingvistica matematică pot opera cu consecințe din cele mai profunde. Așa cum (deși tîrziu) sistemul inaugurat de Bachelard a devenit funcțional în cazul lui Eminescu, aportul altor sisteme (aparținînd unor nume ca Barthes, Richard, Mauron, Greimas, Blanchot, Kristeva, Lacan, Bousono sau Etiemble, adăugîndu-se celor edificate de Raymond și Beguin) va însemna etapa unei cotituri firești și salutare în cercetarea operei eminesciene. Sigur că aici adepții metodelor tradiționale, așa-zis obiective, își au partea lor de dreptate subliniind caracterul speculativ, aflat la limita narcisismului critic pe care îl conțin atari abordări, dar a nu înțelege că gradul de viabilitate al unei opere poetice rezidă nu numai în fecundarea altor sisteme creatoare ci și în potențarea unor sisteme de gîndire critică și a opune un dogmatism limitat-subiectiv unor cercetări interdisciplinare sau unor demersuri analitice care vizează infrastructura textului, numai în numele obedienței față de judecățile de valoare anterioare, — este un fapt de cultură reprobabil, care, oricum, nu se poate opune progresului firesc al gîndirii valorizante, pe care și analitica literară îl urmează la rîndu-i.

Valoarea cărții lui Edgar Papu este, în consecința celor arătate pînă acum, de o dublă natură : atît prin ceea ce **expune**, cît și prin ceea ce **propune**. Nucleul analitic al acestei coborîri în infrastructura limbajului ființei eminesciene este afirmat dintru început : „Eminescu concepe lumea afectiv, într-un uriaș elan simpatetic, apropiat de ceea ce mai tîrziu va fi formulat de Max Scheller prin **ordo amoris**. De aceea, în toate registrele, de la idee pînă la structura verbală, el cultivă cu precădere elementul feminin (...) acest element devine agentul unității de nezdruncinat al operei sale, putînd a fi identificat, același, și în trăirea și în viziunea cosmică și în componența lexicală a artei eminesciene". Această **cunoaștere afectivă** constituie centrul către care gravitează toate elementele analitice de aici, vizînd configurarea unor atitudini etic-spirituale și închegarea unei rețele de **figuri** ale „eternului feminin". **Rostirea poetică** devine în cadrul acestui sistem **rostuire existențială**, întemeiere a ființei prin cuvînt, esențialul feminin fiind filtrul prin care nostalgia **depărtelui** și soluțiile oferite de categoria **aproapelui** comunică, formînd trepiedul pe care se edifică întreaga cunoaștere poetică eminesciană. Dacă la nivelul expozitiv iubirea, femininul au traversat exegetica eminesciană de la Maiorescu, la Călinescu, de la Gherea la Rosa del Conte, în ceea ce privește dimensiunea analitică aria investigației deschisă de Edgar Papu este infinit mai generoasă, deplasarea interpretării de la orizontalitate la verticalitate fiind în momentul de față garanția primordială a perenității operei eminesciene. **Principiul feminin la Eminescu** este, mai cu seamă în latura aplicativă privind elementele lexicale și fonetice, o deschidere interpretativă extrem de fertilă, creînd premisele unor abordări insolite din prisma limbajului „cratylic". Aceeași centrare pe cuvînt pe care o practică și I. Negoițescu și C. Noica și care, cum spuneam, trebuie să devină cerința vitală a interpretării operei lui Eminescu, o întîlnim în **Trăirea „depărtelui"** : „să abandonăm întrebarea **de unde provine sau ce factori au stimulat** depărtarea lăuntrică eminesciană și să stabilim efectiv ce este ea ca dat concret poetic" : epoché-ul fenomenologic abia de acum înainte o dată ce cadrele istorice și subistorice au fost clarificate, poate deveni deplin operant și revelant în cadrul poeticii eminesciene. Categoria „depărtelui" și a „aproapelui" ca sume de cunoaștere și viețuire dezvăluie un Eminescu superior (în latura efectelor vizionare) romantismului european, expresia de „romantic întîrziat" fiind pe bună dreptate amendată de Edgar Papu : faptul că depărtarea, percepția astrală și energia de conexare a contrariilor sînt la Eminescu nu expresii ale vidului cosmic, ci, dimpotrivă, „o țesătură vie și bogată de **plinuri**" sau faptul că între energia enormelor corelații astral-vizionare și cea a percepției elementelor aproapelui în însuși miezul acestora personalitatea eminesciană rămîne egală cu sine, faptul că zona etericului și cea a terestrului intercomunică prin vasta scenerie organizată de energia visului eminescian și că în aceeași măsură, registrul realist, în datele sale cele mai crude, găzduiește cu egală voluptate imaginația poetică, precum și faptul că, la nivelul rostirii propriu-zise elementele depărtelui (semnificatele pline conjugate cu semnificantele sonor-spațializante) își află corespondent în pînzăriile aproapelui (traversînd zone [illegible] psihofonice [illegible] concordia [illegible] esențial eminescian — [illegible] gînea unei [illegible] chintesențială a [illegible] romantice [illegible] măsură poeziei moderne. Capitolul **Universalitatea lui Eminescu** [illegible]

Depărtarea și apropierea [illegible] **cuprindere și pătrundere**, a [illegible] **Concentrarea extensivă ca expresie** [illegible]. **Poezia interiorului**: [illegible] (repaosul) [illegible] chis, **echivalența** și **întregirea** [illegible] siuni existențiale [illegible] ambivalența a [illegible] eminesciene". **Intuiția organicului închis**. **Grotescul eminescian** (care încheie traseul analitic fiind treapta antipodică lirismului astral) și mai ales **Peisajul urban** formează o altă grupă de studii extrem de generoase în sugestii, trasînd direcțiile unui posibil demers tematist-[illegible] asupra operei eminesciene, așa cum **Ambivalența visului** și **Gîndire și gînd** pot deveni oricînd subiectele unor ample tratări unitare, cea dintîi pe linia decodării simfoniei „geografii a [illegible]" eminescian, cea de-a doua ca prolegomena la un studiu al registrului [illegible], unde, alături de gînd / gîndire, cuplurile [illegible] cînt / cîntare sau privire / vedere semnifică, la scara expresiilor revelatoare, dialectica și mutațiile cunoașterii poetice.

Evident că rîndurile de față sînt departe de a fi subliniat totalitatea procedeelor puse în lucru de Edgar Papu, lucrăturile în filigran aflate în fiecare secțiune, cu și zecile de puncte de plecare pe care cartea le oferă unor abordări ulterioare. Dincolo de remarcarea valorii în sine a acestor premise rămîne ca viitoarele sisteme interpretative ale operei eminesciene să fructifice și să valideze pe deplin intențiile și demonstrațiile pe care **Poezia lui Eminescu** le conține. Reeditarea cărții lui Edgar Papu este mai mult decît un act de valorizare a operei eminesciene, este expresia unei gîndiri critice integratoare, pentru care rafinamentul inciziilor analitice și profunzimea deschiderilor spirituale garantează forța și coerența unei conștiințe critice depline.

Prezențe scriitoricești

● Marți, 15 aprilie a.c., a avut loc ședința plenară a secției de critică și istorie literară a Asociației Scriitorilor din București, consacrată cărții de critică, istorie și teorie literară, precum și edițiilor critice ale clasicilor literaturii române.

La ședință a participat **George Macovescu**, președintele Uniunii Scriitorilor. **Ion Ianoși**, secretarul secției, a prezentat referatul biroului. La discuție au participat : **George Macovescu, H. Zalis, Z. Ornea, Teodor Vârgolici, Radu Albala, Gelu Ionescu, Niculae Gheran, Ileana Vrancea, Eugen Simion, Mircea Anghelescu, Alexandru George, Al. Paleologu, Gheorghe Grigurcu, Ioana Crețulescu, Nicolae Manolescu, Liviu Călin, Gabriel Dimisianu, Nicolae Ciobanu.**

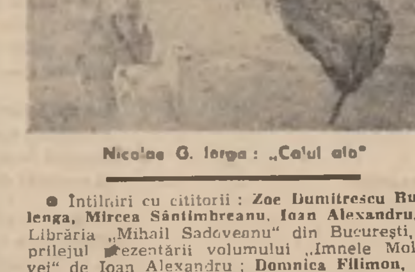

Nicolae G. Iorga : „Calul alb"

● Întîlniri cu cititorii : **Zoe Dumitrescu Bușulenga, Mircea Sântimbreanu, Ioan Alexandru**, la Librăria „Mihail Sadoveanu" din București, cu prilejul prezentării volumului „Imnele Moldovei" de Ioan Alexandru ; **Domnica Filimon, Nicolae Ciobanu** și **Justin Moraru** la clubul Uzinelor „23 August" din Capitală, cu prilejul apariției romanului „Vina" de Justin Moraru (Editura Albatros, 1980) ; **Lucian Avramescu, Nicolae Dan Fruntelată, Niculae Stoian, Mircea Florin Sandru, Florin Burtan, Cristian Dică** la manifestările „Cu tinerii pentru tineri", desfășurate în Sala sporturilor din Alexandria.

● **La Institutul de istorie și teorie literară „George Călinescu"** s-au desfășurat lucrările unui simpozion cu tema „Dezbateri ideologice în presa literară interbelică", la care au participat **Marin Bucur, Marcel Duță, Emil Manu, Barbu Cioculescu, Georgeta Ene, Dorina Grăsoiu, Rodica Florea** și **Mioara Apolzan**. În cadrul discuțiilor, între alții, au luat cuvîntul **Ovidiu Papadima, Dumitru Micu** și **I. C. Chițimia.**

REVISTA STRĂINĂ

● **UN BEST-SELLER** în Europa [illegible]

● **„GUERNICA"** — [illegible] tablou al lui Picasso, [illegible] de către aviația [illegible] a localității basce, în 1937, [illegible] acesta, în octombrie, cu prilejul unei [illegible] omagiale ce va fi [illegible] de artă modernă din New York, [illegible] rîndul acestei capodopere [illegible] fascismului, a [illegible] se constituie azi într-unul din cele mai [illegible] documente ale istoriei Spaniei [illegible] ani din muzeele [illegible]. Un act de [illegible] ținută umanistă, un exemplu care ar [illegible] și de alte numeroase muzee și [illegible] care adăpostesc azi documente și opere de artă [illegible] patrimoniului material și spiritual al [illegible], pentru ca toate aceste dovezi ale [illegible] să aparțină pe deplin popoarelor care le-au [illegible].

● **PESTE 1 000 DE EDITURI DIN 22 DE ȚĂRI** au participat anul acesta la Tîrgul internațional al cărții de la Leipzig. Țara gazdă a [illegible] cu această ocazie aproximativ [illegible] apărute în editurile din R.D.G., dintre care 1 [illegible] de apariții recente. Alături de cartea politică, [illegible] filozofică, tehnică, științifică, în standuri s-au aflat volume de Anna Seghers („Trei femei din [illegible]"), Ludwig Renn (autobiografia „[illegible] din viața mea"), Erwin Strittmatter („[illegible]" vol. III), precum și cărți semnate de [illegible] Morgenstern, Achim Metzkes, [illegible] Nowac și mulți alții.

● **NUMEROASE CĂRȚI** și mai multe filme s-au fost consacrate eroului [illegible], reporterul Julius Fucik, a cărui [illegible] curajoasă a fost curmată în mod brutal de fasciști în timpul celui de-al doilea război mondial. Iată că cehi lucrează acum la un nou film [illegible] de figura legendară a eroului. El se numește „Julek", și este realizat de Ota Koval după un scenariu de Milan Pavlik. Pelicula aceasta, gîndită ca un poem cinematografic, se diferențiază de filmele precedente prin faptul că ea prezintă anii de formare ai lui Fucik, aruncînd o lumină asupra copilăriei și tinereții eroului.

● **LUIS BUÑUEL**, cunoscutul cineast spaniol a împlinit 80 de ani. Născut la Calanda, în Aragon, la 1900, el a realizat numeroase filme, multe dintre ele rulînd și pe ecranele noastre : „Cîinele andaluz" (turnat în 1928), „Vîrsta de aur" (1930), „Los Olvidados" (1950), „Viridiana" (1961), „Îngerul exterminator" (1962), „Jurnalul unei cameriste" (1964), „Simon în deșert" (1965), „Frumoasele zilei" (1967), „Calea lactee" (1968), „Tristana" (1970), „Farmecul discret al burgheziei" (1972), „Fantoma libertății" (1974). Majoritatea filmelor sale au fost turnate în Mexic unde Buñuel s-a stabilit după ce a părăsit Spania, în timpul regimului franchist. La această aniversare Universitatea din Madrid a emis o medalie în semn de prețuire și de recunoștință a contribuției lui Buñuel la cultura și cinematografia spaniolă.

● **„BUDDENBROOK"** — serial al televiziunii din R.F.G., adaptat după romanul lui Thomas Mann, va fi transmis de televiziunile mai multor țări europene care au achiziționat această peliculă. Difuzarea serialului la televiziunea din R.F.G. a făcut să crească net vînzarea operelor cunoscutului scriitor german. Personajele capodoperei thomas-manniene sînt întruchipate pe ecran de cunoscuți actori ca Gerd Böchmann, Ruth Leuwerik, Reinhold Solf, Michael Degen, Martin Benrath, Volker Kraeft.

● **PRIMA EDIȚIE**, revizuită, a **„Marelui dicționar"** — cel mai important dicționar al limbii chineze clasice existent pînă azi — a început să fie editată la Beijing. Primul volum al acestei vaste lucrări se află deja în librării. **„Marele dicționar"** reunește mai mult de o sută de mii de cuvinte și mai mult de zece milioane de caractere, care au fost folosite pînă la Războiul opiumului (1840). O primă versiune a acestei monumentale lucrări a fost redactată în 1908 și a apărut în 1915, dar ea nu a putut, evident, să satisfacă nevoile curente. O revizuire a întregului material a fost întreprinsă în 1976, cînd au fost verificate toate datele și adăugate numeroase noi articole.

● **INNSBRUCK-UL**, frumoasa capitală a Tirolului, va găzdui în acest an mai multe expoziții de artă, printre care cele mai importante sînt : „Expoziția celui de-al 17-lea concurs austriac de artă grafică", „Barocul Innsbruck-ului", „Imagini, vederi din Innsbruck, începînd cu 1600", „Tezaurul catedralei din Friburg".

● **ÎN LUNA MARTIE** au apărut în editura Gallimard (col. Blanche) volumele I și II din „Correspondence de Roger Martin du Gard" (laureat al Premiului Nobel, 1937), lucrare prezentată și întocmită de Maurice Rieuneau în colaborare cu André Daspre și Claude Sicard. Volumul I, acoperind perioada 1896—1913, oglindește structura politică internă a Franței din primii ani ai secolului, cu toate frămîntările, curiozitățile și prieteniile la care oamenii aspirau. Volumul II se referă la primul război mondial, cu tot cortegiul disperărilor, cruzimii și ororilor, urmat de perioada de prăbușire morală a atîtor oameni, de care nu a fost scutit însuși Roger Martin du Gard.

Cel mai camusian dintre scriitorii români (II)

Urmare din pag. 1

[illegible] a realității, desăvîrșind peste mai mult [illegible] schițată de Stendhal o generație [illegible] modifică lent structura intimă a prozei, oferind „decupajului" noblețea literară. În această generație, Marin Preda s-a integrat spontan, relativ contemporan cu ea, (doar cu cîțiva ani mai tînăr), autorul nostru intuiește un spirit [illegible] al [illegible] înainte ca acesta să fi ajuns la maturitate.

În condițiile prozei românești, o asemenea formulă avea să întîmpine și mai multe rezistențe. Datorită unei modernități tardiv cîștigate, ideea implicării eticului în romanesc — de fapt, specularea dimensiunii etice a existenței pînă la obținerea unei opere de artă —, părea cu deosebire dubioasă. Nu au trecut nici douăzeci de ani de la apariția **Principiilor de estetică** ale lui Călinescu, la lectura cărora o mulțime de studenți și oameni de litere au rămas convinși că descoperiseră esența ultimă a artei literare. Implicarea etică — inutilă, chiar pernicioasă pentru estetica cea mai audiată în cercurile noastre critice — nu putea fi tentată fără riscuri. (Ne referim la implicarea etică veritabilă, adică la mărturisirea unei conștiințe, și nu la falsa implicare etică, producătoare a unor „bărăganuri însetate" de proză într-un anumit deceniu). Toate aceste circumstanțe trebuie evocate pentru a măsura amploarea pariului cîștigat de Marin Preda introducerea eticului, ca dimensiune capitală, într-o lume ce nu mai credea în eticul literar din două rațiuni opuse, dar concurente în provocarea aceleiași reacții.

Pe plan mondial, situația evolua însă imprevizibil, iar estetismul intransigent al epocii interbelice, dominant în multe țări, se metamorfoza treptat. Ultimii ani au împlinit mutația spectaculoasă : proza camusiană încetează de a fi formula cîtorva izolați. De la Heinrich Böll și Graham Greene la școala de proză americană a zilelor noastre, „decupajul superior" s-a transformat într-o metodă generală. Decupajul, și nu numai el. Dacă la începutul anilor '50, prin atitudini tranșante în apărarea nedreptățiților de pretutindeni, Camus s-a izolat în propria-i generație, păstrarea purității verbului literar transpus în alte domenii începe să facă școală, chiar la marii profesioniști ai scrisului. Este de ajuns să ne gîndim care sînt prozatorii ce au primit premiul Nobel în ultimii cincisprezece ani și să ne amintim de ecoul extraliterar puternic pe care verbul lor l-a produs, pentru a realiza, sensibil, noua condiție a romancierului și statutul **cuvîntului** său. Suspiciunea cu care comutarea raportului etic-estetic era pînă de curînd privită, departe de a reprezenta un fenomen exclusiv românesc, molipsise mentalitatea literară. Momentul în care prozatorii încep să-și asume conștient sarcina de „mauvaise conscience" a societății echivalează cu acceptarea, fie și tacită, a eticului ca pilon esențial al existenței. Identificarea cu această „mauvaise conscience", cu latura existenței pe care toți o ocultează, relevă **imperativul moral**, în sensul filosofic cel mai larg, așa cum a fost el enunțat, de la Kant la Max Scheler. Fie că au dorit-o, fie că nu, romancierii de tradiție camusiană dau permanent răspuns unei probleme prin excelență filosofice, ce confruntă gîndirea noastră de după apariția lui Nietzsche. Într-un fel, acest imperativ și atmosfera creată de noua evoluție a prozei fac mai vizibil paralelismul de netăgăduit pe care îl prezintă opera lui Marin Preda cu direcția camusiană a prozei. Vocația etică este atît de puternică, încît, venind vorba de filosofie sau psihologie într-unul din romanele autorului, va răsări spontan o anume filosofie și o anume psihologie, nelegate de nici o școală anumită. Cu un termen larg, putem numi această **filosofie a comprehensiunii**. Comprehensiunea definește, mai înainte de toate, aducerea în joc a imperativului moral. Filosofia predată, ca profesionist, de Victor Petrini nu are nici o legătură cu filosofia la care aderă, în viață, același personaj. Atunci cînd își aduce aminte că este, cel puțin teoretic, un **homo philosophicus**, eroul adoptă spontan o filosofie ce nu mai are nimic comun cu vreun sistem constituit, el aderă mai degrabă la o **stare filosofică**. Este starea comprehensiunii mai sus amintite.

Să fie vorba, cel puțin de astă dată, de un ecou camusian perceptibil ? Ca de atîtea ori pînă acum, credem că nu. **Dinamica eticului ivit spontan, a transformării în act a paradigmei minimului bine** acționează cu o forță elementară și numește, mai clar decît orice, idealul construcției românești a lui Marin Preda : construirea unui imperativ moral, artizanal și literar, pentru omul anului 1980, în circumstanțe atît de dramatice ca cele de față. Fără îndoială că, în conflictul și în polemica dintre doctrinarul **net Sartre** și doctrinarul comprehensiv Camus, Marin Preda ar fi fost, în orice împrejurare, de partea celui din urmă.

Este prea devreme încă pentru a ști cum va privi istoria literară viitoare această fază camusiană a marii proze europene din deceniile noastre, căreia Marin Preda îi servește în România drept model : poate cu ironie (dacă un neo-estetism va fi adus de vremuri mai liniștite), poate cu recunoștință, (în cazul opus). Ne pare însă clar că notabila coborîre a prozatorului în arenă va fi considerată evenimentul crucial al celei de a doua jumătăți a actualului secol. Iar încercarea de a reinvia ipostaza **cuvîntului creator unic**, în mijlocul stărilor de duplicitate sau evaziune, va trece drept cea mai importantă aventură a prozei acestui final de mileniu. Și dacă ipocrizia rămîne „omagiul pe care viciul îl aduce virtuții", atunci faptul că acestei proze în căutarea unui ideal trans-artistic i s-a permis nu numai să existe, ci și să joace un asemenea rol, va fi și el un element de cercetat în dosarul viitor al complexelor noastre.

ȘEDINȚA BIROULUI UNIUNII SCRIITORILOR

Luni, 14 aprilie 1980, la București, a avut loc ședința de lucru a Biroului Uniunii Scriitorilor, care a aprobat planul de muncă al Uniunii Scriitorilor pe trimestrul II — 1980, a definitivat programul acțiunilor dedicate cinstirii memoriei poetului Tudor Arghezi, la împlinirea a o sută de ani de la naștere, a rezolvat unele probleme curente.

Pe marginea problemelor înscrise la ordinea de zi, la dezbateri, au luat cuvîntul scriitorii : **Alexandru Balaci, Teodor Balș, Mihai Beniuc, Ana Blandiana, Ov. S. Crohmălniceanu, Mircea Dinescu, Domokos Geza, Geo Dumitrescu, Laurențiu Fulga, Romulus Guga, Hajdu Győző, Ion Hobana, Mircea Radu Iacoban, Traian Iancu, Eugen Jebeleanu, Octavian Paler, Marin Preda, Vasile Rebreanu, Marin Sorescu, precum și tovarășul Cristea Chelaru, vicepreședinte al C.C.E.S.**

Lucrările ședinței au fost conduse de **George Macovescu**, președintele Uniunii Scriitorilor.

revista revistelor

Revista de istorie și teorie literară nr. 1/1980

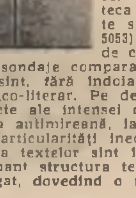

Reputat cunoscător și cercetător al culturii și literaturii medievale românești, de data aceasta Gabriel Strempel publică un succint și extrem de interesant studiu intitulat **Două manuscrise necunoscute ale „Didahiilor" lui Antim Ivireanul**. Este vorba de copiile a șaptea și a opta a respectivei opere, aflate în manuscris la Biblioteca Academiei R.S.R. (înregistrate sub cotele 2666 și, respectiv, 5053) și neutilizate pînă în prezent de către nici un editor. Revelatoarele sondaje comparativiste întreprinse de cercetător sînt, fără îndoială, de cel mai mare interes istorico-literar. Pe de o parte sînt evidențiate noi aspecte ale intensei circulații pe care o cunoaște opera antimireană, iar pe de altă parte, o seamă de particularități inedite privind tonalitatea stilistică a textelor sînt în măsură a sublinia și mai pregnant structura temperamentală a autorului.

Bogat, dovedind o remarcabilă ținută științifică, sumarul revistei mai conține studii și articole demne de atenție, semnate de Alexandru Balaci **(Nuovo umanesimo romeno)**, Cătălina Velculescu **(Cărți populare în secolul al XVII-lea)**, Mihai Vornicu **(Despre „Cuvintele" lui Neculce)**, George Munteanu **(Dialectica structurilor în „Afară-i toamnă")**, Stan Velea **(Pagini din iluminismul polonez : Ignacy Krasicki — romanul polemico-didactic)**, Michaela Schiopu **(Literatura americană și poetica neorealismului la Vittorini și Pavese)**, Alexandru Niculescu **(Revoluție, lexic, cultură)**, Al. Hanță **(G. Călinescu despre specificul național al literaturii)**, Marin Bucur **(Exegeza comparativă a traducerii „Cîntării cîntărilor în românește)**, Rodica Florea **(M. Eminescu, „Revedere")**, Nicolae Florescu **(„Necunoscuta" Hortensia Papadat-Bengescu și criteriile reeditării operei sale)**.

Cronicar

● **ERATĂ.** În cea de a doua frază a articolului „Ion Vinea, promotor al mișcării de avangardă" publicat în numărul nostru trecut, s-a strecurat o eroare de lecțiune : în loc de dramatis personae a apărut „dramatism personal". Facem cuvenita rectificare.

Antologia «Luceafărul»

„Deşi sentimentală în aparenţă, poezia lui Mircea Micu nu porneşte de la emoţie ci o caută şi o provoacă: lirismul său e lucid, rezultat al unui „program".

Mircea Iorgulescu

„Cu toate că îşi ia materia primă din cele mai exploatate surse, imagistica este insolită şi de o atît de şocantă plasticitate încît se comunică parcă simţurilor, de-a dreptul."

Dumitru Micu

„Dar, dincolo de toate acestea, Mircea Micu nu caută să-şi organizeze un univers «problematic», nici să inoveze cu orice preţ. El scrie natural şi dezinvolt, neiluzionîndu-se nici cu bejia spontaneităţii dar nici cu teoriile ambiguităţii".

Petru Poantă

mircea micu

Fulg de nea

1.

S-a întîmplat într-o cîrciumioară de cartier
unde se furişau la un grătar pensionarii,
delegaţii din provincie cu 18 lei diurnă plus hotelul,
cupluri de amanţi misterioşi şi febrili.

2.

Să fi fost în amurg, ora incertă a păsărilor,
luna tocmai răsărise şi-mi hipnotiza sticla cu vin,
ea cea obligată la rondul nocturn, sentinela singurătăţii.
N-o priveam. Nu mă mai interesa de cînd s-a lăsat călcată-n picioare
de doi inşi plictisiţi să mestece gumă. Nefericita !...
De atunci nu mai pot spune nici unei femei cu glas pierdut :
„uite luna" fără ca ea să zică „ei şi ce dacă".

3.

Tocmai făceam cu ochiul ospătarului în semn de solidaritate,
o asigurare asupra integrităţii friptorii
şi el tocmai se scobea în nas căutînd în gînd
noi metode de îmbunătăţire a deservirii publice.
Să fi fost în amurg ziceam, dar precis într-o vineri,
în preajma unei sărbători de iarnă aproape obişnuită
amintind de brazi şi ciobani plecaţi să se închine
unui copil părăsit care ştia să vorbească din naştere.

4.

Atunci a intrat cu un aer fraudulos şi timid,
cu paltonul de astrahan năpîrlit benevol,
purtînd pe cap o pălărioară cu voaletă împuşcată de molii
şi în mînă o geantă cu încuietoare nichelată.
Nu ştiu nici azi de ce a venit la masa mea,
poate semănam cu cineva cunoscut ei odinioară,
poate încurajată de tristeţea chipului meu provocată de foame,
poate că luna pîndind la ferestre îmi aureola chipul
făcîndu-mă să semăn cu unul din sfinţii de gradul doi.

5.

Am surîs invitînd-o să şadă, ameţit de aerul de naftalină,
ea a pus geanta cu încuietoare de nichel la piciorul mesei
cu nesfîrşită grijă, cu delicateţe aş zice, privind-o duios.
„Ca de obicei" ? a întrebat ospătarul cu oarecare lehamite
îngăduitor şi uşor iritat, zîmbindu-mi complice.
Avea un cap frumos de păpuşă bătrînă, dinţi falşi imitînd perfecţiunea,
părul uscat de atîta vopsea, aranjat în cîrlionţi
şi gîtul subţire ca de broască ţestoasă.
O broşă ca ochiul unui mort sclipea peste bluza cu desene
amintind epoca tramvaielor cu cai...

6.

Tăcea şi din cînd în cînd se apleca spre piciorul mesei
mîngîind geanta misterioasă, gungurind ceva,
surprinzător de subţire şi de dedesupt venea un scîncet
un fel de chemare ancestrală şi nelămurită.
„Vă deranjez dacă...", arătă geanta apoi colţul mesei
şi eu am spus nu şi ea a aşezat geanta pe colţ
ca şi cum ar fi avut acolo tezaurul ţărilor nealiniate.

7.

„Serviţi ?!" am arătat sticla cu etichetă vernale
şi ea a surîs acceptînd ca o fetişcană fugită de la ore
cu privirile ca două pumnale ruginite de neîntrebuinţare
şi sări în picioare cu o agilitate surprinzătoare psalmodiind :
„Mă numesc Esthera Natalia Lahovary de Străuleşti,
fostă dansatoare în corpul de balet al Operei române
fostă dansatoare şi acrobată pe sîrmă, actualmente aproape... pensionară..."
Am zîmbit năucit şi am întins paharul ciocnind cavalereşte
şi ea a zis „cling" închinînd şi spre geanta cu încuietoare de nichel
şi a băut scurt, fără ifose,
aşa cum îi stă bine unei foste cîntăreţe şi balerine,
şi a gîngurit ceva iute, alintător în direcţia genţii
şi de acolo a venit un scîncet ciudat, un plînset melodios.

8.

„Te pomeneşti", mi-am zis simţind cum mă trec sudorile
„că poartă în geantă cenuşa bărbatului ei (se cunosc cazuri)
şi că în noaptea aceasta odinioară sfîntă, nefericitul a înviat
şi vrea să iasă din captivitatea eternă reîncarnat din grădini..."
Şi vrînd să-i fac o bucurie şi vrînd să mă liniştesc
am început să-i cînt un colind din bătrîni „[illegible] şi [illegible]".
Ea s-a scuturat ca un cale în aprilie lepădîndu-şi anii
şi [illegible] începu să plîngă încet...

9.

Tocmai atunci a venit ospătarul mirosind a mujdei şi admonestări,
solemn ca un condamnat la moarte pe rug,
vesel ca o glumă spusă la o nuntă cu dar.
Un castron năpădit de cartofi purta în laba păroasă
şi aburul lor îmi amintea epoca gîndacilor de Colorado.
„Poftiţi stimată madamă şi să mîncaţi sănătoşi !"
Brusc, poşeta aceea, de fapt geanta ca un burduf de armonică
a început să se mişte. Era ca şi cum cineva din interior o forţa,
ca şi cum : viţa, porcul, crocodilul sau cîinele de odinioară
înviaseră brusc şi voiau să-şi exprime bucuria.

10.

„Ah! [illegible] ... să-i [illegible] pe [illegible]"
şi răsfirîndu-şi zulufii uscaţi desfăcu încuietoarea de nichel
şi tocmai mă pregăteam s-o şterg ca un laş cînd, din interior,
răsări un fel de arătare ciudată, o căprioară în miniatură,
un fel de cîine stupid ca o înjurătură, un fel de nimic agresiv
care începu să mă latre cu poftă înjurîndu-mă.
„Se numeşte Juju", zise madam Lahovary ca şi cum eu să nu-mi închipui
că se numeşte ca mine. „Are patru ani, sol de [illegible] să-i trăiască,
e deştept ca un administrator de bloc şi e spadă".
„Ceea ce nu ştiţi, domnule, este faptul că el"
(arătă spre cupla acrea [illegible], un fel de ied cubist)
„are origine sfîntă, derivă de la Iocasi şi se spune,
că fiind adus de extratereştri, ne scapă pe noi de păcate..."

11.

L-am privit bîiguind ceva în conştiinţă. Era ca un fetus cibel
lătrîndu-mă cu ostentaţie şi libertate, fără motive...
Aş fi vrut să-l scuip între ochii mari şi apoşi semănînd
cu bijuteria morbidă. Înfulecă şi mă privea cu dispreţ...
„Sînteţi sigură, doamnă, că e un sfînt şi că e cîine ?"
„Este ! el e pensia mea, rugaţi-vă să nu moară,
fiindcă eu, Fulg de nea, aşa mi se spunea, fostă balerină,
care l-am cunoscut pe Malaxa şi pe prinţul Alexandru şi pe...
a ! da, pe domnul Mociorniţă : — fără el, aş muri de foame..."
„El e pensia mea, îl ţin vinciunea de lui pe şi plus mîncarea,
o săptămînă întreagă îl plimb şi-i arăt Bucureştii
şi el oftează din greu gîndindu-se la ziua de sîmbătă..."

12.

Tăcu. Căprioara cu ochi de dragon înfulecă plescăind,
luna intrase şi controla monetarul la bar
ospătarul făcu complice cu ochiul scobindu-se-n nas...
„Doamnă, cine sînt părinţii lui ? Proprietarii de drept ?"
„Domnule, acesta este un secret care mă priveşte,
sînt nişte inşi importanţi care navetează în provincie
au serviciul acolo şi vila aici, nu mă obligaţi să divulg
şi mai bine să vorbim despre buletinul meteorologic..."

13.

Apucă animalul de gît, sărută [illegible] proprietarului
şi vîrîndu-l în geanta mirosind a Paciuli zise conspirativ :
„Daţi-mi voie să vă cînt ceva de foarte demult ;
cumpăraţi-mi flori, rose şi garoafe, în parfumul lor..."
şi glasul ei era subţire ca un fum purificînd
atmosfera mirosind a bucătărie autohtonă şi sălbăvită.
Se ridică acrobatic şi se întoarse pe propriile-i călcîie,
iute, [illegible] de uşoară, neospus de sveltă,
şi pentru o clipă părul îi crescu pînă la podele
şi pielea gîtului deveni catifelată şi netedă
sînii i se rotunjiră sub bluză ca nişte arici
şi pentru o clipă, se stinse lumina ca reiează de vînt
şi luna sparse [illegible] încăperea
iar eu, căzut în genunchi [illegible] :
„Dă-mi voie Esthera să te iubesc şi lasă-te să fii a mea..."

. . . .

Cîinele sfînt „cihahua" scîncea încet dar ameninţător
ariciindu-şi [illegible] în rafe minuscule
ca un sol înmormîntat în poşetă...
„Domnule, [illegible]," zise ea [illegible] de emoţie,
aveţi liber sîmbăta deoarece
restul săptămînii sînt ocupată..."

„Treaz, plantînd alături nervul somnului, „într-o seară ovală ca lumea" Nicolae Prelipceanu (din care poţi obosi citind) a restituit iluziei mirarea şi principiului intangibilităţii puterea de a ne ajuta să observăm din nou ce departe rămîne (două instrumente muzicale incompatibile) sabia sancţiunii de tîmpla şi de gîtul, ca o ciudată vioară, ale lui Arhimede. Pentru ce ? între altele, pentru că „Poetul nu este omul pe care-l vedeţi" şi ale cărui vorbe sau tăceri se aud. „În realitate poetul stă retras în spatele celui care vorbeşte". Cine feluri de a vorbi nu sînt în lung şi-n latul elefantodromurilor lumii..."

Ion Caraion

„Adevăratul Nicolae Prelipceanu este acesta, cerebral şi fantezist, scriind un fel de lirice fabule [illegible], poeme alegorice ce deraiază voit în [illegible] şi absurd, fără a-şi pierde însă ingenuitatea, [illegible] („Federaţia mondială a oamenilor de zăpadă" [illegible]) serios în glumă şi ţeapăn în [illegible], cusător reticent şi moralist, [illegible] rare excepţii de la o conduita discretă, de exemplu în impresionantul poem „Ce ai făcut în Noaptea Sfîntului Bartolomeu", puternic rechizitoriu liric, prea lung pentru a-l cita tot : „Ştiu vei răspunde [illegible] în casă / că ai gîndit singur la [illegible] împotriva / Nopţii Sfîntului Bartolomeu / că ţi-ai scris gîndurile pe hîrtie singur / că de fapt nici nu [illegible] secolul [illegible] / că gîndeai împotriva Nopţii Sfîntului Bartolomeu / aşa nenăscut cum erai..."

Nicolae Manolescu

nicolae prelipceanu

Fiinta

Nemulţumit de mine însumi în primul rînd
şi de celelalte abia în al doilea rînd
suflete nu te lăsa
cerul oricum va avea grijă de tine
vei fi mai albastru decît acoperişul
zilei de azi
mai candid ca norii de vară
mai umed de lacrimi ca ploaia
taci opreşte-te destul te-ai opus
trebuie să rămîi nemulţumit
de tine însuţi în primul rînd
şi de celelalte abia mai pe urmă
trebuie să fii de acord cu tot ceea ce
şi se va întîmpla
să nu dai din picioare
să nu te dai cu capul de pereţi
[illegible]
opreşte-te fii de acord închide ochii
mulţumeşte-te numai cu nemulţumirea
faţă de tine însuţi de fiinţa ta

Dimineata de septembrie

O dimineaţă de nedescris
o dimineaţă de nedescris
[illegible] pe [illegible] de primele frunze
căzînd din văzduh
mă scufundam în pielea ei a dimineţii
aş fi spus că intram în pămînt dacă nu
aş fi spus că intram în văzduh dacă nu
mă scufundam
în apropierea parcului unde pe statuia poetului
apasă nori grei de frunze din alţi ani
şi-a pus [illegible] mîna-n cap
îmi şoptea respectul apăsîndu-mă pe creştet
pînă mă făcea mic de tot
şi aşi încerc să mai fiu în dimineaţa aceea
şi nu se mai vede
mic mic de tot departe
în urmă cu cîteva clipe

Inocent ca o flacara

Ca o flacără şi flacăra e un obiect mai rar
cunosc chiar eu un anticar
— care păstrează flăcări inocente
le vine contra sume pertinente

puţini oameni am văzut eu ieşind
pe uşa anticarului
cu [illegible]
nici unul n-am văzut
numai anticarul din cînd în cînd
se zăreşte în prag
cu mîinile sus luminate ca două flăcări
el singur e inocent ca o flacără

restu ce se vinde
(am cumpărat şi eu)
este fumul
(în rafii minuscule de chihlimbar)

Doisprezece

Bolnăvind ne-am îndepărtat unii de alţii
[illegible] în mijlocul nostru
[illegible] scînteiri
[illegible] se întorsese cu faţa în jos

ajunşi lîngă lac ne-am aşezat în jurul lui
ca la masă eram doisprezece
al [illegible] n-a venit
priveam fix lacul în acelaşi punct

de deschis lacul nu s-a deschis
nu ni s-a răscoi nici pămîntul de sub picioare
peste capetele noastre se roteau liniştiţi vulturii
egali la număr cu noi doisprezece

Toamna doamna Iarna Varna

Din ciclul obiectelor neobişnuite în aparenţă
nu trebuie să lipsească nici bicicleta secretă
cu care se poate călători la fel de bine
în văzduh ca şi pe deasupra mării
bunăoară iarna la Varna
bicicleta e sora avionului de sticlă
e o mică tortură a umanităţii
spiţele ei nu se văd
roţile ei nu se văd
ghidonul ei ghidoanele ei nu se văd
ea se ghidonează după adevăruri eterne
ea zboară pe sus ehei-hăt prin văzduh
ce mai
bicicleta secretă nu e decît o variantă
mai nouă
a avionului de sticlă
tot podoaba pe-[illegible] şi invizibile
rămîi cu acest tic
şi toamna cînd doamna
încalecă bicicleta secretă
o ce spectacol
o ce miracol
ce lume
ce fum e

Scufundare în apele Argeşului mai demult

Iar pe urmă prăbuşindu-mă în apele prea limpezi
urmărit de un ochi holbat de mai sus
în jurul meu mrenele fumurii
deasupra mea primul cer al apei

a apărut în văzduh o bicicletă
cerul s-a tulburat şi a mai trecut
o nouă bicicletă un nou biciclu
un nou ciclu începea

nu-mi amintesc mare lucru din acea dimineaţă de iulie
decît umbra arinilor lunecînd
pe faţa apei acoperind ochii apei
cu ochii închişi ea îmi şoptea

dar eu i-am spus tot ce aveam de spus
şi m-am scufundat
era o vară din adolescenţa mea în fond
şi eram prea grăbit să îmbătrînesc

Pasi secreţi

Nu-mi ieşea din cap aeroportul din Bermude
sau din Bahama de foarte departe
marea dimprejurul insulei
şi somnul care le-a urmat
nu-mi ieşeau din minte puţinele peisaje
îndepărtate
vărate în timpul vieţii mele
uitam în cîteva minute strada vecină
de care mă legau drumuri zilnice
pe urmă strada a strigat în mine să termin
şi [illegible] terminat am determinat
a trecut o bicicletă secretă făcîndu-mi semn
sau să tac
m-a călcat cu roţile ei foşnind ca mătasea
ultimei iubite din vremea pubertăţii
iar pe urmele ei de roţi
s-a strecurat amintirea femeii
bicicleta secretă s-a întors
şi iarăşi urme de roţi făgaşe adînci
piele şi carne însîngerată
iarăşi grefe de memorie
iarăşi femeia de altădată iar eu iar eu
eu cînd eu de cînd pînă cînd
astfel călcat în picioare de picioare secrete

Viitorul armurilor

Întîlnirea cu o veche armură toamna pe o stradă
fără prea multe lumini în anul 1980 mi se pare
poate schimba totul în raporturile dintre noi
poate călca o mulţime de lucruri în picioare

poate face din aceste lucruri fixe nişte mobiluri
o armură circulînd noaptea pe bicicletă
fără lumini de poziţie fără zgomote inutile
fără umbrelă cînd plouă cu o privire cochetă

dacă fugi după ea n-o mai poţi ajunge oricum
liniştea se lasă între tine şi ea cu repeziciune
n-ai să poţi să-i mai spui nimic nici să strigi
n-ai să auzi nici atît ce-ţi mai spune

stai pe loc şi priveşte armura pedalează atent
în linişte şi singurătate
fumează gînditoare ca un om de astăzi
şi inima în pieptu-i se tot zbate

fumul ţigării ei te adoarme
şi rămîi nemişcat în picioare
cu tot cu-ale armurii arme
şi cu viaţa-i viitoare

Iata ce am învăţat noi cu toţii şi-atît de repede uitam

Să nu spui nimănui ce ai văzut în această seară
secretul e mare te rog să mă crezi
să nu spui nimănui ce ai văzut mai devreme
şi nici ce ai să mai vezi

lasă-i să nu ştie că există copaci şi păduri
lasă-i să uite de marea cea mare
nu te grăbi să le spui nimic despre toate acestea
dar nici tăcerea să nu te doboare

iar dacă simţi că trebuie să strigi întoarce-te
cu spatele spre cei care te-ar auzi
numără frunzele unui singur stejar
şi scade-le din clipa de a doua zi

fă întruna astfel de socoteli
plătit cu o frunză pe lună sau cu nici atît
şi nu deschide gura să le spui ce ştii
decît cînd ai să fii în frunze
îngropat pînă la gît

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor şef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian